

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**MİMARİ TASARIMDA EL ÇİZİMİNİN PRITZKER MİMARLIK ÖDÜLLERİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Zeynep KANLIKAMA

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2024

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**MİMARİ TASARIMDA EL ÇİZİMİNİN PRITZKER MİMARLIK ÖDÜLLERİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Zeynep KANLIKAMA

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2024

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARİ TASARIMDA EL ÇİZİMİNİN PRITZKER MİMARLIK ÖDÜLLERİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Zeynep KANLIKAMA

MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 27/06/2024 tarihinde jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Serkan KILIÇ (Danışman)

Prof. Dr. Kemal Reha KAVAS

Dr. Öğr. Üyesi Enes KAVALÇALAN

ÖZET

MİMARİ TASARIMDA EL ÇİZİMİNİN PRITZKER MİMARLIK ÖDÜLLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Zeynep KANLIKAMA

Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Serkan KILIÇ

Haziran 2024; 112 sayfa

Çizim başlangıçta iletişim kurmak amacıyla mağara duvarlarında kullanılırken zamanla kâğıt-kaleme kadar çeşitli araçlarla gelişim göstermiş ve sanatı oluşturmuştur. Mimarlık sanatının temelinde de çizim vardır ve mimari iletişimin kurulmasını sağlamaktadır. Benzer tarihsel süreçlerden geçen mimarlıkta önceleri yalnızca kâğıt üzerine el çizimiyle projeler üretilmiş daha sonra bilgisayar teknolojileri ile teknik çizimler yapılarak dijitalleşmenin önü açılmıştır. Günümüzde ise yapay zekaya varan yöntemlerle tasarımlar yapılmaktadır.

Tüm gelişen teknolojik imkanlara rağmen el çizimi, tasarım ve üretimin en önemli araçlarından biri olmaya devam etmektedir. Çünkü insanın el-göz-beyin koordinasyonu sayesinde fikir aktarımı doğal bir şekilde sağlanmakta ve henüz teknolojik imkanlar bunun yerini tutamamaktadır. Aynı zamanda el çizimleri tasarımcının karakterini yansıtarak ruhu olan projelerin ortaya çıkmasını sağlamakta ve bu yüzden el çizimi tasarımın ayrılmaz bir parçası olarak günümüzde halen kullanılmaktadır.

Mimarlık tarihinde proje başarıları yarışmalar yoluyla tescillenmektedir. Bu çalışmada dünyada en bilinen ve prestiji kabul edilen ödüllerden biri olan ve mimarlığın nobeli olarak nitelendirilen Pritzker Mimarlık Ödülü incelenecektir.

Mimarlıkta el çiziminin öneminin vurgulanmak istendiği bu çalışmada Pritzker Mimarlık Ödülü kazananları üzerinden değerlendirme yapmak amaçlanmaktadır. 1979 yılından itibaren her yıl düzenlenmekte olan bu ödül sürekliliği bakımından çalışma konusuna uygun görülmüştür. Pritzker Ödülleri, tüm dünya vatandaşlarının kazanabildiği ve mimarların tek bir işi üzerinden değil kariyer bütünü üzerinden değerlendirildiği bir ödüldür. Bu sayede dünyanın dört bir yanından örnekler görülmekte ve farklı kültürlerden, coğrafyalardan, teknolojik süreçlerden geçen mimarların çalışmalarının incelenmesi sağlanmaktadır. Söz konusu mimarların el çizimi yapıp yapmama durumu tekil bir projeden ziyade tüm çalışmaları üzerinden değerlendirilecektir.

1979-2024 yılları arasında verilen 47 ödül sahibi mimarın çalışmaları incelenerek tez konusunu kapsayan öneri bir mimari tasarım süreci çizimleri sınıflandırması ışığında vaka analizi metodu uygulanacaktır. Kazanan mimarların el çizimleri ve projelerine ulaşılarak görsel incelemesi yapılacaktır. Bu incelemede mimarların el çizimi yapıp yapmadıklarının yanı sıra tasarımlarının hangi aşamalarında el çizimi yaptıkları anlaşılacak ve sonucunda el çiziminin mimari başarılarına etkisi anlaşılacaktır.

ANAHTAR KELİMELEER: Eskiz, Mimari Tasarım, Mimari Yarışma, Pritzker Mimarlık Ödüelleri, Serbest El Çizim

JÜRİ: Dr. Öğr. Üyesi Serkan KILIÇ

Prof. Dr. Kemal Reha KAVAS

Dr. Öğr. Üyesi Enes KAVALÇALAN

ABSTRACT

EVALUATION OF HAND DRAWING IN ARCHITECTURAL DESIGN IN THE CONTEXT OF PRITZKER ARCHITECTURE PRIZES

Zeynep KANLIKAMA

MSc Thesis in Architecture

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Serkan KILIÇ

June 2024; 112 pages

While drawing was initially used on cave walls to communicate, it has developed over time with various tools, from paper to pen, and has created art. Drawing is also at the basis of the art of architecture and enables architectural communication. In architecture, which has gone through similar historical processes, projects were initially produced only by hand drawing on paper, and then technical drawings were made with computer technologies, paving the way for digitalization. Today, designs are made with methods up to artificial intelligence.

Despite all the developing technological possibilities, hand drawing remains one of the most important tools of design and production. Because thanks to the hand-eye-brain coordination of human beings, the transfer of ideas is achieved in a natural way and technological possibilities cannot replace it yet. At the same time, hand drawings reflect the character of the designer and enable the emergence of projects with a soul, and therefore hand drawing is still used today as an integral part of design.

In the history of architecture, project successes are registered through competitions. In this study, the Pritzker Architecture Prize, one of the most well-known and prestigious prizes in the world and considered as the Nobel Prize of architecture, will be examined.

In this study, which aims to emphasize the importance of hand drawing in architecture, it is aimed to evaluate the winners of the Pritzker Architecture Prize. Since 1979, this prize, which has been organized every year, has been deemed appropriate for the subject of the study in terms of its continuity. The Pritzker Prize is an prize that all citizens of the world can win and architects are evaluated not on the basis of a single work but on their career as a whole. In this way, examples from all over the world are seen and the works of architects from different cultures, geographies and technological processes are examined. Whether the architects in question are hand-drawn or not will be evaluated over their entire work rather than a single project.

By analyzing the works of 47 prize-winning architects between 1979 and 2024, the case study method will be applied in the light of a proposed classification of architectural design process drawings covering the subject of the thesis. The hand drawings and projects of the winning architects will be accessed and visually analyzed. In this analysis, it will be understood whether the architects made hand drawings or not,

as well as at which stages of their designs they made hand drawings, and as a result, the effect of hand drawing on their architectural success will be understood.

KEYWORDS: Architectural Competition, Architectural Design, Free Hand Drawing, Pritzker Architecture Prize, Sketching

COMMITTEE: Asst. Prof. Dr. Serkan KILIÇ

Prof. Dr. Kemal Reha KAVAS

Asst. Prof. Dr. Enes KAVALÇALAN

ÖNSÖZ

Mimarlık eğitimi almaya karar vermemi sağlayan çizim yapma sevgisi, tez konuma ilham olarak seçtiğim yolda beni aydınlattı. Bu yolda çalışma yapmama imkân tanıyan, gelişimime katkısı sağlayarak bana yardımcı olan tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim ve tez sürecimde yanımda olup önerileriyle destek olarak tezimin ilerlemesine yardımcı olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Serkan KILIÇ'a, tüm lisans ve sonraki eğitim hayatımda desteğini hissettiğim, fikirleriyle ve bilgisiyle gelişimime katkıda bulunarak çalışma konuma destek olan değerli hocam Prof. Dr. Kemal Reha KAVAS'a, sorularıyla beni yalnız bırakmayarak içtenlikle yardımcı olan sevgili hocam Arş. Gör. Sezen Başak ÖZÜNÜR ŞAHİN'e katkılarından ötürü teşekkür ederim.

Kişisel hayatımda ve eğitim hayatımda sonsuz güvenlerini hissettiğim annem, babam, abim ve ablama her yeni okuma hevesimde yanımda oldukları ve heyecanımı paylaştıkları için teşekkür ederim. Tez sürecimde görüş ve eleştirileriyle katkıda bulunan tüm arkadaşlarıma ve hocalarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
AKADEMİK BEYAN	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç	2
1.2. Kapsam.....	2
2. KAYNAK TARAMASI	4
2.1. Mimarlık Tarihinde Çizimin Yeri	5
2.2. Mimarlıkta El Çizimlerinin Sınıflandırılması	6
2.3. Pritzker Mimarlık Ödülü	16
3. MATERYAL VE METOT	20
4. BULGULAR.....	21
4.1. Pritzker Mimarlık Ödülü Kazananları	21
4.2. Pritzker Mimarlık Ödülü Kazanan Mimarların El Çizimlerinin İncelenmesi.....	21
4.2.1. 1979 yılı kazananı Philip Johnson	21
4.2.2. 1980 yılı kazananı Luis Barragan	23
4.2.3. 1981 yılı kazananı James Stirling.....	24
4.2.4. 1982 yılı kazananı Kevin Roche.....	26
4.2.5. 1983 yılı kazananı Ieoh Ming Pei.....	27
4.2.6. 1984 yılı kazananı Richard Meier.....	28
4.2.7. 1985 yılı kazananı Hans Hollein	30
4.2.8. 1986 yılı kazananı Gottfried Böhm	31
4.2.9. 1987 yılı kazananı Kenzo Tange	33
4.2.10. 1988 yılı kazananı Oscar Niemeyer.....	34
4.2.11. 1988 yılı kazananı Gordon Bunshaft	35
4.2.12. 1989 yılı kazananı Frank Gehry	36
4.2.13. 1990 yılı kazananı Aldo Rossi.....	38

4.2.14. 1991 yılı kazananı Robert Venturi.....	40
4.2.15. 1992 yılı kazananı Alvaro Siza.....	43
4.2.16. 1993 yılı kazananı Fumihiko Maki.....	45
4.2.17. 1994 yılı kazananı Christian de Portzamparc	47
4.2.18. 1995 yılı kazananı Tadao Ando.....	48
4.2.19. 1996 yılı kazananı Rafael Moneo	50
4.2.20. 1997 yılı kazananı Sverre Fehn	51
4.2.21. 1998 yılı kazananı Renzo Piano	52
4.2.22. 1999 yılı kazananı Norman Foster.....	54
4.2.23. 2000 yılı kazananı Rem Koolhaas	56
4.2.24. 2001 yılı kazananı Jacques Herzog ve Pierre de Meuron.....	57
4.2.25. 2002 yılı kazananı Glenn Murcutt	58
4.2.26. 2003 yılı kazananı Jorn Utzon	60
4.2.27. 2004 yılı kazananı Zaha Hadid	61
4.2.28. 2005 yılı kazananı Thom Mayne	63
4.2.29. 2006 yılı kazananı Paulo Mendes da Rocha	64
4.2.30. 2007 yılı kazananı Richard Rogers.....	65
4.2.31. 2008 yılı kazananı Jean Nouvel.....	67
4.2.32. 2009 yılı kazananı Peter Zumthor.....	68
4.2.33. 2010 yılı kazananı Kazuyo Sejima ve Ryue Nishizawa	70
4.2.34. 2011 yılı kazananı Eduardo Souto de Moura	71
4.2.35. 2012 yılı kazananı Wang Shu	72
4.2.36. 2013 yılı kazananı Toyo Ito.....	73
4.2.37. 2014 yılı kazananı Shigeru Ban.....	74
4.2.38. 2015 yılı kazananı Frei Otto	75
4.2.39. 2016 yılı kazananı Alejandro Aravena	76
4.2.40. 2017 yılı kazananı Rafael Aranda, Carme Pigem ve Ramon Vilalta	78
4.2.41. 2018 yılı kazananı Balkrishna Doshi.....	79
4.2.42. 2019 yılı kazananı Arata Isozaki	80
4.2.43. 2020 yılı kazananı Yvonne Farrel ve Shelley McNamara.....	82
4.2.44. 2021 yılı kazananı Anne Lacaton ve Jean-Philippe Vassal.....	82
4.2.45. 2022 yılı kazananı Diebedo Francis Kéré.....	83

4.2.46. 2023 yılı kazananı Sir David Alan Chipperfield	85
4.2.47. 2024 yılı kazananı Riken Yamamoto	86
5. TARTIŞMA	88
6. SONUÇLAR	91
7. KAYNAKLAR	95
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Mimari Tasarımda El Çiziminin Pritzker Mimarlık Ödülleri Bağlamında Değerlendirilmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

27/06/2024

Zeynep KANLIKAMA

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

% : Yüzde

Kısaltmalar

AIA : American Institute of Architects

CCA : Canadian Centre for Architecture

RAIC : The Royal Architectural Institute of Canada

RIBA : Royal Institute of British Architects

TDK : Türk Dil Kurumu

THBB : Türkiye Hazır Beton Birliği

UIA : Union Internationale des Architectes

yy : yüzyıl

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Çatalhöyük'te bulunan bir duvar resmi	5
Şekil 2.2. Yıldırım, Yavuz ve İnan (2010)'ın mimari ifade teknikleri sınıflandırması ...	8
Şekil 2.3. Michael Graves (2005)'in mimari çizim sınıflandırması	8
Şekil 2.4. Marco Frascari (2009)'nin eskiz sınıflandırması.....	9
Şekil 2.5. Aydan Balamir (2020)'in eskiz sınıflandırması	9
Şekil 2.6. Necati İnceoğlu (2020)'nun eskiz sınıflandırması	10
Şekil 2.7. Öneri mimari tasarım süreci çizimlerinin sınıflandırması	11
Şekil 2.8. Başlangıç çizimi örneği	13
Şekil 2.9. Temsil çizimi örneği	13
Şekil 2.10. Teknik çizim örneği	14
Şekil 2.11. Norman Foster'ın Gherkin Binası çizimleri	14
Şekil 2.12. Balkrishna Doshi'nin el çizimleri ve projeleri	15
Şekil 2.13. Pritzker Mimarlık Ödülü'nün bronz madalyası	18
Şekil 3.1. Araştırma yönteminin ifadelendirilmesi	20
Şekil 4.1. James Stirling'in teknik çizim kategorisindeki el çizimi.....	26
Şekil 4.2. Hans Hollein'in el çizimleri	31
Şekil 4.3. Aldo Rossi'nin el çizimleri.....	40
Şekil 4.4. Aldo Rossi'nin sergilenen el çizimleri	40
Şekil 4.5. Robert Venturi'nin Las Vegas Şeriti çizimleri	41
Şekil 4.6. Robert Venturi'nin Venturi Evi için teknik çizimi	43
Şekil 4.7. Alvaro Siza'nın eskiz defterinde yer alan çizimleri	45
Şekil 4.8. Reinhard Ernst Müzesi'nin fotoğrafı ve 3d görseli	47
Şekil 4.9. Rafael Moneo'nun Bankinter binası çizimleri.....	50
Şekil 4.10. Piano'nun el çizimi ile teknik çizim arasındaki benzerlik.....	54
Şekil 4.11. Norman Foster'ın Commerzbank projesi aşamalı tasarım çizimi	56

Şekil 4.12. Rem Koolhaas'ın çeşitli çizimleri	56
Şekil 4.13. Simpson-Lee evi	60
Şekil 4.14. Vitra İtfaiye İstasyonu	63
Şekil 4.15. Thom Mayne'in el çizimleri	64
Şekil 4.16. Jean Nouvel'in Plateau Beaubourg Çağdaş Sanatlar Merkezi projesi el çizimleri	67
Şekil 4.17. Peter Zumthor'un Homes for Senior Citizens çizimi ve projesi.....	68
Şekil 4.18. Eduardo Souto de Moura'nın eskiz defterinden çizimler	72
Şekil 4.19. Frei Otto'nun el çizimleri	76
Şekil 5.1. Öneri mimari tasarım süreci çizimlerinin sınıflandırması	88

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Öneri mimari tasarım süreci çizimleri sınıflandırması için örnekler	12
Çizelge 2.2. Dünyada bilinen mimarlık ödülllerinin kronolojik sıralaması	16
Çizelge 2.3. Türkiye’de bilinen mimarlık ödülllerinin kronolojik sıralaması	17
Çizelge 4.1. 1979 yılı kazananı Philip Johnson’ın analizi	22
Çizelge 4.2. 1980 yılı kazananı Luis Barragan’ın analizi	23
Çizelge 4.3. 1981 yılı kazananı James Stirling’in analizi	25
Çizelge 4.4. 1982 yılı kazananı Kevin Roche’un analizi	27
Çizelge 4.5. 1983 yılı kazananı Ieoh Ming Pei’nin analizi	28
Çizelge 4.6. 1984 yılı kazananı Richard Meier’in analizi	29
Çizelge 4.7. 1985 yılı kazananı Hans Hollein’in analizi	30
Çizelge 4.8. 1986 yılı kazananı Gottfried Böhm’ün analizi	32
Çizelge 4.9. 1987 yılı kazananı Kenzo Tange’nin analizi	33
Çizelge 4.10. 1988 yılı kazananı Oscar Niemeyer’in analizi	35
Çizelge 4.11. 1988 yılı kazananı Gordon Bunshaft’ın analizi	36
Çizelge 4.12. 1989 yılı kazananı Frank Gehry analizi	37
Çizelge 4.13. 1990 yılı kazananı Aldo Rossi’nin analizi	39
Çizelge 4.14. 1991 yılı kazananı Robert Venturi’nin analizi	42
Çizelge 4.15. 1992 yılı kazananı Alvaro Siza’nın analizi	44
Çizelge 4.16. 1993 yılı kazananı Fumihiko Maki’nin analizi	46
Çizelge 4.17. 1994 yılı kazananı Christian de Portzamparc’ın analizi	48
Çizelge 4.18. 1995 yılı kazananı Tadao Ando’nun analizi	49
Çizelge 4.19. 1996 yılı kazananı Rafael Moneo’nun analizi	51
Çizelge 4.20. 1997 yılı kazananı Sverre Fehn’in analizi	52
Çizelge 4.21. 1998 yılı kazananı Renzo Piano’nun analizi	53
Çizelge 4.22. 1999 yılı kazananı Norman Foster’ın analizi	55

Çizelge 4.23. 2000 yılı kazananı Rem Koolhaas'ın analizi	57
Çizelge 4.24. 2001 yılı kazananı Jacques Herzog ve Pierre de Meuron'un analizi	58
Çizelge 4.25. 2002 yılı kazananı Glenn Murcutt'un analizi	59
Çizelge 4.26. 2003 yılı kazananı Jorn Utzon'un analizi	61
Çizelge 4.27. 2004 yılı kazananı Zaha Hadid'in analizi	62
Çizelge 4.28. 2005 yılı kazananı Thom Mayne'in analizi	63
Çizelge 4.29. 2006 yılı kazananı Paulo Mendes da Rocha'nın analizi	65
Çizelge 4.30. 2007 yılı kazananı Richard Rogers'ın analizi	66
Çizelge 4.31. 2008 yılı kazananı Jean Nouvel'in analizi	68
Çizelge 4.32. 2009 yılı kazananı Peter Zumthor'un analizi	69
Çizelge 4.33. 2010 yılı kazananı Kazuyo Sejima ve Ryue Nishizawa'nın analizi	70
Çizelge 4.34. 2011 yılı kazananı Eduardo Souto de Moura'nın analizi	71
Çizelge 4.35. 2012 yılı kazananı Wang Shu'nun analizi	72
Çizelge 4.36. 2013 yılı kazananı Toyo Ito'nun analizi	73
Çizelge 4.37. 2014 yılı kazananı Shigeru Ban'ın analizi	75
Çizelge 4.38. 2015 yılı kazananı Frei Otto'nun analizi	76
Çizelge 4.39. 2016 yılı kazananı Alejandro Aravena'nın analizi	77
Çizelge 4.40. 2017 yılı kazananı Rafael Aranda, Carme Pigem ve Ramon Vilalta'nın analizi	78
Çizelge 4.41. 2018 yılı kazananı Balkrishna Doshi'nin analizi	80
Çizelge 4.42. 2019 yılı kazananı Arata Isozaki'nin analizi	81
Çizelge 4.43. 2020 yılı kazananı Yvonne Farrel ve Shelley McNamara'nın analizi	82
Çizelge 4.44. 2021 yılı kazananı Anne Lacaton ve Jean Philippe Vassal'ın analizi	83
Çizelge 4.45. 2022 yılı kazananı Diebedo Francis Kéré'nin analizi	84
Çizelge 4.46. 2023 yılı kazananı Sir David Alan Chipperfield'in analizi	85
Çizelge 4.47. 2024 yılı kazananı Riken Yamamoto'nun analizi	86

Çizelge 5.1. Pritzker Mimarlık Ödülü kazananlarının el çizimi analizi	89
Çizelge 5.2. Pritzker Mimarlık Ödülü kazananlarının el çizimi türleri	90
Çizelge 5.3. Pritzker Mimarlık Ödülü kazananlarının çizim türlerine göre sayıları.....	90
Çizelge 6.1. Pritzker Mimarlık Ödülü kazananlarının el çizimi sınıflandırması	92

1. GİRİŞ

İnsanlar tarih boyunca farklı iletişim yöntemleri kullanmışlardır. Çizimi iletişim yöntemi olarak kullanmaları (Doğan 2009) ise mağara duvarlarına yaptıkları resimlerle ortaya çıkmıştır. Başlangıçta av sahneleri gibi günlük hayattan kesitler çizilen duvar çizimlerinde zamanla gelişmeler yaşanmıştır. Değişen ve gelişen dünyada kâğıt ve kalem kullanılarak çizimler üretilmeye başlanmış, sanat ilerlemiş ve insanlar kendileri ile tasarımlarını ifade etmede el çizimini benimsemişlerdir. Mimarlıkta bir sanat olarak bu tarihsel süreçlerden geçmiş ve zamanla teknoloji ilerleyerek el çizimlerinin yanı sıra bilgisayar teknolojileri de çizim yöntemleri olarak 2000’li yıllarda yaygınlaşarak kullanılmaya başlanmıştır (Mıhlayanlar ve Tachir 2019).

El çizimi; fikir üretme, düşünce geliştirme, insan-mekân ilişkisini algılama, hızlı ifadelendirme gibi sebeplerle tasarımcılar için önemli bir araçtır. El çizimi sayesinde yaratıcılık beslenerek hayal gücü geliştirilebilmekte ve fikirlerin ortaya çıkışını kolaylaştırabilmektedir. İtalyan mimar ve kuramcı Paolo Belardi’nin deyişiyle:

“Zihin ele hükmeder; el de zihne” (Belardi 2019).

Buradan hareketle el çizimleri tasarımcının karakterini ortaya koymakta ve yapı inşa edilmeden önce hissettireceği duygu anlaşılacak ruhu olan projeler ortaya çıkarmaktadır.

Mimarlık tarihinde proje başarıları yarışmalar ve ödüller yoluyla tescillenmektedir. Bu çalışmada dünyada en bilinen ve prestiji kabul edilen ödüllerden biri olan Pritzker Mimarlık Ödülleri incelenecektir. Pritzker Mimarlık Ödülü “Mimarlığın Nobel” ve “Mesleğin En Büyük Onuru” olarak nitelendirilmektedir (Kalaycı ve Rahmoun 2019).

Mimarlıkta el çiziminin öneminin vurgulanmak istendiği bu çalışmada Pritzker Mimarlık Ödülü kazananları üzerinden değerlendirme yapmak amaçlanmaktadır. 1979 yılından itibaren her yıl düzenlenmekte olan bu ödül sürekliliği bakımından çalışma konusuna uygun görülmüştür. Pritzker Ödülleri, din, coğrafya veya ayırt edici herhangi bir unsur vurgulanmadan mimarları işleri üzerinden değerlendirilen ödüllerdir (Aycı 2021). Bu sayede dünyanın dört bir yanından örnekler görülmesi sağlanarak farklı kültürlerden, coğrafyalardan, teknolojik süreçlerden geçen mimarların çalışmaları incelenerek tasarımlarında serbest el çizimi kullanıp kullanmadıkları bilgisine ulaşılabilecektir.

1979-2024 yılları arasında verilen 47 ödül sahibi mimarın çalışmaları incelenerek öneri bir mimari çizim sınıflandırması ışığında vaka analizi metodu uygulanacaktır. Kazanan mimarların el çizimleri ve projelerine ulaşılarak görsel incelemesi yapılacaktır. Bu inceleme sonucunda el çiziminin tasarım süreçlerinde yer alıp almadığı saptanacak ve sonucunda başarılarına etkisi anlaşılabilecektir.

El çizimi çeşitli kaynaklarda farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Örneğin İnceoğlu (2020) “Eskizler” adlı kitabında tüm mimari çizim türlerini kapsamlı şekilde ele almaktadır. Bu çalışmada ise konusu gereği yalnızca mimari tasarım süreci çizimleri sınıflandırılarak incelenecektir. Bu sınıflandırma sonucunda mimarların tasarımlarının

hangi aşamalarında el çizimi yaptıkları ve hangi sınıflandırma başlığı altında yer aldığı belirli niteliklere göre adlandırılacaktır. Sınıflandırma sonucunda ödül verilen her yıla bir tablo oluşturulup el çizimi ile projeler eşleştirilerek çizim-sonuç ürün incelemesi yapılacaktır.

1.1. Amaç

Pritzker Mimarlık Ödülü, 1979 yılında insanların çevrelerini algılama ve çevreleriyle etkileşim biçimleri konusunda daha fazla farkındalığı teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Ödülün resmi internet sitesinde, mimarlık mesleğiyle topluma ve bağlama tutarlı ve değerli katkılar sağlayan, yetenek, vizyon ve bağlılığın bu niteliklerinin bir kombinasyonunu sergileyen, yaşayan bir mimarı veya inşa edilmiş yapıları onurlandırmak amacıyla olduğu belirtilmektedir. Pritzker Mimarlık Ödülü, 1979 yılından itibaren uluslararası alanlarda kazandırılan mimarlık ödülleri arasındadır. Türk mimar Hasol (2022)'a göre ödül, yapıtlarıyla yetenek, vizyon ve meslek ilkelerine bağlılığını ortaya koyan ve mimarlık sanatı yoluyla insanlığa ve yapı çevreye önemli ve tutarlı katkılar sağlayan, yaşayan bir mimara verilmektedir.

Mimarlığı bir sanat olarak gören ve bunu özümlediği düşünülen Pritzker Mimarlık Ödülü ile bu çalışmanın amacı el çiziminin mimarlıktaki önemini vurgulamaktır. Her geçen gün gelişen teknoloji ile azaldığı düşünülen mimari el çizimlerine dikkat çekilmek istenmiştir ve bu sebeple dünyanın en prestijli ödülleri arasında olan Pritzker Mimarlık Ödülü'nü kazanan mimarların el çizimi yapıp yapmadıkları incelenecektir. Bu sayede başarıları tescillenmiş olan mimarların proje üretim ve tasarım süreçlerinde kullandıkları yöntem öğrenilip el çiziminin bu süreçteki rolünün anlaşılması beklenmektedir.

Bu amaçla mimarlık ödülleri arasında en prestijli olanlarından ve mimarlığın nobeli olarak ifade edilen Pritzker Mimarlık Ödülleri araştırılacaktır. Dünyada en bilinen ve nitelikli sonuçlar ortaya koyan Pritzker Mimarlık Ödülleri kazanan mimarlar ve projeleri incelenecektir. Bu inceleme doğrultusunda ödül kazanmış olan mimarların tasarım süreçlerinde el çizimi kullanıp kullanmadıkları araştırılacaktır. Sonucunda ise kazanan mimarların kaçının tasarımlarında el çizimi yaptığı, hangi aşamalarda yaptığı ve sonuç ürünle benzerlik durumlarına göre proje başarılarında el çiziminin etkisi olup olmadığı anlaşılacaktır. Bu amaçla bu çalışmada “mimari tasarımda el çiziminin proje başarısına etkisi var mıdır?” sorusunun cevabına ulaşılabilecektir.

Bu çalışma sonucunda incelenen mimarlar, projeleri ve el çizimleri ile ulaşılan veriler doğrultusunda mimari tasarımın el çiziminden ayrı düşünülemeyeceği ve tasarımcıyı beslediğinin anlaşılması beklenmektedir. Bu çalışma ile tüm tasarımcıların el çiziminde kendilerini geliştirip başarıya ulaşmalarında teşvik oluşturmak amaçlanmıştır.

1.2. Kapsam

Önerilen tezin konusu mimari tasarımda el çiziminin Pritzker Mimarlık Ödülleri bağlamında değerlendirilmesidir. Bu kapsamda 1979-2024 yılları arasında düzenlenen Pritzker Mimarlık Ödülleri arasında tüm kazananları incelenecektir. İncelemede mimar, projeleri ve tezin çalışma konusu olan mimarların el çizimleri gibi unsurlar araştırılacaktır.

Bu araştırma için ilk olarak el çiziminin mimarlık için önemi incelenecektir. Çünkü çizim çok eski zamanlardan bugüne uzanan bir süreçtir. İnsanoğlu mağara duvarlarında çizdikleri resimlerle iletişim yöntemlerini çizim olarak kullanmışlardır. İlk olarak av sahneleri gibi sahnelerle günlük hayatlarını çizmişler daha sonra ise bu çizimler çeşitlenmiş ve gelişmiştir. Örneğin Çatalhöyük'te bulunan duvar resimlerinde av sahneleri dışında kent planlamasına ve doğa olaylarına ilişkin çizimler de yer almaktadır (Güven 2022).

Gelişen dünya ile çizim ihtiyacını karşılamak için yeni ürünler ortaya çıkmış böylece kâğıt ve kalem kullanılmıştır. Bu da sanatın ilerlemesini sağlamıştır. Mimarlık da benzer süreçlerden geçmiştir. Önceleri duvarlara, kil tabletlere, derilere yapılan çizim, tasarım ve planlamalar zamanla yeni ürünlerin keşfi ve teknolojisinin ilerlemesiyle el çizimlerine ek olarak bilgisayar teknolojileri, tabletler gibi çeşitli çizim araçları yardımıyla yapılmıştır.

Araştırma için ikinci olarak ödül kavramından bahsedilecektir. Mimarlık sürekli gelişen yapısıyla çeşitli başarı kriterleri ortaya koymuş ve bu kriterler yarışma ve ödül kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Ödül kavramı başarının karşılığı olarak görülmeye başlanmıştır. Mimari ödül ise mimarlara veya projelerine verilen başarının karşılığıdır ve nitelikli proje üretiminde teşvik uyandırmaktadır. Bu yüzden ödül kavramı, başarı ve proje üretim süreci ve üretim teknikleri arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Bahsedilen bağlantılar ile bu çalışmada el çizimi ve ödül kavramları üzerinde durularak seçilen Pritzker Mimarlık Ödülü ile ödülü kazanan mimarların projeleri ve el çizimleri incelenecektir. Bu sayede ödül kazanan mimarların başarılarının el çizimiyle ilişkisi ortaya konacaktır.

2. KAYNAK TARAMASI

Çalışma konusu üzerinde yapılan literatür taramasında öncelikle mimarların günümüzde neden yalnızca teknolojik imkanları kullanmasının yeterli olmadığını ve hala el çizimi yaptıklarını anlamak için Paolo Belardi'nin “Mimarlar Neden Hala Çiziyor?” adlı kitabı incelenmiştir. Belardi kitabında (2019) elin insan zihnine, zihnin de ele hükmettiğini söylemektedir ve eskizin yaratıcılıkla bağlantısını vurgulamaktadır. Aynı zamanda çizimin; yalnızca genişlik, yükseklik ve derinlikten ibaret olmadığını bunların yanında tarih ve kültürün de yeri olduğunu söylemektedir. Bu doğrultuda el çizimi ile tasarım yapan tasarımcılar düşüncelerini ve projelerini daha iyi geliştirmekte, yönlendirmekte, tasarımlarını tarihi ve bağlamı içinde şekillendirmektedir. Bu yüzden mimarlar hala çizim yapmaktadır. Aynı zamanda her ne kadar bilgisayar teknolojileri gelişmiş olsa da el, göz ve beyin koordinasyon hızı, insan elinin çizgi kalitesi, içgüdüsel ve sezgisel çizimler gibi özellikler hala bilgisayar yöntemleri ile yeteri kadar sağlanamamıştır. Yani teknoloji, el çiziminin konforunu yakalayamamıştır.

Necati Inceoğlu (2020)'nin “Eskizler Çizerek Düşünme Düşünerek Çizme” adlı kitabında yer alan eskiz türleri ve kitabın giriş bölümünde Aydan Balamir'in Mimarlıkta Çizerek Düşünme, Düşünerek Çizme, Düşünmeden Çizme adlı yazısında yer alan eskiz sınıflandırılması incelenmiştir. Farklı bir sınıflandırma yöntemi de Frascari'nin sınıflandırmasıdır. Frascari (2009), çizimleri kavramsal eskizler ve iletişim eskizleri olarak sınıflandırmış ve bu çizimleri önemli ve önemli olmayan çizimler olarak adlandırmıştır. Bu kaynaklardan yola çıkarak mimari çizim sınıflandırmasının konu gereği “mimari tasarım süreci çizimleri” olarak yeniden sınıflandırılması amaçlanmıştır.

Daha sonra Türkiye’de ve dünyada düzenlenen mimarlık ödülleri incelenmiştir. 1979 yılından 2024 yılına kadar her yıl düzenlenmesi, tüm dünyada ayırım yapılmadan ödüller verilmesi (Kalaycı ve Rahmoun 2019; Aslan 2019), prestiji ve güvenilirliği gibi sebeplerle Pritzker Mimarlık Ödülü’ne karar verilmiş ve bu doğrultuda kaynaklar araştırılmıştır.

Literatür taramasında el çizimleri ile mimarlık ödülleri bağlatılı olduğu yeterli bir çalışmaya ulaşılmamıştır. Genellikle el çizim teknikleri ile bilgisayar tekniklerinin kıyaslanması, ödül kazanan mimarlar ve projeleri, farklı mimarlık ödülleri bağlatıları ile kıyaslamalarının araştırıldığı görülmüştür. Pritzker Mimarlık Ödülü’nü kazanan mimarların tasarım süreçlerinde el çizimi yapıp yapmadıkları ve bu durumun başarılarına etkisinin araştırılmamış olduğu görülmüştür. Bu yüzden literatürdeki bu eksiğe dikkat çekilmek istenmiştir.

Çalışma, “başarılı mimarlar proje tasarım süreçlerinde el çizimi yapmaktadır” hipotezi üzerine kurulmuştur. Başarı değerlendirmesi ise mimarlık dünyasında verilen ödüller üzerinden tartışılacaktır. Bu hususta uluslararası bir ödül olan ve mimarlığın nobeli olarak görülen Pritzker Mimarlık Ödülü araştırma için uygun görülmüştür. Bu inceleme doğrultusunda ödül kazanmış olan mimarların tasarım süreçlerinde el çizimi kullanıp kullanmadıkları araştırılacaktır. Sonucunda “mimari tasarım sürecinde serbest el çizimin proje başarısına etkisi var mıdır?” sorusunun cevabına ulaşmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmanın özgün değeri; her geçen gün ilerleyen teknolojiyle azalan el çiziminin tasarım başarısına etkisini ortaya çıkararak teşvik uyandırmaktır. Yeni nesil tasarımcıların teknoloji ile el çizimini bir arada kullanarak ulaşabileceği sonuçların tasarım becerilerini artırabileceğini görmelerini sağlayarak benzer çalışmaların önünü açmaktır.

Sanat insanı beslemekte ve insanın özüne dönmesine yardımcı olmaktadır. Sanatla birlikte yeni tasarımlar, fikirler, üretimler ortaya çıkmaktadır. Bu üretim süreci de insanın bir uzvu olan ve hiçbir makinenin yerini tutamayacağı eli ile ortaya çıkan tasarımların asıl sanatı yansıttığı düşünülmektedir. Bu yüzden günümüz teknolojisini de takip ederek fakat el çiziminin yeri ve önemi unutulmadan tasarım yapılmalıdır. Bu çalışmada da bahsedilen doğrultuda mimarlıkta el çiziminin önemine dikkat çekilerek mimari tasarım sürecindeki rolü vurgulanacaktır. Mimarların ve diğer tasarımcıların el çizimi yapmaya teşvik edileceği düşünülmekte ve benzer çalışmaların önü açmak amaçlanmaktadır.

2.1. Mimarlık Tarihinde Çizimin Yeri

İnsanlar çizimi başlangıçta iletişim kurmak amacıyla kullanmıştır. Bu çizimleri mağara duvarlarına işledikleri resimlerle gelecek nesillere aktarmışlar ve dönemi dışında da bilgi kaynağı olmuşlardır. Örneğin; Çatalhöyük'te bulunan duvar resimlerinde av sahneleri dışında kent planlamasına ve doğa olaylarına ilişkin çizimler yer almaktadır. Zamanla mağara duvarı dışında da çizim yapmaya ihtiyaç duyan insanlar kâğıt-kalemin icadına kadar çeşitli malzemeler kullanmıştır. Daha sonra teknoloji gelişmeye devam etmiş ve el çizimlerine alternatif olarak bilgisayar çizimleri insan hayatında yer edinmiştir.

Şekil 2.1. Çatalhöyük'te bulunan bir duvar resmi (Bozok 2022)

Çizim kelimesinin kökenine bakıldığında öncelikle çizgi kavramı incelenmelidir. Çizgi Türk Dil Kurumu (TDK 2020) tarafından “çizilerek veya çeşitli yollarla oluşturulmuş iz” olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda matematiksel açıklamasıyla iki nokta arasındaki en kısa mesafe olarak ifade edilebilir. Çizginin oluşması için en az iki noktanın olması gerekirken, yüzeyin oluşması için de çizgilerin yan yana gelmesi gerekir. Hacmin oluşması için de yüzeylerin birleşmesi, çizimin oluşması için ise türüne göre bunlardan bazıları veya hepsinin birlikteliği gerekmektedir. Carmela Thiele, çizginin insan soyutlaması bir ürün olduğunu söylemektedir (Akçakoca 2018).

Çizginin sanat tarihi alanındaki kökenlerinin mağara dönemindeki çizimlere dayandığını söyleyen Akçakoca (2018) bugünkü çizimin temelini oluşturduğunu ve o tarihlerden itibaren varlığını insanlığa gösterdiğini ifade etmektedir. Bu sayede iletişimin olduğu ve zamanla yerini yazıya bıraktığı hatta yazının başlangıcını oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu sayede medeniyetin başlangıcı olmuş ve süreci inceleyebilmemizi sağlayan tarih kaydedilmeye başlanmıştır. Farklı bölgelerde oluşan kültürler de kendi çizim ve yazı biçimleriyle çeşitlilik sağlamış aynı zamanda din kavramı da çizim ve yazı yoluyla gelişmiştir.

Çizim sözcüğü akademik alanda eskiz, desen gibi kelimelerle ifade edilerek anlamının sınırlandırılmasına sebep olmaktadır. Akçakoca (2018)'nın bu konuda açıklaması şöyledir:

“Rönesans'ta çizim ön çalışma yani eskiz olarak hiyerarşide sanat yapıtının oluşmasındaki araç olarak tanımlanırken, günümüzde çizimin başlı başına sanat yapıtının kendisi olduğu üzerine düşünülebilir”.

El çizimleri ile oluşturulup daha sonra kesinleştirilerek ifade edilen mimari tasarım süreci tarihte yaygın olarak kullanılan bir gelenek değildir. İnşa etmeden önceki aşama olan projelendirme süreci yani ilk tasarım fikirlerinden son çizimlere kadar kâğıt üzerinde ifade edilen ve evrensel standartlara oturan çizimler mimarlığın yakın tarihine dayanmaktadır (Balamir 2020).

Mimari çizimin daha uzak tarihini anlatan ve en bilinen kaynaklarından biri Vitruvius'un Mimarlık Üzerine On Kitap'ıdır. Vitruvius kitabında bir mimarın sahip olması gereken en önemli özelliklerinden birinin çizimde usta olması gerektiğini söyleyerek el çiziminin önemini vurgulamaktadır. Önceleri genelde deneme-yanılma yöntemiyle ilerleyen inşa etme süreci çizim ile geliştirilmekte ve öğrenilen bilgilerin kaydedilme ihtiyacı ile görselleştirme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu sayede zamanla mimari çizim kültürü oluşmakta ve evrenselleşmenin yolu açılmaktadır (Balamir 2020).

Eskizin eğitimde taslak oluşturma yöntemi olarak görülmesi Fransız Ecole des Beaux-Arts akademik geleneği ile ortaya çıkmaktadır (Balamir 2020). Eskiz (esquisse) Ecole'e göre proje geliştirmede çok önemliydi. Mimarlıkta 18. Yüzyılda başlayarak Beaux-Arts sistemi birçok ülkede model oluşturmıştır. Ecole gibi kurumlarda proje ile uygulama birbirinden ayrılmaktadır. Tasarım ve uygulamanın ayrılığı ile mimarın statüsü artarak teknisyen olmaktan uzaklaşarak sanatçı ve düşünür olmuştur. Böylece mimar yetkinleşerek yapı ustalığından çizim ustalığına geçiş yapmış ve mühendislikten ayrılarak yetkinlik alanlarının özelleşmesi sağlamıştır. Bunun sonucunda eskiz zorunlu çizimler olmaktan uzaklaşarak mimarlığa özgü bir ifade türü olmuştur (Balamir 2020).

2.2. Mimarlıkta El Çizimlerinin Sınıflandırılması

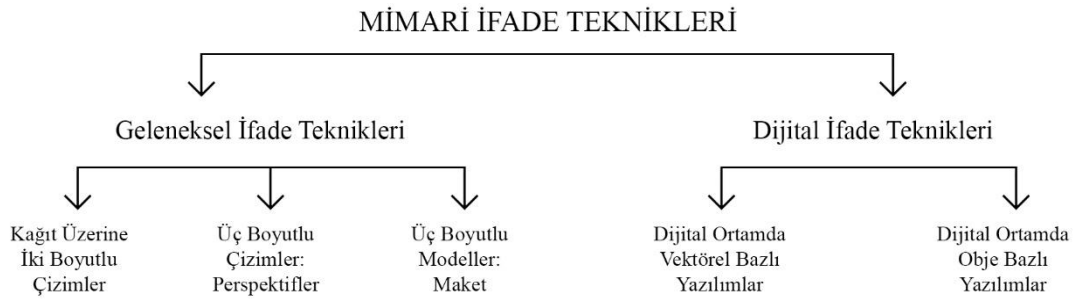
El çizimi; fikir üretme, düşünce geliştirme, insan-mekân ilişkisini algılama, hızlı ifadelendirme gibi sebeplerle tasarımcılar için önemli bir araçtır. El çizimi sayesinde yaratıcılık beslenerek hayal gücü geliştirilebilmekte ve fikirlerin ortaya çıkışını kolaylaştırabilmektedir. Aynı zamanda mimari proje üretiminde temel tasarım ilkeleri geliştirilmekte ve oran orantı ile doğru kompozisyonlar ortaya çıkarmada faydalı olabilmektedir. Bu anlamda tasarım sürecinde anlık el, göz ve beyin koordinasyonu

gereken hızda sağlanmakta ve tasarım üretimine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır (Balamir 2020)

El çizimleri projenin karakterini de ortaya koyarak yapı inşa edilmeden önce hissettireceği duygu anlaşılmakta böylece ruhu olan tasarımlar ortaya çıkmaktadır. Belardi (2019)'ye göre ise el çizimi, fikirlerin sunumunu gerçekleştiren değil ortaya çıkmasını sağlayan bir eylemdir. Bu yüzden eskizin yaratıcılıkla bağlantısının altını çizmektedir. Benzer şekilde tasarım bilisi çalışmalarında da eskizlerin yaratım sürecini kolaylaştırdığı vurgulanmaktadır (Goldschmidt 1991; Scho'n 1992).

Uraz (1999) bilgiyi ikiye ayırarak temel ve pratik bilgi olarak sınıflandırmıştır. Temel bilgi, meslekte sahip olunması gereken uzmanlık bilgisini yani mimarlık bağlamında bakıldığında stüdyo dışındaki dersleri kapsamaktadır. Pratik bilgi ise aksine tam olarak stüdyoda öğrenilen yani yaparak öğrenilen bilgidir. Bu bilgi eskiz yoluyla algılama-yorumlama-anlama sürecinden geçmektedir fakat eskizin kendisi de aynı şekilde yapılarak öğrenilmesi gerekmektedir. Günümüzde ise çizim yapmak isteyen öğrenciler veya tasarımcılar örneklerine kıyasla şiirsel olmayan sonuçlar çıkardığını düşünerek derslerinde eskiz yerine bilgisayar yoluyla yapılan çizimlerle projelerini tasarlamaktadır. Bu durum tasarımcıların eskizden, çizmekten hatta karalamaktan korkmalarına sebep olmakta ve meslek adına olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Oysaki tasarımcı ilk düşüncelerinden son tasarıma ulaşana kadar bir arayış içinde ve eskiz yoluyla ilerlemelidir. İlk düşünce eskizleri detaysız, taslak, genel ve soyut gibi özellikler taşıırken son ürüne yaklaştıkça eskizler detaylı ve özel niteliktedir. Buradan yola çıkarak eskiz, yalnızca ana fikir oluşturma sürecinde değil projenin veya tasarımın her aşamasında yaparak öğrenildiği ve keşfedildiği düşünülerek belli bir arayışla sonuca kadar sürdürülmelidir. Ledewitz (1985)'e göre stüdyoda öğrenilen bilgi; görselleştirme ve ifade tekniklerinin geliştirilmesi, grafik ve sözel dil birlikteliğinin sağlanması, tasarımcı düşünce ve mimari çözüm üretme yollarının öğrenilmesi olarak üç temel süreçten oluşmaktadır. Bu süreçler ise direkt olarak öğretmek yerine tasarım denemeleri içerisinde öğrenilmektedir. Öğrenilen ve resmedilen ürün ise eskizdir.

Mimari çizgi kavramının farklı tanımları yapıyor olsa da mimarlar çizgi kullanarak var olmayan bir tasarımı ortaya çıkarırlar. Tasarıma yakın bir anlam üretmek için Leon Battista Alberti, "De re aedificatoria" (yaklaşık 1450) adlı eserinde Latince "lineamenta" kelimesini kullanmış ve zamanla bu kelime İngilizcede tasarım anlamına gelmiştir. Bu çizgilerle oluşan tasarımlar mimari çizimin temelini atmıştır. Mimari çizimler ise yalnızca yapıların görselleştirilmesini sağlayan bir araç olarak değil temel mimari olgular olarak ele alınmalıdır. Mimari çizim, fikir düzeyindeki soyut düşüncelerin somutlaştırılarak çizgiselleştirilmesi temeline dayanmaktadır ve bir ürünü temsil etmekten ziyade artık kendileri de bir üründür. Bu çizimlerin yarattığı aura ise yapıların daha iyi anlaşılmasını sağlayarak yapımında da rehberlik eder. Mimari, çizgiler sayesinde var olur ve mimarlar bu çizgiler sayesinde üretim yapar. Kâğıt üzerinde üretilen çizgiler zamanla dijitalleşir ve mimarlık mesleği çizim geleneğini dijitalleştirme sürecine eleştirel bir şekilde bakmadan doğrudan benimsemiştir. Bu yüzden günümüzde el çizimi kullanımı birçok profesyonel tarafından çağ dışı olarak görülmekte ve yerini 3d görselleştirme programlarına bırakmaktadır. Bu durum el çiziminin sezgisel gücünün tasarım sürecinde azalmasına sebep olmaktadır (Frascari 2009).

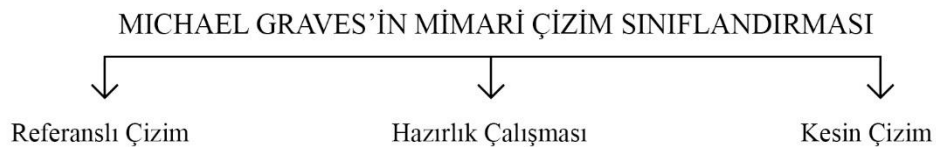

Şekil 2.2. Yıldırım, Yavuz ve İnan (2010)’ın mimari ifade teknikleri sınıflandırması

Mimari çizimlerin birçok sınıflandırması bulunmaktadır. Bunlardan biri de Yıldırım, Yavuz ve İnan (2010)’ın yaptığı yöntem veya araca dayalı sınıflandırmadır ve geleneksel ve dijital ifade teknikleri olarak iki ana başlık altında değerlendirilmiştir. Geleneksel ifade teknikleri, iki boyutlu, üç boyutlu çizimler ve üç boyutlu modeller olarak ayrılmış, dijital ifade teknikleri ise dijital ortamda vektörel bazlı çizimler ile obje bazlı yazılımlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada maketler ve obje bazlı yazılımlar konu dışında kalması sebebiyle değerlendirilmeyecektir. Geleneksel ifade teknikleri, kâğıt, kalem gibi araçların kullanıldığı bir yöntemken, dijital ifade teknikleri bilgisayar ve tablet gibi araçların kullanıldığı bir yöntemdir. Amaç her ikisinde de çalışmanın mimari olarak ifade edilmesini sağlayan plan, kesit, görünüş çizimlerini yapmak iken süreçleri birbirinden farklıdır. Ancak yöntemi ve aracı ne olursa olsun mimari çizimlerin belirli standartları ve uyulması gereken kuralları bulunmaktadır.

Dijitalleşme süreci ve dijital eskizin hayatımıza girmesiyle kâğıt-kalem kullanımına benzer bir etkileşimde teknoloji üretimi için çalışılmış ve bu sayede klavye ve fare gibi ara araçlar kullanmak yerine kâğıt-kalemin paralelinde tablet-kalem kullanımı ortaya çıkmıştır. Bu sayede geleneksel yöntemlere daha yakın bir hız ve konfor yakalanmıştır. Akipek (2020) bu konuda teknolojik yöntemler ile dijital çizim yöntemlerinin birbirinin alternatifi olmadığını hatta birbirini destekleyecek biçimde kullanılabileceğini söylemektedir (Akipek 2020).

Mimarlık, yöntemi çizim olan birçok sanat dalından ayrılmıştır. Dünyada çizimin gelişimini ilgilendiren tüm sanat türleri paydasında ortak bir başlangıç süreci geçirmiş olsa da mimari çizim zamanla kendi standartlarını oluşturmuştur. Mimari çizimler birçok kişi tarafından farklı şekillerde değerlendirilmiş, isimlendirilmiş ve farklı bakış açılarıyla sınıflandırılmıştır. Mimari çizimleri kapsayan bazı sınıflandırmalar incelenecektir.

Şekil 2.3. Michael Graves (2005)’in mimari çizim sınıflandırması

Graves (2005), mimari çizimleri; referanslı çizim, hazırlık çalışması ve kesin çizim olarak sınıflandırmaktadır. Referanslı çizim; mimarın günlüğü olarak görülebilmekte ve hatırlamak için referans sağlamaktadır. Bu günlük çizerin eskiz defteri olarak bir gözlem kaydı oluşturmaktadır. Hazırlık çalışması; araştırma süreci sağlayarak kesin çalışmanın altlığını oluşturmaktadır. Fikir ve konsept üretmek amacıyla somutlaştırılan mimari çizimlerdir. Tasarım sürecinde karşılaşılan sorunların çözülmesini sağlar. Kesin çizim ise tasarımın son halinin ölçülebilir biçimde ifadelendirilmesidir. Tasarımın sorun ve sorularını yanıtlamaya yarayan bir araçtır.

Şekil 2.4. Marco Frascari (2009)'nin eskiz sınıflandırması

Frascari çizimleri, kavramsal eskizler ve iletişim çizimleri olarak iki ana kategoriye ayırmaktadır. Kavramsal eskizler, duyularla, önsezilerle ilgiliyken; iletişim çizimleri bilgi verme amacı taşımaktadır. İletişim çizimleri mimarlık mesleğinin gerektirdiği uluslararası standartları karşılar ve plan, kesit, görünüş gibi biçimlerde ortaya konur. Frascari bu çizimleri “önemsiz çizim” olarak adlandırır. Kavramsal eskizi karşılayan çizimler ise düşünceyi anlatır ve Frascari tarafından “önemsiz olmayan çizim” olarak adlandırılır. Bu çizimlerin belirli standartları yoktur ve tasarımcı tarafından seçilen herhangi bir yöntemle ifade edilebilir (Frascari 2009).

Şekil 2.5. Aydan Balamir (2020)'in eskiz sınıflandırması

Necati İnceoğlu'nun “Eskizler Çizerek Düşünme Düşünerek Çizme” adlı kitabının giriş bölümünde Aydan Balamir “Mimarlıkta Çizerek Düşünme, Düşünerek Çizme, Düşünmeden Çizme” başlıklı bölümünde eskizleri sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada “çizerek düşünme” eskiz yoluyla fikir üretmek olarak açıklanmıştır ve aslında “çizerken düşünme” olarak yorumlanabilir. Bu çizim türünde, çizgiler daha belirsiz ve arayış içindedir. Bazen bir form ararken, bazen oran ve boyut ayarlarken bazen de bir soruna çözüm ararken kullanılır. “Düşünceyi çizme” ise Balamir tarafından var olan bir düşünceyi kâğıda aktarmak olarak açıklanmıştır ve “düşündüğünü çizme” olarak ifade edilebilir. Bu tür çizimlerde ise fikir daha somut olduğu için arayış azalmış ve çizgiler netleşmiştir.

Şekil 2.6. Necati İnceoğlu (2020)’nun eskiz sınıflandırması

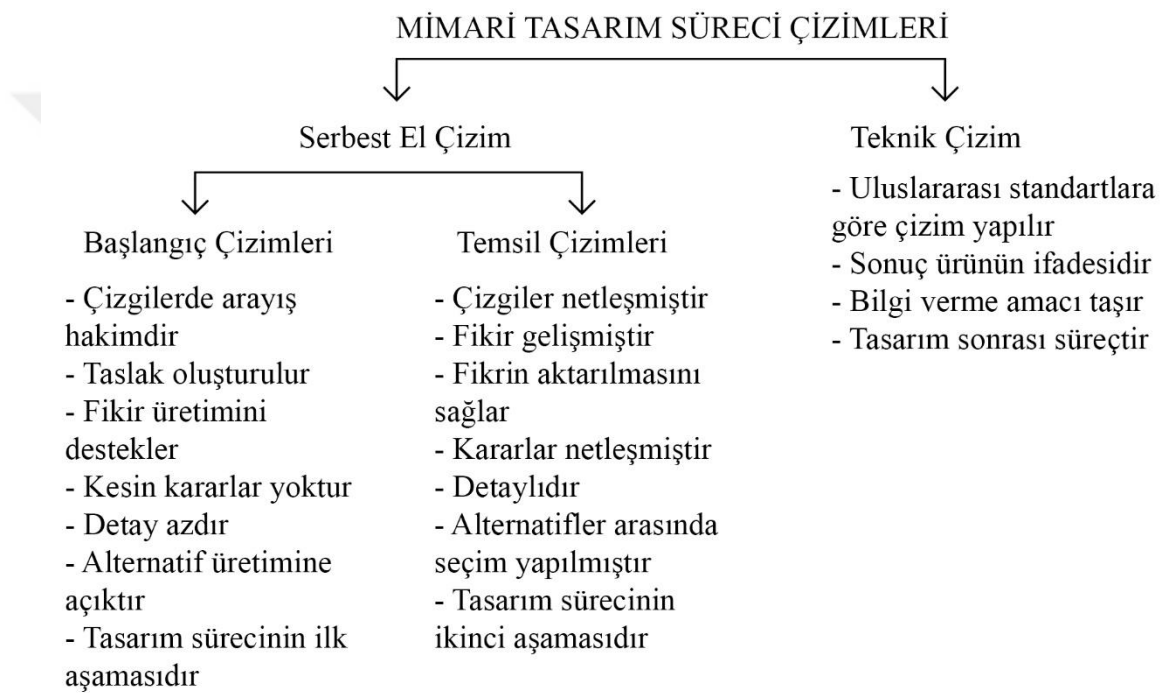
İnceoğlu (2020), eskizin kişinin kendisiyle konuşması olduğunu ve tasarımcıların kazanması gereken bir alışkanlık olduğunu söylemektedir. Aynı zamanda eskizin çalışmaları ilerlettiğini ve ilk fikirle yetinmemeyi sağladığını ifade etmektedir. Van Gogh ise bu konuda eskiz yapmanın ileriki resimleri için bugünden tohum atmak gibi olduğunu söyleyerek eskiz ve pratik yapmanın önemini vurgulamaktadır. İnceoğlu’na göre ise bu söylem mimari eskizler için de geçerli olup tekrar edilmesi ve sabır gösterilmesi gerekmektedir. Eskiz hem düşüncenin imgelenecek aktarılması hem de imgenin görselleştirilmesini sağlamaktadır. Rönesansta eskizin tasarımdaki karşılığı İtalyanca’da düşünceler anlamındaki “pensieri” kelimesidir. Eskizin kendisi aslında bir ürünün veya tasarımın soyutlamasıyla, akıldaki düşüncelerin somutlaştırılmış halidir.

Fikrin eskiz yoluyla temsil edilip başkalarına sunulması amaçlandığında diğer tarafın bu mimari dili okuyabilmesi gerekmektedir. Çünkü eskiz bir beğeni ürünü değildir ve herkes tarafından farklı algılanabilmekle beraber beğeni durumu söz konusu olmadan anlatılanı okuma durumudur. Eskiz yapmak için önce görmeyi öğrenmek gerekmektedir. Ching, çevreyi belirli bir ön kabulle gördüğümüzü ve algılananın farklı olduğunu söylerken Lasseau ise çizimi geliştirmek için görmeyi öğrenmek gerektiğini söylemektedir. Bu yüzden de eskiz yaparak görmeyi öğrenmek gerekmektedir (İnceoğlu 2020).

İnceoğlu (2020) eskizi; düşünceye yönelik eskizler ve saptamaya yönelik eskizler olarak iki ana başlığa ayırmış ve çeşitli alt başlıklarla sınıflandırmasını zenginleştirmiştir. Düşünceye Yönelik Eskizler; Grafik ve Görsel Analiz, Düşünce Geliştirme Amaçlı Eskizler ile Ana Fikir ve Kavramsal Araştırma Amaçlı Eskizler olarak üç alt başlığa ayrılmıştır. Grafik ve Görsel Analiz, herhangi bir kavram, düşünce, mekân veya yapının görsel olarak analizinin yapılmasıdır. Bu sayede mimari bilgi birikimi edinimi sağlanmakta ve düşünmenin öğrenimi anlaşılmaktadır. Bu eskiz biçimi Rönesanstan itibaren kullanılmaktadır. Düşünce Geliştirme Amaçlı Eskizlerin, düşünceleri görselleştirmek, ilerletmek, sunmak ve düşünce üretimini sağlamak olmak üzere iki farklı işlevi vardır. İlki, zihindeki fikirlerin kâğıda çizilmesidir. İkincisi ise kâğıt üzerinde yeni fikirler oluşturulmasıdır bu ikinci tür eskizler Goldschmith (1991)’e göre öğrenilebilen bir beceridir. Ana Fikir ve Kavramsal Araştırma Amaçlı Eskizler, yapının öne çıkan özelliklerini anlatan çizimlerdir. Bu eskizler yapıyı ana hatlarıyla ifade ederler ve öznel çizimlerdir.

Saptamaya Yönelik Eskizler; Görsel İzlenim Eskizleri ve Yer Duygusu olarak ikiye ayrılmıştır. Görsel İzlenim Eskizleri, tasarım süreci eskizi değil, okuma-anlama çizimleridir. Çizen kişinin tarzını yansıtır ve çizenin öne çıkarmak istediği noktaları göstermektedir. Yer Duygusu ise topoğrafyanın anlaşılmasını sağlar ve mekanla bağlantı kurulur (İnceoğlu 2020).

Buradan hareketle, mimari çizimle ilgili farklı sınıflandırma türleri olduğu görülmektedir. Fakat mimari çizim yalnızca serbest el çizimden oluşmamakta çizim aletlerinin kullanıldığı teknik çizimler de bulunmakta ve alt başlıklara ayrılabilir. Serbest el çizim kendi içinde farklılaşmakta ve bu farklılık çalışma konusu açısından önem arz etmektedir. Bu yüzden mimari tasarım sürecinde gerçekleştirilen çizimlere bu tezde yeni bir sınıflandırma yöntemi önerilmektedir.

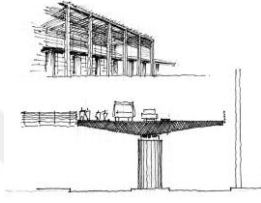
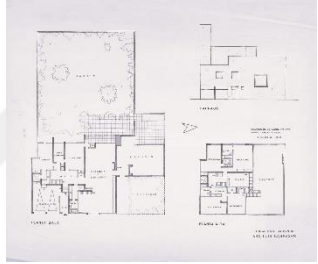
Şekil 2.7. Öneri mimari tasarım süreci çizimlerinin sınıflandırması

Şekil 2.7’de verilen tabloda mimari tasarım sürecindeki çizimler sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmada üst başlık olan mimari çizim, yöntemlerine göre serbest el çizim ve teknik çizim olarak ikiye ayrılmıştır. Serbest el çizim, yalnızca kâğıt kalem gibi araçlar kullanılan fakat cetvel gönye gibi materyaller kullanılmayan çizim türüdür. Bu çizimler kendi içerisinde de kullanıldıkları yere göre ayrılmıştır. Çünkü tasarım çeşitli aşamalardan oluşmakta ve her aşamanın durumuna göre üretilen çizimleri olmaktadır. İlk olarak başlangıç çizimleri olarak adlandırılan çizimlerde tasarımın oluşum süreci anlatılmaktadır. Bu çizimler çalışmanın bulunduğu aşama gereği bazı nitelikler göstermektedir. Henüz tasarımın ilk aşaması olması sebebiyle bir arayış hakimdir ve karalama denebilecek taslaklar oluşturulmaktadır. Bu taslaklar fikir üretimini desteklemekte ve alternatiflerin üretilmesini sağlamaktadır. Henüz netleşen fikirler olmaması sebebiyle detay azdır. Bu çizim türü İngilizcede “preliminary sketch” veya “pre-sketching” olarak adlandırılan ve “ön taslak”, “ön eskiz” anlamına gelen

çizimlerle yakın özellikler taşımaktadır.

Temsil çizimleri ise bir sonraki aşamadır. Genel kararların verilmesi sebebiyle fikirler gelişerek çizgilerin netleşmesi sağlanmış ve detaylandırılmıştır. Tasarlanan üründe çizim iletişim yöntemi olarak kullanılmakta ve fikrin aktarılmasını sağlamaktadır. İlk aşamada karalamayla ifade edilen çizimler ilerleyerek perspektif ve görünüş gibi sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Teknik çizim ise üçüncü aşama olarak ifade edilebilir ve fikri iletmede kullanılır. Bu aşamada artık tüm tasarım netleşmiş ve plan, kesit, görünüş gibi mimari çizimin gerekli standartları ile oluşturulmuş çizimler yer almaktadır.

Çizelge 2.1. Öneri mimari tasarım süreci çizimleri sınıflandırması için örnekler

Başlangıç Çizimi Örneği	Temsil Çizimi Örneği	Teknik Çizim Örneği
 (Anonim 1)	 (Anonim 1)	 (Arellano 2023)
- Balamir (2020)'in çizerek düşünme (çizerken düşünme) olarak adlandırdığı çizim - Frascari (2009)'nin kavramsal eskiz ve önemsiz olmayan çizim olarak adlandırdığı çizim - İnceoğlu (2020)'nin düşünceye yönelik eskizler olarak adlandırdığı çizim - Graves (2005)'in hazırlık çalışması olarak adlandırdığı çizim	- Balamir (2020)'in düşünceyi çizme (düşündüğünü çizme) olarak adlandırdığı çizim - İnceoğlu (2020)'nin saptamaya yönelik eskizler olarak adlandırdığı çizim	- Frascari (2009)'nin iletişim çizimi ve önemsiz çizim olarak adlandırdığı çizim - Graves (2005)'in kesin çizim olarak adlandırdığı çizim

Günümüzde bu çizimleri üretmenin yeni yolları da bulunmaktadır. El çizimleri kâğıt kalem aracılığıyla üretilebildiği gibi tablet gibi cihazlar aracılığıyla da üretilmektedir. Aynı durum teknik çizimler için de geçerlidir. Teknik çizim cetvelle, kâğıt, kalem ile yapılabildiği gibi bilgisayar ortamında da yapılabilmektedir.

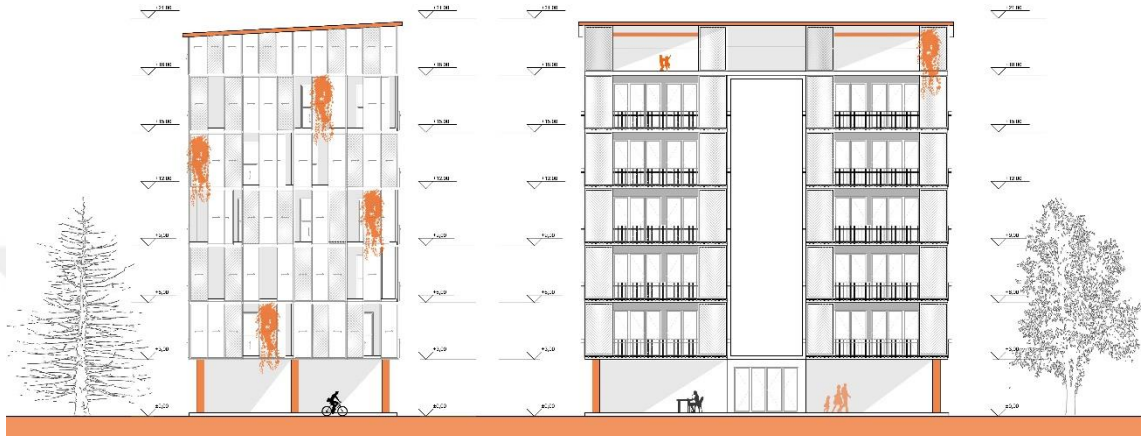
Şekil 2.8. Başlangıç çizimi örneği

Şekil 2.8’de projenin tasarım kararları verilmektedir ve önerilen tabloda başlangıç çizimleri sınıfındadır. Çizim karalama şeklindedir ve genel hatları ile form oluşturma çabası güdülmektedir. Kullanılan renkler ile tasarımın önemli noktaları vurgulanmaktadır. Kütle oranları ve yaklaşık biçim kullanılarak bir sonraki aşama için taslak oluşturulmaktadır. Çizilen proje özelinde değerlendirildiğinde bir konut projesi olduğu ve projede önemli noktaların zemin kat ve çatıda bir yaşam kurgusu olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Seçilen turuncu renk ise siyah beyaz çizim içinde dikkat çekerek ortaya çıkmaktadır. Başlangıç çizimleri tam olarak bu şekilde genel tasarım kararlarının verildiği bir aşamadır.

Şekil 2.9. Temsil çizimi örneği

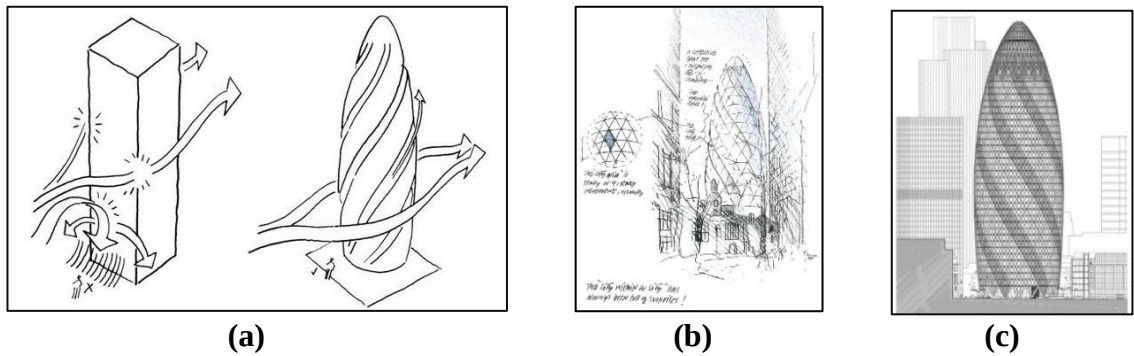
Şekil 2.9’da çizim artık başlangıç çizimi aşamasını geçerek temsil çizimi haline gelmiş böylece çizgiler ve kütle netleşmiştir. Fikir oluşmuş ve oluşan fikir görselleştirilmiştir. Bu tasarım özelinde bakıldığında başlangıç çizimlerinde gösterilen form netleşmiş ve turuncu ile vurgulanan kısımların projedeki yeri anlaşılmıştır. Kütlenin cephe hareketleri daha detaylı olarak görülmekte ve proje alanındaki genel durumu birkaç kütle ve çevre ile ilişkilendirilerek gösterilmektedir. Bu aşamadan sonra veya eş zamanlı olarak projenin teknik çizimleri yapılabilir.

Şekil 2.10. Teknik çizim örneği

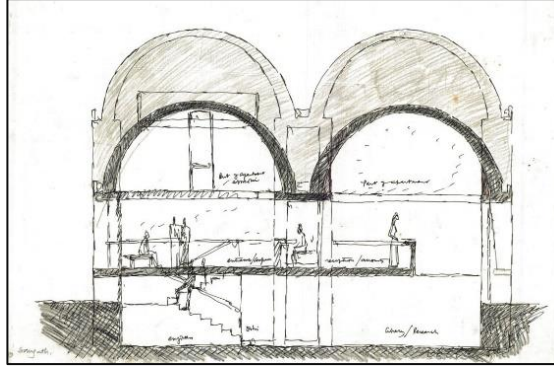
Şekil 2.10’da görülen çizim ise bilgisayar teknolojisiyle üretilmiş bir teknik çizimdir. Bu çalışmada cetvel, gönye gibi araçlar kullanılarak el çizimi şeklinde yapılabilen teknik çizimler incelenecektir. Başlangıç çizimleri ve temsil çizimleri aşamalarını geçerek kesinleşen proje teknik çizim olarak ifade edilmiştir. Önceki aşamalarda turuncu renk dikkat çekilen alanlar teknik çizimde de belirginleştirilerek ilk taslaktan son projeye kadar devamlılığı sağlanmıştır.

3 aşamalı olarak gösterilen çizimler ile bir projenin ilk etütlerinden son haline gelişi mimari çizimlerle açıklanmıştır. Özet olarak başlangıç çizimleri projenin ilk fikirlerinin oluştuğu aşamadır. Temsil çizimleri kütlenin belirginleşerek netlik kazandığı aşamadır. Teknik çizim ise projenin son halinin mimari çizim standartlarının gerektirdiği şekilde ifade edildiği aşamadır.

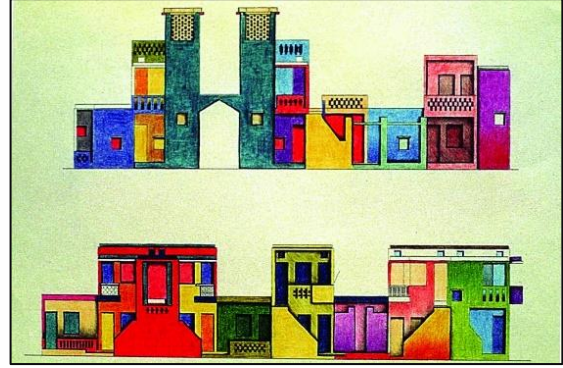

Şekil 2.11. Norman Foster’ın Gherkin Binası çizimleri; **a)** Fikir çalışması (Anonymous 1); **b)** Kütle detaylandırılması (Anonymous 2); **c)** Teknik çizim (Anonymous 3)

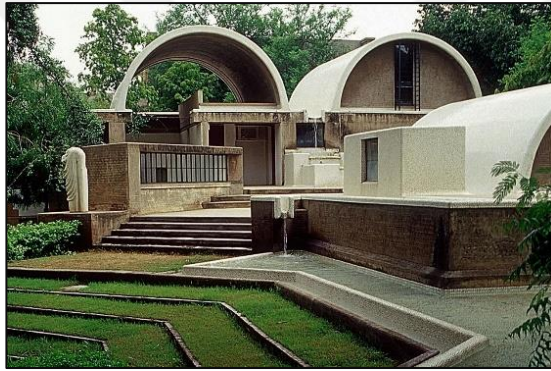
Mimari çizim çeşitleri Norman Foster'ın Gherkin Binası üzerinden incelendiğinde ilk aşamada kütle ve tasarım kararlarının verildiği, ikinci aşamada karar verilen formun çevre ile birlikte görselleştirilmesi ve son aşamada teknik çiziminin yapıldığı görülmektedir.

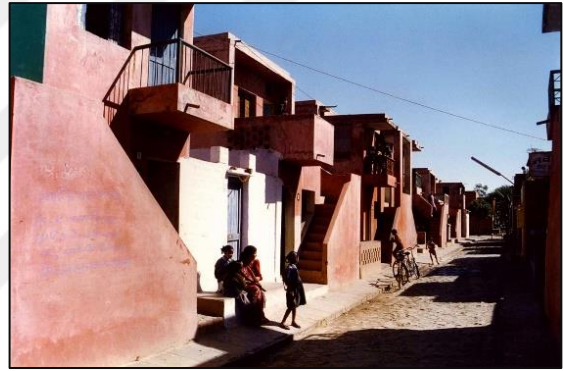
(a)

(b)

(c)

(d)

Şekil 2.12. Balkrishna Doshi'nin el çizimleri ve projeleri; **a)** Sangath ofis binası çizimi (Doshi ve Handelman 2020); **b)** Aranya Düşük Maliyetli Konut projesi çizimi (Anonymous 4); **c)** Sangath ofis binası (Anonymous 4); **d)** Aranya Düşük Maliyetli Konut projesi (Anonymous 4)

Balkrishna Doshi'nin iki farklı kültür ve bağlamdaki projesi için yaptığı çizimler ve yapılar görülmektedir. El çizimlerine bakıldığında projenin karakter farklılıkları anlaşılmaktadır. Aranya Düşük Maliyetli Konut projesinin el çizimlerinde kullanılan renkler, doku, yapı karakteri sonuç ürün hakkında önemli ipuçları vermektedir. Yapıların bitişik nizamda oluşu, kat yükseklikleri arasındaki farklılık, balkon ve terasların kullanımı proje yapılmadan önce fikir oluşturmada ve yapının ruhunu yansıtmaktadır. Benzer şekilde Sangath Arctitect'in Stüdyo projesinde fonksiyona ve bağlama uygun olarak modern bir tarz benimsenmiş ve bu tarz el çizimlerine yansımıştır. Bu çizimler bilgisayar ile ulaşılamayan ve bilgisayara aktarılamayan bir ifade biçimidir. El çizimi sayesinde yapı hakkında ön bilgi oluşmaktadır.

2.3. Pritzker Mimarlık Ödülü

Ödül, “bir başarı karşılığında verilen armağan, mükâfat.” olarak tanımlanmaktadır (TDK 2020). Mimarlık ödülleri ise, başarılı çalışmalar ortaya koyan mimarlara ve projelerine verilen bir övgüdür.

Çizelge 2.2. Dünyada bilinen mimarlık ödüllерinin kronolojik sıralaması (Aslan 2019)

ÖDÜL	SIKLIK	İLK/SON YILI
RIBA President's Medals	Yılda bir	1836/devam ediyor
Royal Gold Medal	Yılda bir	1848/devam ediyor
AIA Gold Medal	Yılda bir	1907/devam ediyor
Good Design Award	Yılda bir	1950/devam ediyor
Alvar Aalto Medal	Belirsiz	1967/devam ediyor
Aga Khan Award for Architecture	3 yılda bir	1977/devam ediyor
Pritzker Prize	Yılda bir	1979/devam ediyor
Venice Biennale of Architecture	2 Yılda bir	1980/devam ediyor
Wolf Prize in Arts	Belirsiz	1981/devam ediyor
Louis I. Kahn Memorial Award	Yılda bir	1983/devam ediyor
UIA Gold Medal	3 Yılda bir	1984/devam ediyor
Praemium Imperiale	Yılda bir	1989/devam ediyor
Carlsberg Architectural Prize	3 yılda bir	1991/1998
Erich Schelling Architecture Award	2 yılda bir	1992/devam ediyor
Erich Schelling Architecture Theory Award	2 yılda bir	1992/devam ediyor
Thomas Jefferson Medal in Architecture	Yılda bir	1996/devam ediyor
Dedalo Minosse International Prize for Comissioning a Building	2 yılda bir	1997/devam ediyor
RIBA Annie Spink Award	2 Yılda bir	2000/devam ediyor
International Highrise Award	2 Yılda bir	2003/devam ediyor
International Architecture Awards	Yılda bir	2005/devam ediyor
Swiss Architectural Award	2 Yılda bir	2007/devam ediyor
Zumtobel Group Award	2 Yılda bir	2007/devam ediyor
Curry Stone Design Prize	Yılda bir	2008
Green Good Design	Yılda bir	2008/devam ediyor
World Architecture Festival	Yılda bir	2008/devam ediyor
Women in Architecture	Yılda bir	2011/devam ediyor
Moriyama RAIC International Prize	2 yılda bir	2014/devam ediyor
2A Continental Architectural Awards	Yılda bir	2015/devam ediyor
Prix Versailles	Yılda bir	2015/devam ediyor
J. Irwin and Xenia S. Miller Prize	2 yılda bir	2016/devam ediyor
Africa Architecture Awards	2 yılda bir	2017/devam ediyor

Mimarlık ödülleri, mimarı ve mimarın tasarladığı projeleri onurlandırmaktadır. Bu ödüller; estetik, yaratıcılık, sürdürülebilirlik, işlevsellik, çevreye ve kültüre duyarlılık gibi kriterler doğrultusunda verilebilmektedir. Farklı ödül programlarının kendine özgü kriterleri ve amaçları bulunmaktadır ve bu anlamda prestijli yapıların ortaya çıkmasında

teşvik uyandırmaktadır. Böylece mimarlık ödülleri, mimarları ve projelerini tanıtmakta ve başarısını belgelemektedir.

Mimari ödüllerin coğrafyaya, ülkelere ve kültürlere göre farklı değerlendirme kriterleri olsa da genel hatlarıyla benzerlikler bulunmaktadır. Tasarlanan yapının etik değerlere uygunluğu, estetik değeri, topluma katkısı, yapılan çevreye uyumu, doğaya saygısı ve geleceğe örnek teşkil edecek şekilde var olması gibi başlıklarla değerlendirilmektedir. Türkiye’de ve dünyada bu amaçla çok sayıda ödül bulunmaktadır.

Çizelge 2.3. Türkiye’de bilinen mimarlık ödülllerinin kronolojik sıralaması (Aslan 2019)

ÖDÜL	DÜZENLEYEN KURUM	SIKLIK	İLK/SON YILI
Ulusal Mimarlık Ödülleri	Mimarlar Odası	2 Yılda Bir	1988/devam ediyor
Batı Akdeniz Mimarlık Ödülleri	Mimarlar Odası Antalya Şubesi	2 Yılda Bir	1991/devam ediyor
Türk Serbest Mimarlar Derneği Ödülü	Türk Serbest Mimarlar Derneği	2 Yılda Bir	1992/devam ediyor
Türkiye Hazır Beton Birliği (THBB) Mimarlık Ödülleri	Türkiye Hazır Beton Birliği	4 Yılda Bir	2004/devam ediyor
İzmir Mimarlık Sergisi ve Ödülleri	Mimarlar Odası İzmir Şubesi	Belirsiz	2010/devam ediyor
Archiprix	Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı	Yılda Bir	2011/devam ediyor
Akdeniz Mimar Sinan Ödülü	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	Yılda Bir	2015/devam ediyor
Mimar Turgut Cansever Ulusal Mimarlık Ödülleri	Antalya Kepez Belediyesi ile Mimarlar Odası Antalya Şubesi İş Birliği	Yılda Bir	2015/devam ediyor

Pritzker Mimarlık Ödülü veriliş amacını resmi internet sayfaları olan prtizkerprize.com adresinde açıklamaktadır. Burada mimarlık sanatı aracılığıyla yaşayan bir mimarı veya mimarları onurlandırdığından bahsedilmektedir. Bu ödülün değerlendirme kriterleri; “insanlığa ve çevreye tutarlılıkla katkı sunulması, yetenek, vizyon ve bağlılıkla bir kombinasyon sağlanması” olarak ifade edilmiştir. 1979 yılından itibaren her yıl düzenli olarak yaşayan mimarlara verilen bu uluslararası ödül Chicago’da Prizker ailesi tarafından Hyatt Vakfı aracılığıyla oluşturulmuştur. Bu ödül “mimarlığın nobeli” ve “mesleğin en büyük onuru” olarak anılmaktadır. Pritzker Ödülü birçok prosedürü ile Nobel Ödülü’nü örnek almaktadır. Ödül kazananlara 1987 yılına kadar Henry Moore tasarımı heykeller verilmiştir. 1987 yılından sonra ise kazananlara 100.000 ABD doları, resmi bir atıf sertifikası ve üzerinde sağlamlık, uygunluk ve güzellik yazılı bronz madalya verilmektedir (Anonymous 5).

Şekil 2.13. Pritzker Mimarlık Ödülü’nün bronz madalyası (Anonymous 6)

Ödül tek bir tasarıma veya projeye verilmediği için öncesinde belirlenen değişmez kuralları bulunmamaktadır. Ödül sahiplerinden Jean Nouvel ise bu durumu konuşmasında özel bir mimar olduğu için ödül kazandığını düşündüğünü söylemektedir.

Olumlu yanlarının dışında bazı durumlarda çağa hizmet etmenin ötesine geçerek mimarlık ödüllерinin popüler olanı takip ettiği düşünülmektedir. Pritzker Mimarlık Ödülü de bu düşünce tarafından sorgulanmıştır. Patrik Schumacher bu konuda ödülün izlenim olarak insanlık için yapılan çalışmalara verildiğini ve mimarın rolünün de bu bağlamda dönüştüğünü söyleyerek eleştirmektedir. Fakat bu eleştirinin bir karşılığının bulunmadığı ödülün verildiği dönemde çalışmaları bulunmayan mimarlara da (örneğin Frei Otto) verilmesinden anlaşılmaktadır (Aslan 2019). Goldberger ise bu konuda:

“Pritzker Ödülü Oscar’ın ya da Pulitzer Ödülü’nün aksine son yapılan başarılı işlere değil, tüm kariyeri boyunca mimarın gösterdiği başarılarla verilmektedir” sözlerini söylemiştir (Aslan 2019).

Pritzker mimarlık ödülünün ayırıştırıcı özellikleri bulunmaktadır. Bunlardan biri tek bir yapıya ödül vermek yerine tasarımcının kariyer bütününe verilmesidir. Örnek olarak Ağa Han Mimarlık Ödülü bir binaya belirlenen kriterler doğrultusunda seçilerek verilmektedir. RIBA Stirling Ödülü, en iyi binayı tasarlayan mimara seçilerek verilir. Architectural Review Ödülü ise genç mimarlara motive etmek amacıyla verilir. Pritzker ise bu bağlamda fark yaratmaktadır (Aslan 2019).

Jay ve Cindy Pritzker bir ödülün anlamlı olabilmesi için yalnızca toplum bilincini teşvik etmenin yeterli olmadığına inanmakta ve aynı zamanda mimarlığın yaratıcılığına ilham olması gerektiğine inanmaktadır. Hyatt Vakfı’nın Yönetim Kurulu Başkanı Tom Pritzker Chicago’nun gökdelenin doğduğu yer olduğunu ve Louis Sullivan, Frank Lloyd Wright, Mies van der Rohe ve gibi mimarların tasarladığı yapıların olduğu bir şehirde mimarının farkında olmanın şaşırtıcı olmadığından bahsetmektedir (Anonymous 6).

Ödülün bazı “en”leri ve “ilk”leri de bulunmaktadır. Ödül kazanan ilk kadın mimar Zaha Hadid olmuştur. En genç mimar ise Christian de Portzamparc’dır. Pritzker Mimarlık Ödülü, 1979 yılında, insanların çevrelerini algılama ve çevreleriyle etkileşim

biçimleri konusunda daha fazla farkındalığı teşvik etmek amacıyla kurulmuştur (Anonymous 6).

Pritzker Mimarlık Ödülü, 1979 yılında başlayarak günümüzde de sürdürülen uluslararası nitelikteki mimarlık ödülleriendir. Ödülün, yapıtlarıyla yetenek, vizyon ve meslek ilkelerine bağlılığını ortaya koyan ve mimarlık sanatı yoluyla insanlığa ve yapıyı çevreye önemli ve tutarlı katkılar sağlayan, yaşayan bir mimara verildiği bilinmektedir (Hasol 2002).

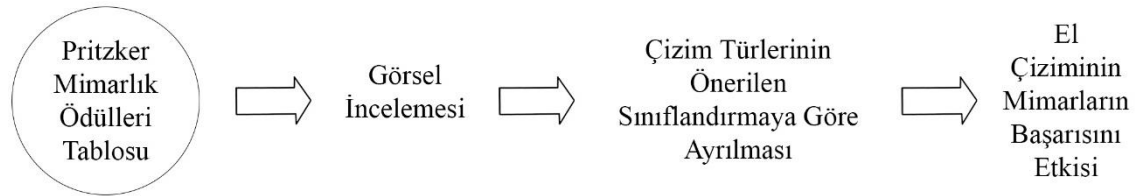
Ödülün kazananları, seçilen projeler, jüri üyeleri ve jüri raporlarına resmi internet sayfalarından ulaşılabilmekte ve bu durum güven oluşturmaktadır. 1979 yılından itibaren her yıl düzenlenmekte ve bu sayede bir süreklilik sağlanmaktadır. Pritzker Ödülleri, din veya coğrafya gibi vurgulanmalar olmaksızın mimarlar ve işleri üzerinden değerlendirilen ödüllerdir (Aycı 2021). Bu yüzden dünyanın dört bir yanından örnekler görülmektedir.

3. MATERYAL VE METOT

Bu çalışmada mimarlık ödüllerinin en prestijli olanlarından ve “mimarlığın nobeli” olarak ifade edilen Pritzker Mimarlık Ödülleri araştırılacaktır. Yöntem olarak vaka analizi metodu uygulanarak dünyada en bilinen ve nitelikli sonuçlar ortaya koyan Pritzker Mimarlık Ödülleri kazanan mimarlar ve projelerinden bazıları seçilerek incelenecektir. Bu inceleme doğrultusunda ödül kazanmış olan mimarların tasarım süreçlerinde el çizimi kullanıp kullanmadıkları araştırılacaktır. Sonucunda “mimari tasarımda el çiziminin proje başarısına etkisi var mıdır?” sorusunun cevabına ulaşılmaya çalışılacaktır.

Pritzker mimarlık ödüllerinin; yılı, mimarı, el çizimleri ve projeler gibi parametreler araştırılarak tablolaştırılacaktır. Çalışma, proje görselleri ve el çizimleri ile desteklenerek görsel incelemesi yapılacaktır. Sonuç olarak ulaşılan veriler bir tabloya kronolojik olarak işlenecek ve tüm bu başarısı belgelenen mimarların el çizimi yöntemleri kullanıp kullanmadıkları, hangi çizim türünü kullandıkları ve bu çizimlerin başarılarına etkisi olup olmadığı ortaya konacaktır.

Şekil 3.1. Araştırma yönteminin ifadelendirilmesi

Mimari çizimlerin birçok sınıflandırma seçeneği mevcuttur. Fakat bu sınıflandırmalar tam olarak çalışma konusunu anlatan nitelikte bulunmadığından yeni bir sınıflandırma önerilmiştir.

Çizimlerin incelenmesi ve hangi gruba ait olduğunun anlaşılması için bir sınıflandırma yapılacaktır. Sınıflandırma tüm mimari çizimleri kapsamak yerine çalışma konusu açısından önemli olan mimari tasarım süreci çizimlerini ele almaktadır. Teknik çizim araç gereç kullanılarak yapılması sebebiyle serbest el çizimden ayrıştırılmış ve nitelikleri yazılmıştır. Bu sınıflandırma sayesinde mimarların proje tasarım süreçlerinin hangi aşamalarında el çizimi yaptıkları ve bu çizimlerin sonuç ürünle benzerliği hakkında saptama yapılacaktır.

1979-2024 yılları arasında ödül alan 47 mimarın kaçının el çizimi yaptığı ve oranı belirlenecektir. Günümüzde bilgisayar teknolojileri kolay, ulaşılabilir ve gelişmiş olsa da mimarların hala el çizimi kullanıp kullanmadıkları tespit edilecektir. Aynı zamanda el çiziminde projenin karakterinin ortaya konulup konulamama durumu da değerlendirilerek proje başarısına etkisi açısından incelenecektir.

4. BULGULAR

4.1. Pritzker Mimarlık Ödülü Kazananları

Din, dil, ırk, cinsiyet gibi ayrımcılık yapmaması sebebiyle insanlık adına önemli olan Pritzker Mimarlık Ödülleri'nin birçok ilki ve en'i bulunmaktadır. Örneğin; Zaha Hadid ödül kazanan ilk kadın mimar olurken en genç mimar Christian de Portzamparc'dır. Çeşitli ülkelerden ödül alan 47 mimar arasında henüz Türk bulunmamaktadır. 1979 yılından günümüze kadar her yıl bir mimar ödül alırken 1988 yılında Oscar Niemeyer ve Gordon Bunshaft'a ayrı ayrı ödül verilmiştir. Genelde başarılarından ötürü tek kişiye ödül verilirken bazı mimarlar kariyerleri boyunca ortaklarıyla projeler tasarlayıp üretmesi sebebiyle ortakların tümüne ödül verilen yıllar da bulunmaktadır.

4.2. Pritzker Mimarlık Ödülünü Kazanan Mimarların El Çizimlerinin İncelenmesi

Mimarlar her yeni projeye başlarken belirli ön bilgi ve birikimlerden yararlanmaktadır. Bu birikimler mimarların tasarım üsluplarını oluşturabilmektedir. Bazı mimarlar ise bu üslupları göz ardı ederek her tasarımında yeni denemeler yapmaktadır. Mimari çizimler de benzer süreçlerden geçmektedir. Tasarımcıların belirli bir çizim tarzı olabildiği gibi her projesi için o tasarımına uygun tarzda çizimler de yapabilmektedir. İncelenen mimarlar, projeleri ve çizimlerinde her iki durumdan da örnekler bulunmaktadır.

Çeşitli proje çizim ve üretimlerini analiz edebilmek amacıyla her kazanan mimar için tablo oluşturulacaktır. Bu tabloda ödül yılı, mimar, seçilmiş işleri, el çizimleri ile proje eşleştirmeleri ve el çizimlerinin önerilen mimari tasarım süreci çizimlerinin hangi sınıfına ait olduğuna dair bilgiler yer alacaktır. Bu sayede sistematik bir görsel analiz yapılarak veri toplanmaya çalışılacaktır.

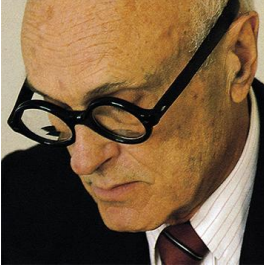
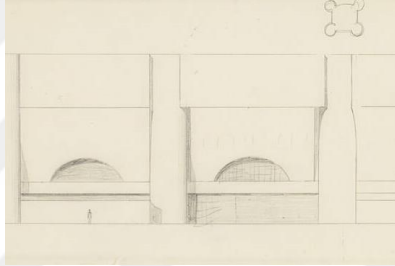
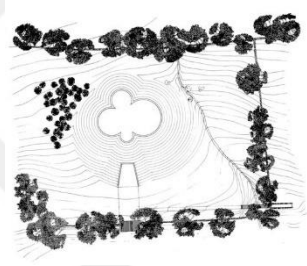
4.2.1. 1979 yılı kazananı Philip Johnson

İlk kez 1979 yılında verilen ödülde Philip Johnson uzun zamandır Amerika'nın sesi olması sebebiyle ödülün sahibi olmuştur (Amery 1999). Johnson hakkında jüri raporunda ilk ödülün çalışmaları, yetenek, vizyon ve bağlılık niteliklerini barındırması aynı zamanda duyarlı projeler üretmesi ve hayal gücü sayesinde onurlandırıldığı söylenmektedir (Anonymous 7).

Philip Johnson (1906-2005) 1906 yılında Cleveland'de doğmuştur. 36 yaşında ilk tasarımını yaparken henüz mimar değildir. Philip Johnson, mimarlık kariyerinde çeşitli dönemler ve fikirlerle mimarlık anlayışını biçimlendirmiştir. Mimarlık kimliğinin yanında, küratör, felsefeci, yazar ve tarihçi olarak da öne çıkmaktadır (Ak 2022). Mimarlık kariyerinde çeşitli dönemlerle birlikte üslup farklılıkları yaşamış uluslararası modernden post moderne geçiş yaparak genç mimarlara örnek olmuştur (Amery 1999). Johnson, çevreye ve insana duyarlı mimarisiyle tanınırken daha sonra aykırı kişiliği sayesinde standartların dışına çıkan fikirler üretmiştir. Bu durumu ise "her mevsimin adamı" olarak anılmasına sebep olmuştur (Ak 2022). Johnson'ın tasarladığı en bilinen ve aykırı projesi olan Miesian tarzıyla Glass House (1947-1949) projesindeki netliği, Pritzker Mimarlık Ödülü'nü kazanmasını sağlayan en önemli eserlerinden biridir. Seçilmiş işler başlığı altında resmi internet sayfasında bulunan diğer önemli projeleri ise

AT&T binası, Crystal Cathedral, University of Houston ve Amon Carter Müzesi'dir (Anonymous 8).

Çizelge 4.1. 1979 yılı kazananı Philip Johnson'ın analizi

1979 yılı ödülü		
Philip Johnson	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 8)	Cam Ev AT&T binası Crystal Cathedral University of Houston Amon Carter Müzesi	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 9)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 10)	 Teknik Çizim (Anonymous 11)
Proje Görselleri		
 Dallas Momentum Place (Anonymous 12)	 Boston Halk Kütüphanesi (Bhagat 2019)	 Cam Ev-Sanat Galerisi (Anonim 2)

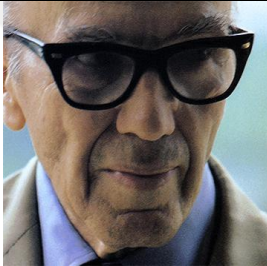
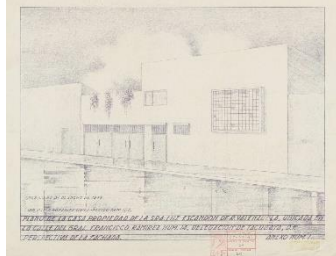
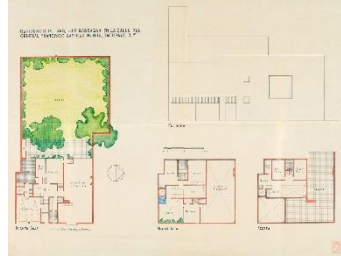
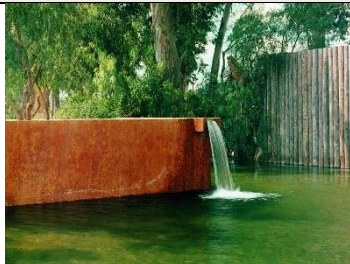
Johnson'ın el çizimleri incelendiğinde yapılan mimari çizim sınıflandırmasından başlangıç çizimleri, temsil çizimleri ve teknik çizim kriterlerine uygun olarak çeşitli nitelikte çizimler görülmektedir. Buradan hareketle ilk tasarımlarında, fikir üretiminde, kütle oranları gibi kararlar verirken başlangıç çizimleri yaptığı, cephe tasarımında temsil çizimleri kullandığı ve son ürüne yaklaşırken teknik çizimlerini de el ile yaptığı görülmektedir. Proje aşamalarına göre de farklı nitelikte çizimler ortaya koyması öneri sınıflandırmanın tüm başlıklarında çizimler yaptığını ve mimari tasarım sürecinin tamamında el çizimlerinin yer aldığını göstermektedir. El çizimi-sonuç ürün ilişkisinde

modern çizimlerinin yapıya yansıdığı ve kütle ve oran açısından benzerlik taşıdığı görülmektedir.

4.2.2. 1980 yılı kazananı Luis Barragán

Luis Barragán (1902-1988) Meksika Guadalajara doğmuştur. Mühendislik eğitimi almış ve mimarlığını kendi çabalarıyla geliştirmiştir. Çalışmaları minimalistken renk ve doku bakımından gösterişlidir. Kerpiç, alçı, kereste, su duvarları gibi çeşitli duvarları düzlemsel kompozisyonlarını oluşturmuştur (Anonymous 13). Barragán'ın mimarlık pratiği dönemsal olarak dönüşmüştür (Şahin ve Kavas 2021). Fakat bu dönemlerin büyük bölümünde soyutlamalar kullanmayı sürdüren Barragan, el çizimlerinde tasarladığı yapının soyut dilini, formunu, düzlemlerini ve kompozisyonunu aktarmaktadır.

Çizelge 4.2. 1980 yılı kazananı Luis Barragan'ın analizi

1980 yılı ödülü		
Luis Barragán	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 13)	Cuandra San Cristobal Barragan Evi Capuchinas Sacramentarias del Purismo Corazon de Maria Las Arbodelas Fuente de los Amantes	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Arellano 2023)	 Temsil Çizimleri (Arellano 2023)	 Teknik Çizim (Arellano 2023)
Proje Görselleri		
 Cuandra San Cristobal (Anonymous 14)	 Barragan Evi (Anonymous 14)	 Las Arbodelas (Anonymous 14)

Jüri raporunda hayal gücünü mimari eylemlerinde bağlılıkla kullanmasından ötürü onurlandırıldığından bahsedilmektedir. Mimarisinin merkezine yalnızlığı alarak bunu cennetsel duyguyla özdeşleştirmiştir. Sadelik ve sessizlik isteyen müşterileri için en uygun mimar olarak anılmaktadır. Örnek olarak Las Arbodelas (1958-1961) su bahçesinde gereksiz unsurlardan uzak saf bir güzellik yaratmıştır (Amery 1999).

Seçilmiş işlerinde yapılarından Cuadra San Cristobal, Barragán House, Capuchinas Sacramentarias del Purismo Corazon de Maria, Las Arbodelas ve Fuente de los Amantes'e yer verilmiştir. Tüm bu çalışmalarında Barragan, tasarımlarında dikkat çekmek istediği noktaları cesaretli bir şekilde hem çizimlerinde hem de gerçekte renk ve dokularla ifade etmektedir. Projelerinde bahçe unsuruna, düzlem şeklinde kullandığı duvarlara, yere bağlılığa önem vermekte ve el çizimlerinde renklendirme kullanarak dikkat çekmek istediği unsurları belirginleştirmektedir. Böylece çizimlere bakıldığında projenin canlılığı ve netliği anlaşılmaktadır.

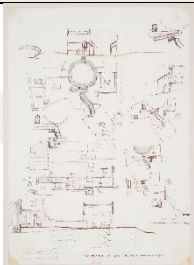
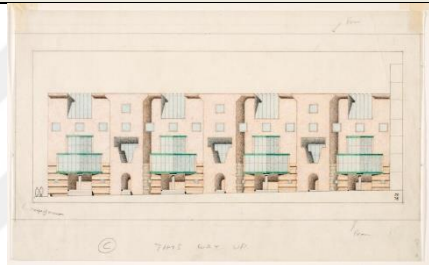
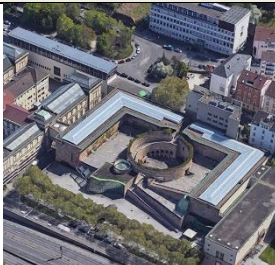
Yapılan mimari çizim sınıflandırmasında çizimlerinin hem başlangıç çizimleri hem temsil çizimleri hem de teknik çizim sınıfında yer alabilecek çeşitlilikte olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Barragán'ın tasarım sürecinin ilk aşamasından sonuna kadar el çizimi kullandığı anlaşılmakta ve yapının tarzını yansıtarak çizim ile sonuç ürün arasında güçlü bağlar barındırmaktadır.

4.2.3. 1981 yılı kazananı James Stirling

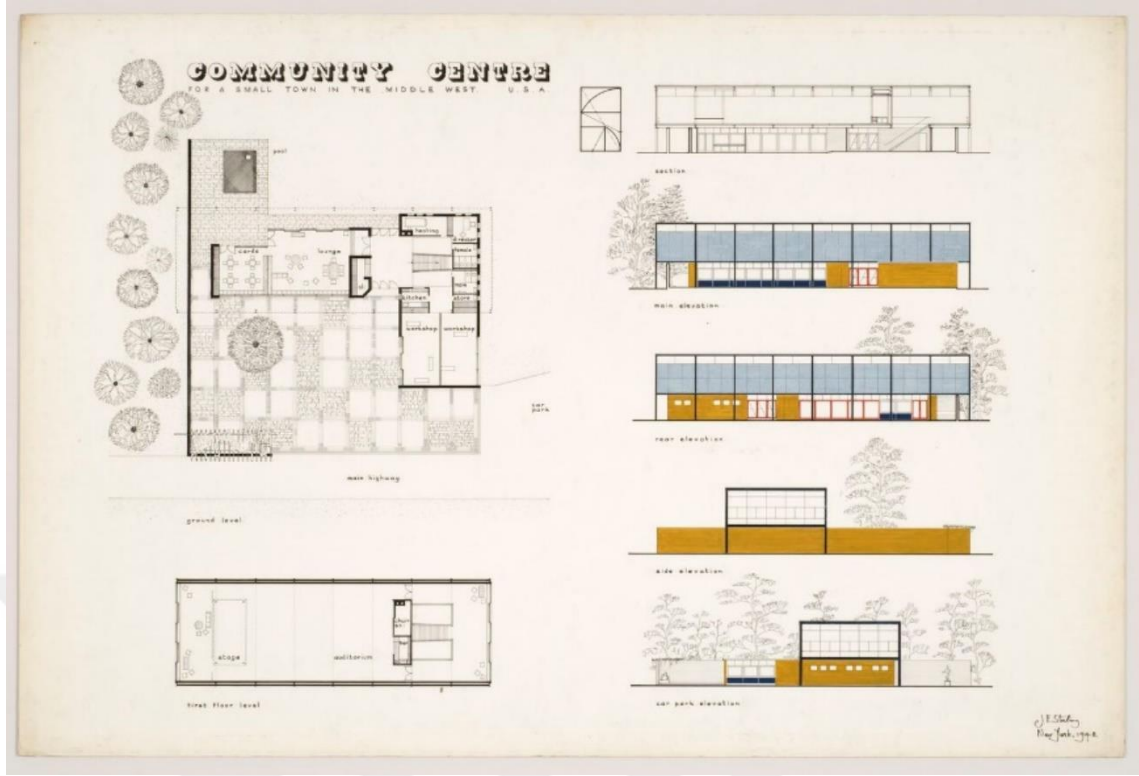
James Stirling (1926-1992), 1926 yılında Glasgow'da doğmuştur. Döneminin önde gelen mimarlarından olan Stirling, savaş sonrası uluslararası mimaride yenilikçiliğiyle bilinmektedir. Liverpool Üniversitesinde eğitim gördükten sonra 1956 yılında ofisini açmış ve zamanının önemli projelerinden bazılarını tasarlamıştır (Anonymous 15).

James Stirling/Michael Wilford çizim arşivlerine Canadian Centre for Architecture (CCA)'ın internet sayfasından ulaşılmaktadır. Bazı projelerin aşama aşama numaralandırılan çizimleri sayesinde çalışma süreci anlaşılmakta ve gerektiğinde soyut bir çalışma eskizi gerektiğinde ise detay çizimleri bulunan Stirling'in tasarım süreci boyunca el çizimi yaptığı anlaşılmaktadır. Doğan (2010), makalesinde Stirling'in eskizlerde tesadüfi keşifler yoluyla değil, genel soyutlamalar ve bu soyutlamalardan türetilen varyasyonlar yoluyla gelişen bir tasarım sürecinin olduğunu gösterdiğini söylemektedir. Stirling'in tasarımlarında modern hareketin dogmatizminden tarihi tanıyan anıtsallığa geçiş unsurları bulunmaktadır (Amery 1999).

Çizelge 4.3. 1981 yılı kazananı James Stirling'in analizi

1981 yılı ödülü		
James Stirling	Seçilmiş İşler	
	Leicester Üniversitesi Mühendislik Binası Cambridge Üniversitesi Tarih Fakültesi Kütüphanesi St Andrews Üniversitesi Neue Staatsgalerie Arthur M. Sackler Müzesi, Harvard Üniversitesi Clore Galerisi, Tate Galerisi	
(Anonymous 15)		
El Çizimleri		
		
Başlangıç Çizimleri (Anonymous 16)	Temsil Çizimleri (Nageli 2022)	Temsil Çizimleri (Anonymous 17)
Proje Görselleri		
		
Neue Staatsgalerie (Anonymous 18)	Neue Staatsgalerie (Kroll 2011)	Townhouses (Overstreet 2018)

Stirling, çizimlerinde olduğu gibi projelerinde de renk kullanmaktan çekinmemekte ve çizimlerinde kullandığı pastel tonları cephelerine yansıtarak tasarım detaylarına öncesinde karar verilmiş olduğunu göstermektedir. Kararlarını tasarımının tüm süreçlerinde el çizimleriyle aldığı başlangıç ve temsil çizimi örneklerinden anlaşılmakta ve sonuç ürünün el çizimlerinin yansıması olduğu görülmektedir. Teknik çizimlerine ulaşamayan Stirling'in projelerinin fikir üretim ve genel tasarım aşamalarında el çizimi yaptığı anlaşılmaktadır.

Şekil 4.1. James Stirling'in teknik çizim kategorisindeki el çizimi (Hobhouse 2010)

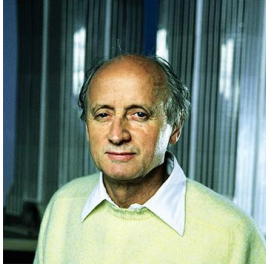
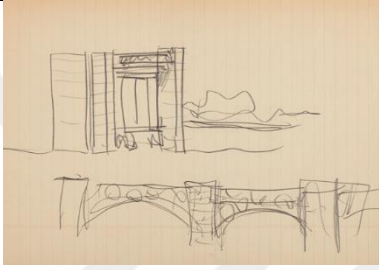
4.2.4. 1982 yılı kazananı Kevin Roche

1922 yılında İrlanda Dublin'de doğan Kevin Roche (1922-2019) 1945 yılında Dublin Ulusal Üniversitesinden mimarlık eğitimi alarak mezun olmuştur. Çağımızda moda anlayışı çok sık değişmekte ve bu zamanlarda kendi tarzını ortaya koyan sanatçılara ihtiyaç duyulmaktadır. Kevin Roche'un tasarımları da bu değişken moda anlayışı içinde zaman zaman kesişse de genellikle modayı yaratmaktadır. Bu yüzden dönemin trendleriyle ilgilenmeyen bir profesyonelle işlerini sürdürmektedir. Birey olmaya devam etmesi ve fark yaratmasıyla ödüle layık görülmüştür (Anonymous 19).

The Pritzker Architecture Prize, The First Twenty Years adlı kitaba göre jürinin Roche'u seçme nedeni mühendislik ve tasarım becerilerindendir. Modern Sanat Müzesi mimarlık ve tasarım bölümü yöneticisi ve jüri danışmanı Arthur Drexler, Kevin Roche'u "teknolojiyi sanatına hizmet eden bir mimar" olarak tanımlamıştır (Anonymous 19).

Roche'un çok sayıda el çizimine ulaşılmasa da elde edilen Ford Vakfı Genel Merkezi çalışmasının çiziminde tasarımının oransal ve estetik güzelliği anlaşılmaktadır. Tasarımın en önemli aşaması olan fikir üretim sürecinde öneri sınıflandırmanın başlangıç çizimleri türünde çizimi mevcuttur ve bu sayede tasarımında el çizimi kullandığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.4. 1982 yılı kazananı Kevin Roche'un analizi

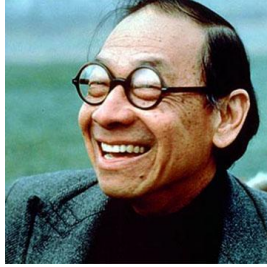
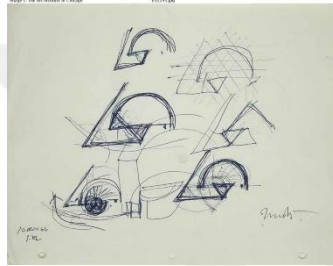
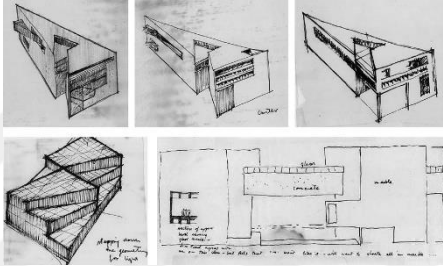
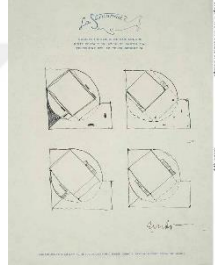
1982 yılı ödülü	
Kevin Roche	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 19)	Ford Vakfı Genel Merkezi Columbus Şövalyeleri Karargâhı Hayat Sigortası Şirketi Genel Merkezi Wesleyan Üniversitesi Sanat Merkezi Güzel Sanatlar Merkezi, Massachusetts Üniversitesi Metropolitan Sanat Müzesi, Lehman Pavyonu Birleşmiş Milletler Plaza I & II ve UNICEF Genel Merkezi Cummins Motor Şirketi Genel Merkezi
El Çizimleri	Proje Görselleri
 Başlangıç Çizimleri (Yost 2011)	 Ford Vakfı Genel Merkezi (Anonymous 20)

4.2.5. 1983 yılı kazananı Ieoh Ming Pei

Ieoh Ming Pei, 1917 yılında Çin'in Kanton şehrinde doğmuştur. Sırasıyla 1935 yılında Pennsylvania Üniversitesi, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü ve Harvard Lisansüstü Tasarım Okulu'nda okumak üzere Amerika'ya gitmiştir (Anonymous 21).

Pei, klasik ve anıtsal kamu binalarının modernleşmesinin mümkün olduğunu göstermiş ve binaların kendilerini ifade etmelerini sağlamıştır. Akılcı estetik anlayışı ve basit ama etkili çözümleriyle geometri ve mekân kalitesini oluşturarak beğeni kazanmıştır (Amery 1999). Pei, yapılarıyla döneminin en iyi mekanlarından bazılarını üretmiştir. Fakat ödül alma sebebi yalnızca bu değil aynı zamanda yapılarının tasarladığı çevreyle kurduğu kaygıdır. Bu bakış açısıyla sanayi, hükümet, kültür yapıları ve çeşitli konutlar tasarlamış, malzeme kullanımında özgür bir bakış açısı yaratmıştır (Anonymous 21).

Çizelge 4.5. 1983 yılı kazananı Ieoh Ming Pei'nin analizi

1983 yılı ödülü		
Ieoh Ming Pei	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 21)	Ulusal Atmosfer Araştırmaları Merkezi Everson Sanat Müzesi Paul Mellon Sanat Merkezi Herbert Johnson Sanat Müzesi OCBC Centre Ulusal Sanat Galerisi Güzel Sanatlar Müzesi	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 22)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 23)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 22)
Proje Görselleri		
 e) JFK Kütüphanesi (Anonymous 24)	 Ulusal Sanat Galerisi (Demircan 2021)	 Morton H. Meyerson Senfoni Merkezi (Anonymous 25)

Pei'nin çizimlerinin birçoğu öneri sınıflandırmada yer alan başlangıç çizimleri olarak değerlendirilebilecek ve fikir üretimini sağlayan nitelikte çizimlerdir. Tasarımlarında kullandığı geometrik formlar ve keskin hatlar hem plan düzleminde hem de üç boyutta perspektif çizimlerinde kendini göstermektedir. Bu durum Pei'nin kütle hareketleriyle ilgili tasarım kararlarını alırken el çizimi kullandığını göstermekte ve modern çizgilerinin sonuç ürünle benzerliği Çizelge 4.5'te görülmektedir.

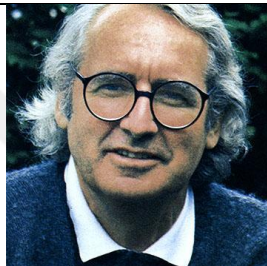
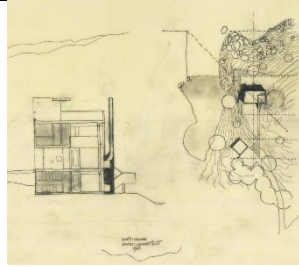
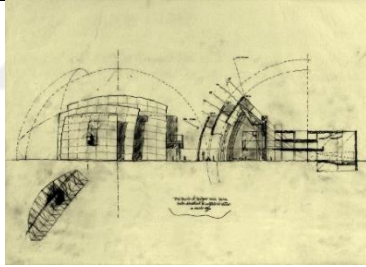
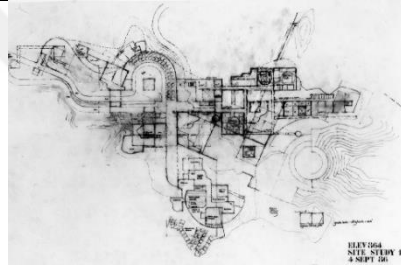
4.2.6. 1984 yılı kazananı Richard Meier

1934 yılında doğan Meier 49 yaşında ödül alarak Pritzker Ödülleri'nin o güne kadarki en genç kazananı olmuştur. Le Corbusier, Frank Lloyd Wright, Alvar Aalto ve Mies van der Rohe gibi mimarlardan etkilenirken aynı zamanda Bramante, Borromini ve

Bernini'den de etkilendiğini dile getirmektedir. Meier, modern mimarının özünü yakalayarak ve çağın gereksinimlerine uygun tasarımlarıyla ödülü kazanmıştır. Mekanlarındaki netlik ve ışık kullanımı sayesinde özgün yapılar ortaya koymaktadır (Anonymous 26).

Meier'in ızgara/grid cephe kullanımı ve beyaz panellere bağlılığı bazı yapılarının bulunduğu alanla tezatlık kurmasına sebep olmaktadır. Ancak Meier, evlerin var oluşunun keskin bir şekilde doğayı zenginleştirdiğini düşünmektedir (Amery 1999).

Çizelge 4.6. 1984 yılı kazananı Richard Meier'in analizi

1984 yılı ödülü		
Richard Meier	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 26)	Smith Evi Douglas Evi Atheneum Hartford Ruhban Okulu Yüksek Sanat Müzesi Dekoratif Sanatlar Müzesi	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Badalge 2018)	 Başlangıç Çizimleri (Minner 2011)	 Başlangıç Çizimleri (Minner 2011)
Proje Görselleri		
 Smith Evi (Anonymous 27)	 Jubilee Kilisesi (Minner 2011)	 Getty Merkezi (Keçeci 2024)

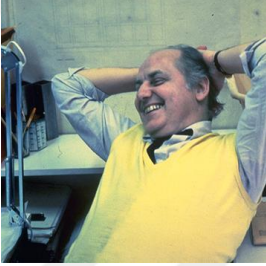
Meier'in modern tarzı çizgilerine yansımakta ve ulaşılan serbest el çizimlerinde genellikle kütleyi hem plan düzleminde hem de cephede çalışmaktadır. El çizimlerinde kurduğu oranlar sonuç ürünle çok yakındır ve çalışmalarının yalınlığını yansıtmaktadır.

Çizimlerinin genellikle öneri sınıflandırma türlerinden başlangıç çizimi sınıfında yer aldığı görülmekte olan Meier'in tasarımlarını el çizimiyle ürettiği anlaşılmaktadır.

4.2.7. 1985 yılı kazananı Hans Hollein

Hollein 1934 yılında Avusturya'nın Viyana şehrinde doğmuştur. Çocukluğundan itibaren çizime olan merakı sayesinde eserleri çeşitli koleksiyonlarda yer almaktadır. 1956 yılında Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nden, 1960 yılında ise California Üniversitesi'nden yüksek lisans diplomasıyla mezun olmuştur (Anonymous 28). Hans Hollein, tasarlanan her şeyin mimari olduğunu söylemektedir. Bir oda, bir vitrin veya daha küçük nesneler de onun için mimaridir ve tasarıma karşı duyduğu ilgi onu daha kapsamlı hale getirmektedir (Amery 1999).

Çizelge 4.7. 1985 yılı kazananı Hans Hollein'in analizi

1985 yılı ödülü	
Hans Hollein	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 28)	Retti Candleshop Jewellery Store Schullin I Jewellery Store Schullin II Avusturya Seyahat Acentası Abteiberg Moenchengladbach Müzesi
El Çizimleri	
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 29)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 30)
Proje Görselleri	
 Medya Kulesi (Spens 2006)	 Ibm Gökdeleni (Anonymous 31)

Hollein, eski ile yeniyi bir arada kullanma cesaretinde bulunmaktan geri kalmamakta örneğin malzeme seçimlerinde antik mermer ile yeni plastik malzemeleri birlikte kullanarak kendi içinde bir bütünlük oluşturmayı başarmaktadır. Mimarlığının yanı sıra çizim, kolaj ve heykel tasarımlarını da projelerinde kullanmaktadır (Anonymous 28). Hollein'in çizimleri hızla ifadelendirilmiş gibi durmasına rağmen sonuç ürünle büyük benzerlikler sunmaktadır. Karalanmış gibi duran çizgisel ifadesi yapıyı en iyi yansıtan başlangıç çizimi ürünüdür.

Hollein'in disiplinler arası pratiği yüksektir ve 1950'lerin sonlarından itibaren geliştirdiği sanal öğrenme ve çalışma ortamları gibi fikirler onun vizyonunun bir göstergesidir. Hollein'in çizimleri ve kolajları 1960'larda New York Modern Sanat Müzesi koleksiyonlarına dahil edilmeye başlanmıştır. Bu sayede 1966'da Viyana'da bulunan ve bir mum dükkânı olan ilk binası sayesinde Reynolds Memorial Ödülü'nü kazanmıştır. 1967'de ise "Her şey mimaridir" diyerek tasarlanan her şeyin bir mimarlık ürünü olduğunu söylemektedir (Branscome 2014).

(a)

(b)

Şekil 4.2. Hans Hollein'in el çizimleri **a)** (Foster 2017a); **b)** (Hollein 2016)

Hans Hollein, mimarlığın ruhsal bir çaba olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre mimarlık ruhun ifadesi olduğu için çizimlerinde de ruha dair içerikler yer almaktadır. Mimarlığın güzelliğinin oran ve formla ilgili olmadığını sembollerle ve ifadelerle ilgili olduğunu söylemektedir. Hollein'in çizimlerindeki dışavurumculuk (Şekil 4.1) yapılarında da kendini göstermektedir. Çizimlerini önemli kılan etken ise yaratım dinamikleridir. Hızlı taslakları bilinçli bir şekilde dikkatsiz görüntüsü vermektedir ve bu sayede keskin olmayan çizimleri onu şekillendirmekte ve sanatsal bir odak ortaya çıkarmaktadır (Howell 2023).

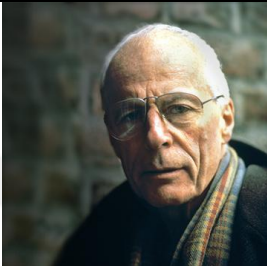
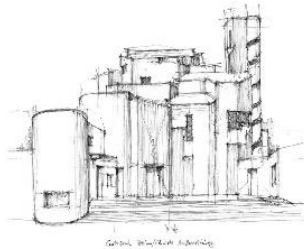
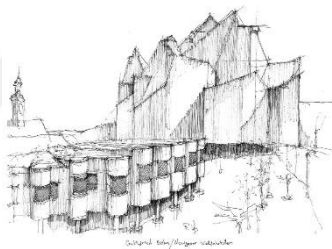
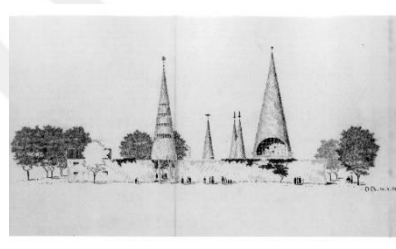
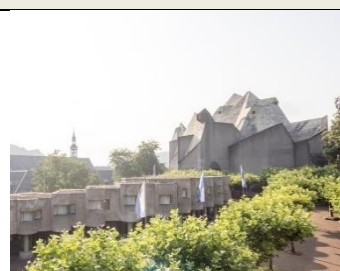
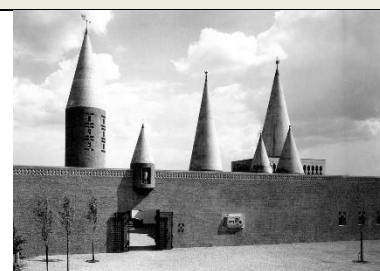
4.2.8. 1986 yılı kazananı Gottfried Böhm

1920 yılında Almanya'da doğan Gottfried Böhm'ün (1920-2021) babası ve dedesi de mimardır. 1942 yılında Münih'teki Technische Hochschule'ye gitmesiyle akademik olarak kariyeri başlamıştır. Lisans derecesini aldıktan sonra Münih Güzel Sanatlar Akademisi'nde bir yıl heykel bölümünde okumuştur. Heykel eğitimi sayesinde tasarladığı yapıların kil modellerini yaparak tasarım sürecini geliştirmiştir. Birkaç kuşak boyunca mimar yetiştiren bir ailede büyüyen Böhm, bu sebeple geleneksel bağını sürdürmüştür. Kariyerinde kilise, belediye binası, konut, ofis projeleri yapmış ve tasarımlarında

dönemin teknolojilerini de kullanırken geçmişten izler barındırmış ve bu referansları yenilerle birleştirmiştir (Anonymous 32).

Böhm, modern çizgisinin yanında geleceği çağrıştıran anıtsal bir geleneği sürdürmesiyle ödülü kazanmıştır. Betonü göz alıcı bir şekilde kullanarak Antonio Gaudi ve Flippo Brunelleschi'nin mimarisinin yanında yeni bir isim olarak yer almaktadır (Amery 1999).

Çizelge 4.8. 1986 yılı kazananı Gottfried Böhm'ün analizi

1986 yılı ödülü		
Gottfried Böhm	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 32)	Dwelling House Neviges Hac Kilisesi Belediye binası Piskoposluk Müzesi	
El Çizimleri		
 Temsil Çizimleri (Anonymous 33)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 33)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 34)
Proje Görselleri		
 Christi Auferstehung Kilisesi (Anonymous 35)	 Neviges Mariendom (Fiederer 2017)	 Herz-Jesu Kilisesi (Anonymous 36)

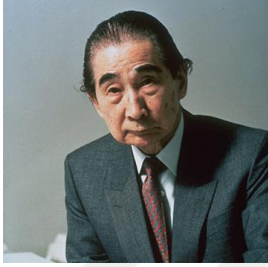
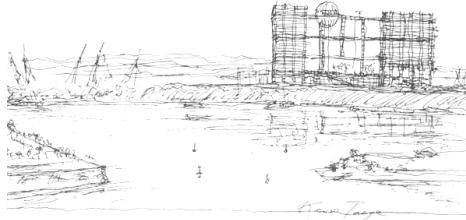
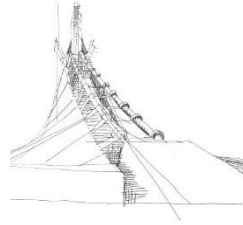
Böhm'ün el çizimlerinin kendine has bir tarzı olduğu görülmektedir ve ulaşılan çizimleri tasarım aşamasında çizildiyse, temsil çizimleri kategorisinde değerlendirilebilmektedir. Christi Auferstehung Kilisesi ve Dwelling House projesi çizimlerinin proje tasarım aşamasında mı yapıldığı ya da yapı bittikten sonra mı yapıldığı

bilinmemektedir. Bu yüzden İnceoğlu'nun "görsel izlenim eskizleri" olarak adlandırdığı çizim türü de olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Fakat Herz-Jesu Kilisesi çiziminde yer alan 1958 tarihi sayesinde çizimin yapının Böhm tarafından inşa edildiği tarih olan 1959-1960 (Anonymous 37) yılından önce çizilmesiyle tasarım aşamasında yapıldığı ve temsil çizimi olduğu anlaşılmaktadır.

4.2.9. 1987 yılı kazananı Kenzo Tange

Japonya'nın savaş sonrası yenilenmesi ve kendine özgü kültürel değerlerini canlı tutan ulusal bir kimlik ihtiyacı konusundaki farkındalığını projelerine yansıtmaktadır. Japon geleneksel formlarını ve ülkenin farklılığını işaret etmenin gerekli olduğunu düşünürken aynı zamanda çarpıcı modern yapılarıyla öne çıkmaktadır (Amery 1999).

Çizelge 4.9. 1987 yılı kazananı Kenzo Tange'nin analizi

1987 yılı ödülü	
Kenzo Tange	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 38)	Hiroşima Barış Anıtı Müzesi Aziz Mary Katedrali 1964 Yaz Olimpiyatları için Yoyogi Ulusal Spor Salonu Yokohama Sanat Müzesi Tokyo Belediye Binası Kompleksi
El Çizimleri	
 Temsil Çizimleri (Anonymous 39)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 40)
Proje Görselleri	
 Fuji Tv Merkezi (Anonymous 41)	 Yoyogi Ulusal Salonu (Anonymous 42)

Kenzo Tange (1913-2005) 1913 yılında Japonya Osaka’da doğmuştur. 1935 yılında Tokyo Üniversitesi Mimarlık Bölümünü kazandıktan sonra 1946 yılında yine aynı üniversitede yardımcı doçent olmuştur. Tange, proje üretme başarısının yanında mimarlık teorisyeni ve öğretmenidir. Fumihiko Maki ve Arata Isozaki’nin de öğretmenidir. Tokyo olimpiyat oyunları için tasarlanan stadyumu ise 21. yy.’ın en güzel yapıları arasında gösterilmektedir. Tasarımları geçmişten geliyor gibi görünürken aynı zamana bugüne ait olduğunu da hissettirmektedir (Anonymous 38).

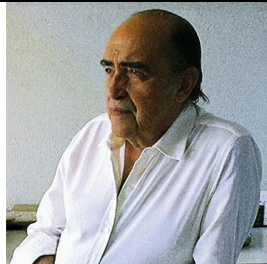
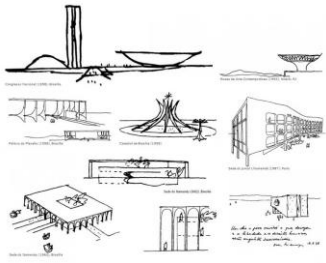
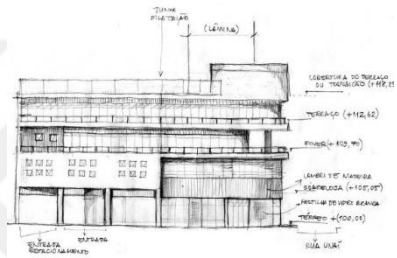
Tange’nin çizimleri tasarımlarındaki cesaretini yansıtacak niteliktedir. Fakat bazı çizimlerinin proje tasarım aşamasında mı bittikten sonra mı çizildiği bilinmemektedir. Örneğin, Yoyogi Ulusal Spor Salonu çiziminde yer alan 1965 tarihi, yapının inşa yılları olan 1961-1964 tarihinden sonra olduğu için tasarım sürecinde değil daha sonradan İncaoğlu’nun izlenim eskizi olarak adlandırdığı çizim örneğidir. Fakat bu durum yine de Tange’nin el çizimi yaptığını göstermektedir. Tasarım sürecinin fikir üretiminden sonraki aşamasında çizimler yaptığı görülmektedir.

4.2.10. 1988 yılı kazananı Oscar Niemeyer

Oscar Niemeyer (1907-2012), Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde doğmuş ve Güzel Sanatlar Akademisi’nde okumuştur. Niemeyer, Brezilya’nın kültür özünü yakalamış bir mimardır. Yapı tasarımları ülkenin rengini, tarzını, ışığını yansıtmaktadır. Mimarlıkta yeni konseptler üreterek yeniliklere öncülük eden tasarımları mantıksaldır. Ülkesinin kültürüne ve kökenine bağlı bir üslup arayışı içindedir. Tüm başarılarından ötürü Pritzker Mimarlık Ödülü’nü kazanmıştır (Anonymous 43). Niemeyer, betonarme zekâsı ve zerafeti ile yüzyılımız için kendine özgü bir güzellik yaratma endişesi sayesinde ödül kazanmıştır (Amery 1999).

Niemeyer çizimlerinde çizgisel, modern ve yalın bir tarz kullanarak benzer nitelikleri projelerine de yansıtmaktadır. Tasarladığı çeşitli yapıların dikkat çekici formları el çizimleri ile üretilmekte ve kütlelerin oranı, biçimi, yalınlığı henüz tasarım aşamasında kendini göstermektedir. Bu sayede başlangıç çizimleri olarak adlandırdığımız çizimleri sonuç ürünün bir ön izlemine gibidir. Kütle formunu çalıştığı çizimleri dışında daha detaylı kararların alındığı teknik çizimleri de bulunmaktadır. Bu çalışma çizimleri sayesinde yapı tasarım sürecinde el çizimi yaptığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.10. 1988 yılı kazananı Oscar Niemeyer'in analizi

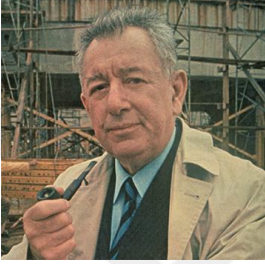
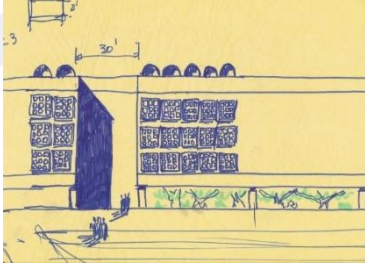
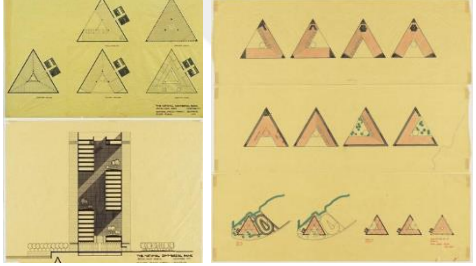
1988 yılı ödülü		
Oscar Niemeyer	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 43)	Milletvekilleri Odası ve Kongre Ofis Kuleleri Brezilya Metropolitan Katedrali Niteroi Çağdaş Sanat Müzesi	
El Çizimleri		
 Başlangıç ve Temsil Çizimleri (Anonymous 44)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 44)	 Teknik Çizim (Oukawa 2023)
Proje Görselleri		
 Milletvekilleri Odası ve Kongre Ofis Kuleleri (Anonymous 45)	 Niteroi Çağdaş Sanat Müzesi (Anonymous 45)	 Copan Binası (Oukawa 2023)

4.2.11. 1988 yılı kazananı Gordon Bunshaft

1909 yılında New York Buffalo'da doğan Gordon Bunshaft (1909-1990) Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde eğitim almıştır. New York'ta bulunan 24 katlı Lever House projesi sayesinde gökdelen tipolojisine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Binalarının kendisi adına konuştuğunu söyleyen Bunshaft, modern mimarlıkta başyapıt denebilecek eserler üretirken teknoloji ve malzeme kullanım üslubu ile etkili yapılar üretmiştir. Mimarlığın yalnızca tasarımcının bireysel istekleri değil müşteri ile tasarımcının birlikte yürüttüğü bir süreç olduğunu düşünmektedir. Tasarımlarında kullanıcı odaklı ve insanlık için işlevsel binalar üretmiştir (Anonymous 46). Bunshaft, kapitalizmin kurumsal saraylarını kalıcı olarak mükemmelleştirmiş ve bilinen formların dışına çıkarak yeni öneriler getirmiştir (Amery 1999).

Bunshaft'ın kullanıcı odaklı mimarlığı başlangıç çizimlerinde insan ölçeğini dikkate almasıyla kendini göstermektedir. Beinecke Nadir Kitaplar ve El Yazmaları Kütüphanesi tasarım çalışmalarında cephe hareketlerini ve oranlarını da öngören deneme çizimleri yapmaktadır. Bu çizimlerdeki oran ve kütle boyutları gerçeğine uygun ve yakınen cephede değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Bu durum da başlangıç çizimlerinin fikir çalışması olması sebebiyle henüz bitmiş bir ürünü yansıtmamaktadır ve değişikliğe açık çizimlerdir. Tasarım çizimleri ile teknik çizimlerinde kullandığı net geometrik formlar sonuç ürünlerinde de kendini göstermektedir.

Çizelge 4.11. 1988 yılı kazananı Gordon Bunshaft'ın analizi

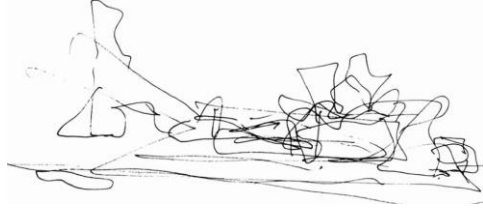
1988 yılı ödülü	
Gordon Bunshaft	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 46)	Albright Knox Sanat Galerisi Lever House Joseph H. Hirshhorn Müzesi ve Heykel Bahçesi Yale Üniversitesi, Beinecke Nadir Kitaplar ve El Yazmaları Kütüphanesi Traverten Evi Ulusal Ticaret Bankası
El Çizimleri	
 Başlangıç Çizimleri (Killian 2020)	 Teknik Çizim (Killian 2020)
Proje Görselleri	
 Beinecke Nadir Kitaplar ve El Yazmaları Kütüphanesi (Anonymous 47)	 Ulusal Ticaret Bankası (Levinson 2020)

4.2.12. 1989 yılı kazananı Frank Gehry

1929'da Kanada'da doğan Frank Gehry, 1954 yılında Güney Kaliforniya Üniversitesi'nden mezun olmuş ve daha sonra Harvard 'da yüksek lisans eğitimi almıştır.

Gehry, modernizmin teknolojik ilerlemeleri üzerinde hem bir kalıp kırıcı hem de inşaatçı olmuş böylelikle heykel ile mimariyi bir araya getirmiştir (Amery 1999). Gehry, tasarımlarında estetiğe önem vermektedir. Dikkat çekici çalışmalarından ötürü zaman zaman geçici olduğu düşünülse de jüri çelişkili çağdaş toplum değerlerini ifade ederek denemekten korkmayan ve huzursuz ruh olarak adlandırdığı Gehry’i övmektedir. 20. yy. mimarisindeki katkılarından ötürü teşvik uyandırması amacıyla ödül verilmiştir (Anonymous 48).

Çizelge 4.12. 1989 yılı kazananı Frank Gehry’nin analizi

1989 yılı ödülü		
Frank Gehry	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 48)	Gehry Rezidansı Kaliforniya Havacılık ve Uzay Müzesi Guggenheim müzesi DZ Bankası Pritzker Pavyonu	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Keskeys 2016)	 Başlangıç Çizimleri (Keskeys 2016)	 Başlangıç Ç. (Keskeys 2016)
Proje Görselleri		
 Guggenheim müzesi (Keskeys 2016)	 Gehry Rezidansı (Keskeys 2016)	 Beekman Kulesi (Keskeys 2016)

Güney Kaliforniya Üniversitesinde mimarlık eğitimine başlayan Gehry, burada grafik yeteneğini geliştirmiş ve okul dergisi için çalışmalar yapmıştır (Keskinalemdar 2011). Gehry'nin ilk dönem yapılarında kütle hareketleri ve kullandığı farklı malzemelerle dekonstrüktivist bir yaklaşımı olduğu düşünülmüştür. Fakat Gehry dekonstrüktivizmin parçalayıp birleştirmekten farklı olduğunu düşünmektedir. Kendi kütle parçalama sebebini mekân fonksiyonlarının çokluğundan olduğunu belirtmekte ve bu sayede fonksiyonları ayırarak forma daha çok zaman ayırmaktadır (Keskinalemdar 2011).

Gehry, eskizlerinde kesintisiz tek çizgi kullanmakta ve tasarım sürecinin her aşamasında zihninden geçenleri kâğıda aktarmaktadır. Bu kesintisiz çizgi onun mimarisini, hareketliliğini ve canlılığını ifade etmekte ve hayal gücünü harekete geçirmesine katkı sağlayarak yapı formunu başlangıçtan itibaren algılamasına olanak sağlamaktadır. Eğrisel çizgileriyle oluşturduğu sarmal hareketlerinin içinde yardımcı çizgilerden ortaya çıkan doğru çizgiyi gördüğü bir çizim tarzı vardır. Bu sarmal hareketler dışında kullandığı bir diğer yöntem ise farklı çizimlerin aynı kâğıt üzerinde yer almasıdır. Bu sayede projeye plan, kesit, görünüş ve perspektif olarak bütüncül bir şekilde yaklaşabilmekte ve verdiği tasarım kararının her açıdan sonucunu algılayabilmektedir (Charitonidou 2022).

Gehry dijitalleşmeye geçen mimarlık dünyasında eskizle çalışmaya devam etmiş fakat bu sırada teknolojiden de faydalanmıştır. Çalışma sürecinde Gehry ilk olarak ön eskizler üreterek asistanlarından bu eskizden yola çıkarak model üretilmesini istemekte ve daha sonra üç boyutta görülen projeden eskizler üretmeye devam etmektedir. Bu üç boyut aslında maketin yerini alan bir süreçle ilerlemektedir. Sonuç olarak mimarlık algısı eskizlerle şekillenmektedir. Bu eskizlerin hızı, soyutluğu ve hatta bazen gelişigüzelliği bu algının oluşmasında rol oynamaktadır (Charitonidou 2022).

4.2.13. 1990 yılı kazananı Aldo Rossi

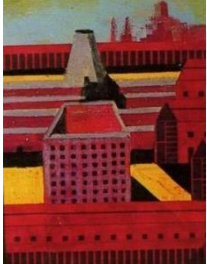
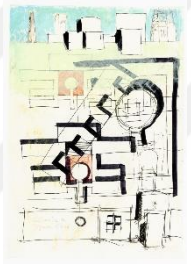
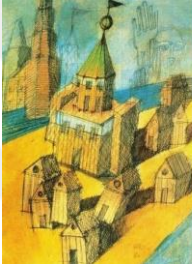
İtalya Milano'da doğan Aldo Rossi'nin (1931-1997) mimarlık mesleğinde olgunlaşma süreci yavaş ilerlemektedir. Bu süreç; gözlem, deneme, sezgi gibi birçok deneyimi gerektirir. Bu yüzden herhangi bir kısayolu yoktur ve ömür boyu çırak gibi öğrenmeye devam edilmektedir. İnsan davranışını özümseyerek yapı-malzeme ilişkisi ve form-mekân ilişkisini şekillendirmeyi öğrenmek gerekir. Jüri bu özellikler ile fazlasının Rossi'de bulunduğunu düşünmektedir. Teorisyen, filozof, sanatçı ve öğretmen olan Rossi, mimari sesini geliştirmek için kalemını güçlendirmeye çabalamıştır. Rossi'nin çizimlerinden bina inşa edilmeden önce uluslararası alanlarda söz edilmeye başlanmaktadır. 1966 yılında *The Architecture of the City* adlı kitabında düşüncelerinden ve kentsel tasarımdan bahsedilmektedir. Şehrin kendi dokusu gibi duran çeşitli projelerle amacına hizmet eden tasarımlar yapmaktadır (Anonymous 49).

Rossi, benzersizlikleri için saygı duyulan sürrealist bir mimardır. Çalışmaları yalnızca zamansız değil ayrıca zaman duruyormuş gibidir. Sert rasyonalizmi ile ödülü kazanmıştır (Amery 1999).

Rossi'nin hayal gücü sayesinde samimiyet ve anıtsallık çizimlerinde ve tasarımlarında bir aradadır. Çizimleri ile öğretileri *The Architecture of the City* ve *Scientific Autobiography* adlı kitaplarında aktararak 1960'lardan itibaren mimarlık

dünyasını etkilemiştir. Pritzker Ödülü yalnızca tasarımlarını değil aynı zamanda yazılarını da ödüllendirmiştir. Kitabında modern hareketin tasarım ilkelerine meydan okumasından bahsetmiş ve kentlerde mimarlığın öneminin anlaşılmasını sağlamıştır (Ghirardo 2013).

Çizelge 4.13. 1990 yılı kazananı Aldo Rossi'nin analizi

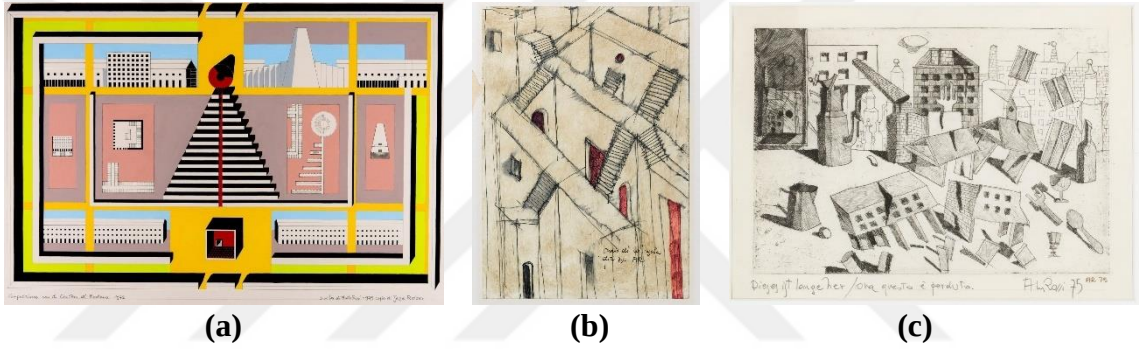
1990 yılı ödülü		
Aldo Rossi	Seçilmiş İşler	
	San Cataldo Mezarlığı “La Conica” Espresso Kahve Makinesi Quartier Schützenstrasse Carlo Felice Tiyatrosu’nun yeniden inşası Bonnefanten Müzesi	
(Anonymous 49)		
El Çizimleri		
		
Başlangıç Çizimleri (Mairs 2015)	Başlangıç Çizimleri (Geers vd. 2021)	Temsil Çizimleri (Charitonidou 2023)
Proje Görselleri		
		
San Cataldo Mezarlığı (Anonymous 50)	Fagnano Olona İlköğretim Okulu (Anonymous 51)	Mondo Tiyatrosu (Anonymous 52)

Rossi'nin mimarisi mekândan bağımsız olarak tekdüze geometriyle oluşturulan tasarımlardır. Bu tasarım fikirlerini temsil etmek için çizimi kullanmaktadır. Neo-rasyonalizmin öncülerinden biri olarak görülen Rossi metafizik düşüncelerini soyut çizimleri ile geliştirerek bu çizimlerin mimarisini temsil etmesini sağlamıştır. Tasarımcısı tarafından yapılan mimari çizimler temsil etmek istediği ürüne göre değişmektedir. Bu

sayede mimarlık ile çizim birbirlerini temsil etmekte ve birbirinden ayrılamayan parçalar haline gelmektedir (Young-min Koo, Kwang-ho Kim, Heung-jin Sul 2002).

Rossi'nin çizimleri genellikle tasarım arayışı içinde olma hali anlaşılması sebebiyle başlangıç çizimleri olarak değerlendirilebilmektedir. Fakat bu çizimler aynı zamanda soyutlaştırılmış, bükülmüş, kırılmış ve farklı bağlamlarda yer alması sebebiyle bir sanat eseri gibi bitmişlik hissi uyandırmaktadır. Tüm bunlara rağmen çizimlerindeki zamansızlık hissi yapılarına da yansımaktadır bu sebeple hem görsel hem mekân hissi açısından sonuç ürünü yansıtmaktadır.

Rossi'nin çizimlerindeki duygusal derinlik ile estetik güzellik Tchoban Vakfı'nın Mimarlık Çizimi Müzesi'nde sergilenmiştir. Müzede Rossi'nin birbirinden farklı çizim teknikleri ile yaptığı mimari temsilleri sergilenmektedir. Bu sergi çizimlerdeki rengi, geometriyi, formu, şiirsel anlatımı ve derinliğini aktarmaktadır. Çizimlerin farklı temsil türlerinden (Şekil 4.3) olduğu kavramsal eskizler, form geliştirme çalışmaları, planlama diyagramları, görünüşler gibi çeşitli isimlerle vurgulanmaktadır.

Şekil 4.3. Aldo Rossi'nin el çizimleri **a)** (Charitonidou 2023); **b)** (Lampariello 2023); **c)** (Lampariello 2023)

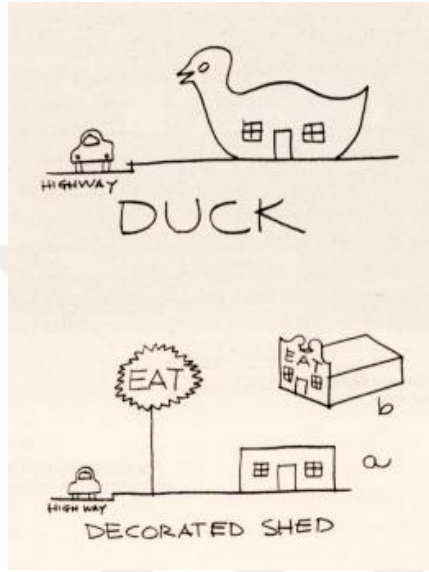

Şekil 4.4. Aldo Rossi'nin sergilenen el çizimleri (Elengical 2023)

4.2.14. 1991 yılı kazananı Robert Venturi

Mimarlık hem malzemelerle ilgili bir meslektir hem de fikirlere dayanan bir sanattır. Mesleğin her iki yönüyle sürdürülmesini sağlayan az sayıda mimar vardır ve

Venturi’de bunlardan biridir. Mimarlığın sanatını genişleterek fikirlerini ‘‘Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki’’ adlı kitabında anlatmıştır. Bu kitap Amerika mimarisine eleştirel gözle bakarak sıradan görülen binaların aslında dürüst ve güzel olduğunu anlatmakta ve teorilerini içerisinde kendi evi de bulunan başlangıçta konutlar olmak üzere diğer projelerinde de uygulamaktadır. Mimarlığın kentsel bağlam içindeki yerini görerek ilerlemekte ve mimarlığın gidişatına yön vermektedir. Bu doğrultuda belirli bir vizyon ve misyonu olan Venturi, insanlığa önemli katkılar sağlamasıyla ödüle layık görülmüştür (Anonymous 53).

(a)

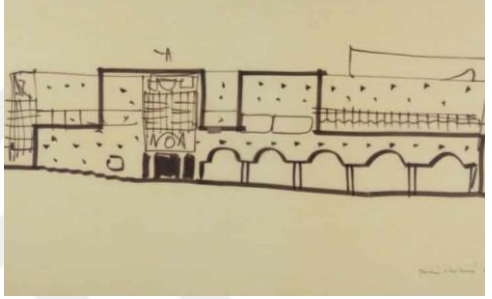
(b)

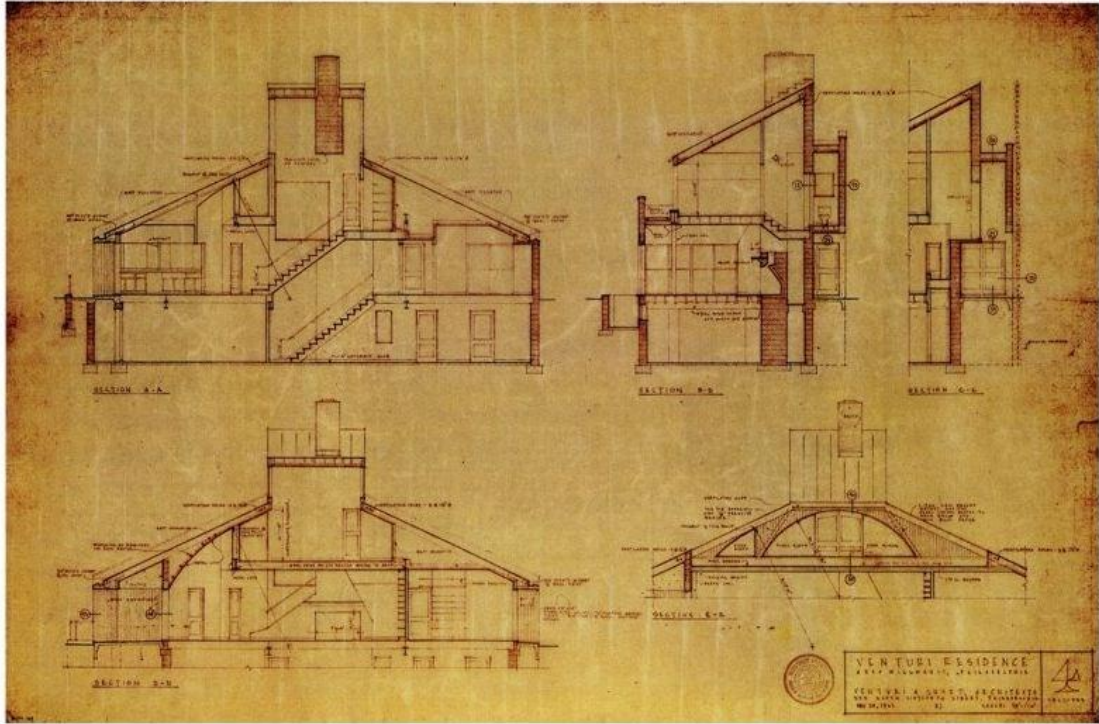
Şekil 4.5. Robert Venturi’nin Las Vegas Şeriti çizimleri; **a)** Ördek ve dekore edilmiş barınak çizimi (Hewitt 2018); **b)** Tabelası ile kendini anlatan bir anıt çizimi (Anonymous 57)

Akımların mimarlar tarafından yorumlanmasıyla ilgilenen Robert Venturi ile Denise Scott Brown kütle formunun bir felsefesi olması gerektiğine inanmaktadır. Bazı avangart mimarların belirli akımlardan etkilenerek tuhaf görünüşte binalar tasarladıklarını düşünmektedirler. Buna örnek olarak Venturi, Las Vegas’ın tabela ve simgelerle donatılmış mimarlıktan uzak bir şehir olduğunu düşünmektedir (Aytaç 2008). Popüler kültürün bir sonucu olan ördekler ve süslenmiş hangarların yer aldığı Las Vegas Şeriti simgesel ve iletişim mimarlığının sonuçları olmuştur (Arslan 2022).

Sıradan olanın güzel olduğunu söyleyen ve Post modern mimarlığın öncülerinden olan Venturi, çizimlerinde de sade olandan yanadır. Fazlalık hissi olmayan çizimlerinde kütle hareketini yalnızca kalem kalınlığını değiştirerek gösterebilmekte ve ilk tasarım aşamasında el çizimi yaptığı görülmektedir. Çizimlerinde de mütevazî düşüncesini yansıtmaması sebebiyle sonuç ürünle benzerlik taşımaktadır.

Çizelge 4.14. 1991 yılı kazananı Robert Venturi'nin analizi

1991 yılı ödülü	
Robert Venturi	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 53)	Vanna Venturi Evi İtfaiye İstasyonu #4 Coxe-Hayden Evi ve Stüdyosu Gordon Wu Salonu Sainsbury Kanadı, Ulusal Galeri
El Çizimleri	
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 54)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 55)
Proje Görselleri	
 Vanna Venturi Evi (Anonymous 56)	 Gordon Wu Salonu (Anonymous 56)

Şekil 4.6. Robert Venturi'nin Venturi Evi için teknik çizimi (Perez 2010)

4.2.15. 1992 yılı kazananı Alvaro Siza

1933 yılında Portekiz'in bir kıyı kasabasında doğmuş ve 1949 yılında Porto Üniversitesi'nde eğitim görmüştür. Siza'nın mimarlığı duyulara hitap etmekte ve çizdiği tüm çizgilerde özgüven barındırmaktadır. İlk modernistlere benzer şekilde tasarımlarında sadelik ön plandadır, tasarım problemlerini çözmede iyidir ve gerekeni en temel şekliyle uygulamaktadır. Mimarisi 1920-1970 tarihlerinde etkin olan modernist etkilerden gelmekte ve gelenekler ile bağlama saygılı, döneminin mimari kısıtlamalarına uygundur. Kompleks yapılarda da tekil bir konutta da benzer bir çalışma sürdürürken proje kalitesi ölçekten bağımsızdır. Siza, mimarların yeni bir şey icat etmeden problemlere çözüm buldukça dönüştüğünü savunmaktadır (Anonymous 58).

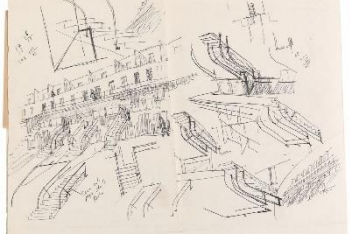
Mütevazı mimarisi sayesinde konut ve diğer küçük projelerinin çoğu sanki her zaman oradaymış gibi görünmekte ve bağlama saygı duymaktadır. Bu sayede projelerinin çoğu yerel olarak tanımlanabilir. Ancak tasarımları modernist üslup fikirlerini takip ederek yeni bağlamsal hale gelmektedir. Yerel bağlılık, toplum ihtiyaçlarına ilişkin farkındalığıyla örnek olmuştur (Amery 1999).

Siza, çizimin sezgilerle doğrulama arasında olduğunu ve sezginin tasarımda önemli olduğunu söyler. Çünkü geçmişte öğrenilenin bellekte yer ederek ilişki kurduğunu ve fikrin oluşmasını sağladığına inanmaktadır. Her bir tasarım süreci ve süreçte öğrenilen daha sonrası için bir birikimdir. Çizimin kişinin sınırlarını kaldırarak yargılarından kurtulmanın ve fikir üretmenin bir yolu olduğunu söylemektedir. Siza, eskizlerle üretmenin bir duygudan doğduğunu söylemektedir. Vittorio Gregotti, Siza'nın çizimlerinin tasarımları kadar önemli olduğunu çünkü projeye bakışını gösterdiğini

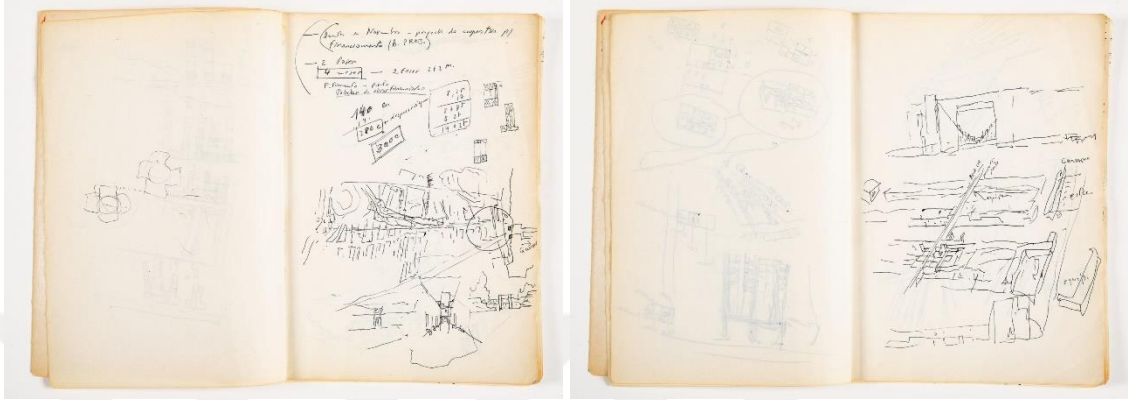
söylemektedir. Montaner Siza'nın ayrıntılara, gerçeğe ve duygulara önem veren bir karmaşıklığı olduğunu ifade etmektedir (Bakır 2019).

Siza tasarımlarına her zaman serbest el çizimle başlamaktadır. Yapı tasarımı dışında mobilya, seramik, çatal-bıçak takımı, duvar halısı, mücevher, aydınlatma, elektrikli ev aletleri gibi farklı alanlarda tasarımları vardır (Pelayo ve Fonseca 2015) Çizimlerinin büyük kısmı başlangıç çizimlerinden oluşmakta ve bu sayede ön tasarım aşamasında el çizimi yaptığı anlaşılmaktadır. Detaysız çizimleri projenin ana fikri hakkında bilgi verirken tasarımın önemli noktasını oluşturan durumlarda alternatifler çalışmaktadır.

Çizelge 4.15. 1992 yılı kazananı Alvaro Siza'nın analizi

1992 yılı ödülü		
Alvaro Siza	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 58)	Restaurante da Boa Nova Piscina Leca Bouça Konut Kompleksi Meteoroloji Servisi Centro de Art Gallego Facultad de Arquitectura, Porto Üniversitesi Serralves Çağdaş Sanat Müzesi	
Proje Görselleri		
 Başlangıç Çizimleri (Toledo 2019)	 Başlangıç Çizimleri (Toledo 2019)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 59)
El Çizimleri		
 New Orleans Kuleleri (Anonymous 60)	 Schlesisches Tor Konut Binası (Pascucci 2014)	 Bouça Konutları (Anonymous 61)

İlk eskiz defterini 1977 yılında kullanmaya başladığını ve her zaman çizerek çalıştığını söyleyen Siza, el ile zihin arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. Eskiz defterini paylaşarak (Şekil 4.5) çalışma biçimini göstermiştir. Çizimlerinde not alarak ve bir projenin çok sayıda eskizini yaparak çalışmaktadır (Siza 2020) Aynı zamanda Canadian Centre for Architecture (CCA)’ın resmi sayfasından Siza’nın çok sayıda çizimine ulaşılabilmekte ve her zaman çizerek çalıştığı görülmektedir (Anonymous 62).

Şekil 4.7. Alvaro Siza’nın eskiz defterinde yer alan çizimleri (Siza 2020)

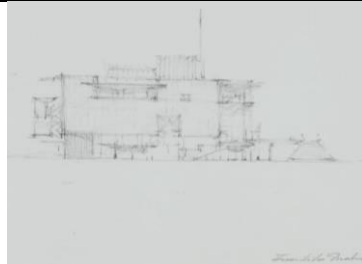
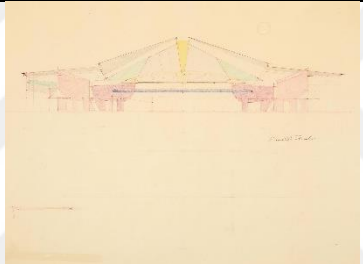
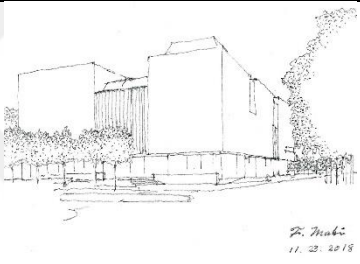
4.2.16. 1993 yılı kazananı Fumihiko Maki

Fumihiko Maki, 1928 yılında Tokyo’da doğmuş ve Tokyo Üniversitesi’nde okumuştur. 1965 yılında Maki and Associates isimli kendi ofisini kurarak çalışmalarına devam etmiştir. Binalarında metal, beton ve cam kullanma eğilimiyle abartısız bir üslubu vardır. Parça-bütün ilişkisine ilgi duyarak kütlelerini belli bir dinamik dengede tasarlamaktadır. Işık kullanımını özenle planlayarak detayların mimariye ritim ve ölçek kazandırdığını düşünmektedir. Çalışmaları çok çeşitlidir ve yere göre tamamen farklı görünümlere sahip olmasıyla mimarlığı zenginleştirmekte ve mesleğe önemli katkılar sağlamaktadır (Anonymous 63).

Maki’nin çalışmaları konsept ve ifadesiyle titiz çalışmalardır. Ülkesinin geleneklerini sürdürürken batıyla entegre ederek çağdaş çözümler üreten bir modernisttir. Kariyerinin ilk dönemlerinde Yunancadan türetilen ve değişim, çeşitlilik anlamına gelen “metabolistler” adında genç ve yetenekli Japon mimarların oluşturduğu avangart bir grubun kurucu üyesi olmuştur. Bu grubun amacı tasarladıkları yapıların kent dokusundan bağımsız olmaması üzerinedir (Anonymous 63).

Tokyo, Crenbrook ve Harvard, Maki’nin mimarisinin kökleridir ve kültürler arasında köprü kurmaktadır. Kariyeri ilerledikçe Japonya’nın büyük yapısal geleneğinin duygusunu yeniden yaratmak için teknolojiyi kullanmaktadır. Ödülü kazanmasını sağlayan niteliklerini kendisi zamanın ortak hayal gücü ve vizyonuna yanıt olarak kültürel bir eylem olarak anlatmaktadır. Doğu ile batı fikirlerini birleştirmenin yollarını bulmuş ve bina deneyiminde kilit noktanın ışığı yakalamak olduğunu düşünmektedir (Amery 1999).

Çizelge 4.16. 1993 yılı kazananı Fumihiko Maki'nin analizi

1993 yılı ödülü		
Fumihiko Maki	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 63)	YKK Konuk Evi Fujisawa Belediye Spor Salonu Spiral Ulusal Modern Sanat Müzesi Kyoto Iwasaki Sanat Müzesi Ek Binası Makuhari Messe I Tepia Tokyo Metropolitan Spor Salonu Hillside Teras Kompleksi Tokyo İsa Kilisesi	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 64)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 65)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 66)
Proje Görselleri		
 Tepia (Anonymous 67)	 Tokyo Metropolitan Spor Salonu (Anonymous 68)	 Reinhard Ernst Müzesi (Anonymous 69)

Tasarımlarında fonksiyona ve yere göre çeşitlilik barındıran Maki'nin çizimleri de birbirinden farklıdır. Bazılarında durağanlığı hissettirirken bazılarında hareketi temsil etmektedir. Bu bakış açısıyla mimari tasarım sürecinde çeşitli nitelikte çizimleri bulunduğu anlaşılmaktadır. İlk tasarımlarında başlangıç çizimlerini kullanırken kararları netleştğinde temsil çizimleri de yaptığı görülmektedir. Bu durum sayesinde yapının çizimleri ile kendisi büyük benzerlik taşımaktadır. Reinhard Ernst Müzesi çizimi açısından, çevresiyle ve peyzajıyla yapı tamamlandıktan sonra izlenim eskizi kategorisinde bir çizim gibi görünmektedir. Fakat müze 2021 yılında tamamlanmıştır ve çizimin üzerinde 2018

tarihi bulunmaktadır. Bu durum başlangıç çizimleri ile temsil çizimlerinin arasındaki farkı ortaya koymaktadır.

Şekil 4.8. Reinhard Ernst Müzesi'nin fotoğrafı ve 3d görseli (Anonymous 69)

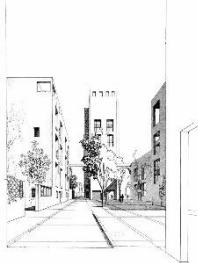
4.2.17. 1994 yılı kazananı Christian de Portzamparc

1944 yılında doğan Christian de Portzamparc, 1962'de Paris'teki École Nationale des Beaux-Arts'ta mimarlık eğitimi almadan önce de resme ilgi duyduğunu söylemektedir. Portzamparc'ın mimarisi herhangi bir üslupla sınırlı değildir. Yapıları fonksiyon ve yaşamıyla eşsiz çözümler sunan net vizyonu ile yeni bir mimaridir. Kendine özgü tarzıyla mekânı, formu, doku, ışık ve rengi kullanmaktadır. Beaux Art öğretilerini çağdaş bir üslupla birleştirmektedir. Güçlü form ve mekân üretimi sayesinde Pritzker Mimarlık Ödülüyle onurlandırılmıştır (Anonymous 70).

Portzamparc'ın mimari yaklaşımı Fransız şıklığını modernizme getirmekten fazlasıdır. Ressam olarak görsel anlayışı ile mimariye ışık ve renk getirmektedir. Modern mimari sanattaki saf zevki sayesinde ödülü kazanmıştır (Amery 1999).

Portzamparc'ın başlangıç çizimleri ve temsil çizimleri sınıfında çizimleri olduğu görülmektedir. Bu çizimler mimari tasarım sürecinin ilk aşamasından itibaren farklı zamanlarda çizerek karar verdiğini göstermektedir. Sonuç ürün oluşumunda detaylara dikkat ederek geçirilen süreç sayesinde çizim-sonuç ürün benzerliği sağlanmaktadır. Başlangıç çizimlerinin çalışma çizimi olduğu anlaşılmaktadır fakat temsil çizimlerinin üzerinde bir tarih belirtilmemesi sebebiyle yapı inşa edilmeden önce ya da sonra çizildiği bilinmemekte fakat bu durum mimarın el çizimi yapma durumunu etkilememektedir. Aynı zamanda başlangıç çizimi örneği bulunması sebebiyle tasarım aşamasında el çizimi yaptığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Çizelge 4.17. 1994 yılı kazananı Christian de Portzamparc'ın analizi

1994 yılı ödülü		
Christian de Portzamparc	Seçilmiş İşler	
	Cité de la Musique Opéra de Paris Dans Okulu Crédit Lyonnais Kulesi LVMH Kulesi Fransız Konsolosluğu Lüksemburg Filarmoni	
(Anonymous 70)		
El Çizimleri		
		
Başlangıç Çizimleri (Anonymous 71)	Temsil Çizimleri (Belogolovsky 2017)	Temsil Çizimleri (Belogolovsky 2017)
Proje Görselleri		
		
LVMH Tower (Belogolovsky 2017)	Nexus II Konutları (Belogolovsky 2017)	Les Hautes Formes (Anonymous 72)

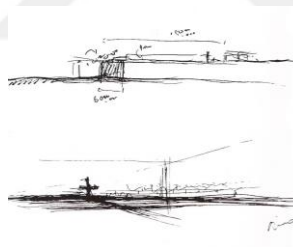
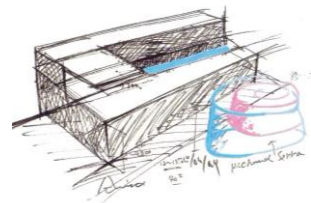
4.2.18. 1995 yılı kazananı Tadao Ando

Tadao Ando, 1941 yılında Japonya Asoka'da doğmuştur. Yapılarıyla ilhan veren, ölçek fark etmeden binalar üretebilen ve duyarlılığıyla bilinen bir mimardır. Herhangi bir üslup veya akıma bağlı kalmadan yere ve yaşam şekline uygun yapılar tasarlamaktadır. Mimarının en temel unsuru ve zenginleştiricisi olarak tanımladığı duvar ile çeşitli mekân ve formlar yaratmaktadır. Bunları yaparken doğa ile birlik içindedir. Temel geometrik formlar ve değişken ışık hareketleriyle bireylere mikrokozmoslar yaratmaktadır. Soyut tasarımların ötesine geçerek özgün bir şekilde yaşanacak mekanlar üretmektedir. Zanaatkarlığı önemsemesi ile de hem inşaatçı hem mimar unvanını kazanmıştır. Pritzker

Mimarlık Ödülü, Ando'yu tamamladığı ve ileride tamamlayacağı projeler için ödüllendirmektedir (Anonymous 73).

Sukiya geleneksel tarzı mimarisi vardır. Çalışmalarında beton ve ışık en önemli iki temel unsurdur. Ando, tavizsiz bir vizyona sahip bir sanatçı olarak ödüle layık görülmüştür. Aynı zamanda tüketim karşıtı ve materyalizme karşı duruşu vardır. Tasarladığı konutlar sadelik ve tefekkür yeridir. Çalışmaları kolay olmasa da mimarinin insanlar için olduğunu ve dünyada manevi bir barınak duygusu sağlanabileceğini hatırlattığı için çok önemlidir (Amery 1999).

Çizelge 4.18. 1995 yılı kazananı Tadao Ando'nun analizi

1995 yılı ödülü		
Tadao Ando	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 73)	Su Üzerindeki Kilise Işık Kilisesi Naoshima Çağdaş Sanat Müzesi Rokko Konut I-II-III Naoshima Çağdaş Sanat Müzesi Ek Binası	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 74)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 74)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 74)
Proje Görselleri		
 Fort Worth Modern Sanat Müzesi (Anonymous 75)	 Su Üzerindeki Kilise (Anonymous 76)	 Pulitzer Sanat Vakfı (Anonymous 77)

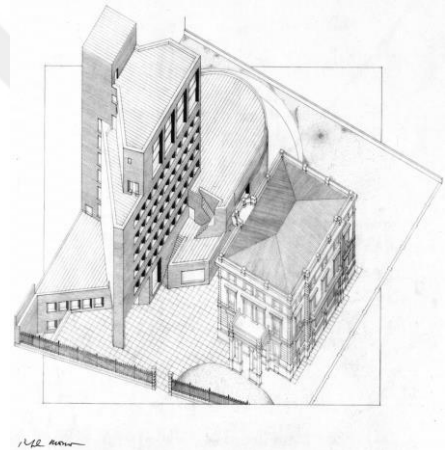
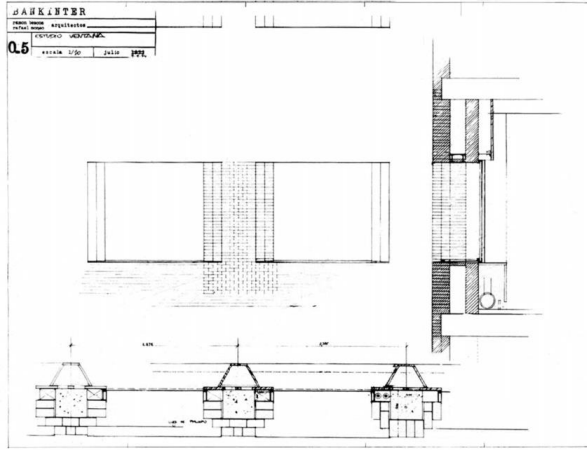
Ando'nun çizimleri incelendiğinde yapılarında var olan duyguları harekete geçirdiği görülmektedir. Örneğin Su Üzerindeki Kilise'nin çiziminde tek bir nesnenin

bağlam ile kurduğu ilişki sayesinde projenin hissettirmeyi amaçladığı duygu anlaşılmaktadır. Yapının var olma amacı kendini göstermek yerine fonksiyonun hissettirmesi gerekene odaklanmaktadır. Başlangıç çizimleri de aslında bunu anlatmakta yani henüz detaylar oluşmadan fikir üretimini sağlamaktadır. Tasarımlarında en çok fikre önem verdiği görülen Ando'nun bunu destekleyecek biçimde en çok başlangıç çizimi örneklerinin olduğu görülmektedir.

4.2.19. 1996 yılı kazananı Rafael Moneo

Rafael Moneo 1937 yılında İspanya'da doğmuş ve 1954 yılında mimarlık okumak üzere Madrid'e gitmiştir. Moneo'nun mimarlık anlayışında, projenin amacını, alanın iklimini, özelliklerini, koşullarını inceleyerek kavramlardan yararlanmak vardır. Bu sayede tüm binaları birbirinden farklı ve benzersizdir çünkü çalışmalarını farklı bağlamlara göre esnek bir şekilde tasarlamaktadır. Projeleri konseptten detaylara kadar ustaca ve zamansız bir şekilde tasarlanmaktadır. Malzeme ve inşaat tekniklerinin konsept kadar değerli ve kalıcılığın bir parçası olduğunu düşünmektedir. Eğitimle de ilgilenen bir eleştirmen, öğretmen ve yazardır (Anonymous 78).

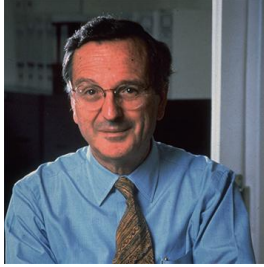
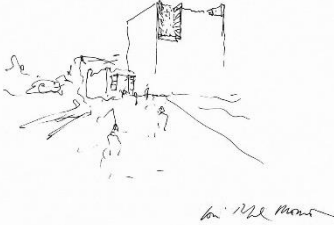
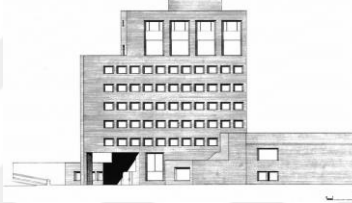
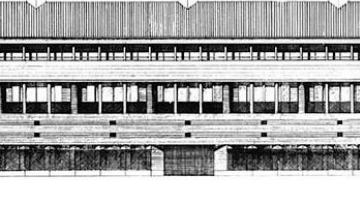
Moneo'nun yeteneği mimari nezaket ve her zaman inşa ettiği yerin ruhunun farkındalığıdır. Çalışmaları ölçülü, onurlu, güzel inşa edilmiş ve bağlamında dikkatlidir (Amery 1999).

Şekil 4.9. Rafael Moneo'nun Bankinter binası çizimleri (de Canales ve Ray 2014)

Moneo'nun yere bağlılığından kaynaklanan birbirinden farklı proje üretimleri çizim biçimlerini de etkilemektedir. Yapıya göre çizimlerinde sadelik-yoğunluk durumu anlaşılmaktadır. Örneğin Iesu Kilisesi çizgisel ve çabadan uzak ifadesi yapı inşa edildikten sonra da kullanılan malzemeler ile netlikle sürdürülmektedir. Bankinter ve Prevision Espanova'da ise yer alan detaylar ve malzemeler aynı yoğunlukta çizime yansımakta ve bir ön izleme sunmaktadır.

Çizelge 4.19. 1996 yılı kazananı Rafael Moneo'nun analizi

1996 yılı ödülü		
Rafael Moneo	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 78)	Logrono Kent Meydanı Bankinter Prevision Espanola Atocha İstasyonu L'illa Diagonal	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 79)	 Teknik Çizim (de Canales ve Ray 2014)	 Teknik Çizim (Tuñón 2017)
Proje Görselleri		
 İesu Kilisesi (Anonymous 79)	 Bankinter (Anonymous 80)	 Prevision Espanova (Anonymous 80)

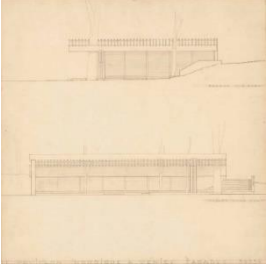
4.2.20. 1997 yılı kazananı Sverre Fehn

Sverre Fehn, (1924-2009), 1924 yılında Norveç Kongsberg'de doğmuş ve 1949 yılında Oslo Mimarlık Okulu'ndan mezun olmuştur. Fehn'in mimarisi İskandinav geleneği ve modern formların birleşimiyle şekillenmektedir. Projelerinde yapılı ve doğal çevre ilişkine özen göstermektedir. Modernizmi kendi bakış açısıyla ilerletmekte ve mimarının yanında mobilya, sergi ve ürün tasarımları yaparak ve malzeme bilgisiyle her mevsimin mimarı olmaktadır. Fas'tan New York'a birçok proje tasarlayarak çeşitli coğrafyalardan, birbirinden farklı projelerin gelişimini sağlamıştır. Dönemi etkileyen moda anlayışlarından uzak durarak kendi tarzını geliştirmiştir ve zamansız binalar tasarlamıştır (Anonymous 81).

“Düz çizginin şairi” olarak tanımlanmış ve özenle kendi yolunu takip etmiştir. Yaşam çalışması doğayla ilgili sessiz, rasyonel ve iyi binalar üretmek olmuştur. Pritzker dünyaya basitlik ve rekabetçi olmayan kalite konusundaki değerinden ötürü ödülle onurlandırmıştır (Amery 1999).

Başlangıç çizimleri tasarımcıya daha özgür çizme biçimleri sağlarken teknik çizim yapısı gereği daha kısıtlıdır ve projeyi yansıtmada başlangıç çizimleri kadar kolay değildir. Fakat Fehn bunu başarmış ve tasarladığı yapıyı teknik çizim ve perspektifle ifade etme biçimiyle sanki o yapıya özelmış hissi vermektedir. Böylece yapının tarzı, zarafeti ve sadeliği çizimlerde ortaya çıkmakta ve sonuç ürünün için apaçık bir duruş sergilemektedir.

Çizelge 4.20. 1997 yılı kazananı Sverre Fehn’in analizi

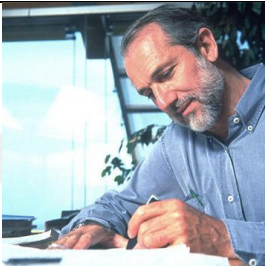
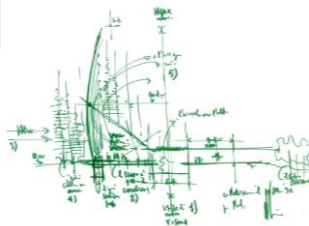
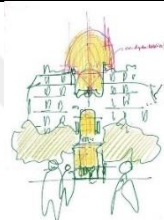
1997 yılı ödülü		
Sverre Fehn	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 81)	İskandinav Villası Bodker Evi Villa Busk Buzul Müzesi Eko Ev Aucrúst Müzesi	
El Çizimleri		Proje Görselleri
 Temsil Çizimleri (Hobhouse 2021)	 Teknik Çizim (Hobhouse 2021)	 Pavillon Nordique à Venise (Anonymous 82)

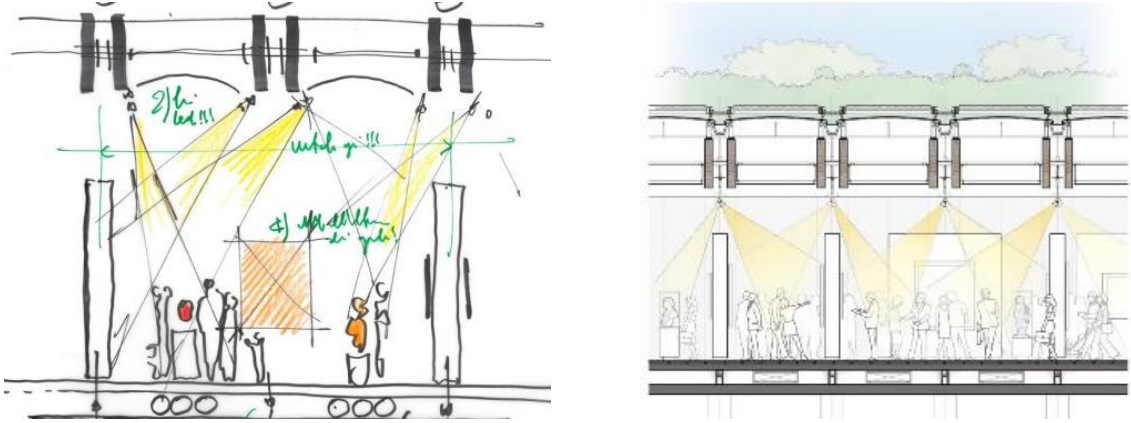
4.2.21. 1998 yılı kazananı Renzo Piano

1937 yılında Cenova’da doğmuş ve 1964 yılında Milano Politeknik’ten mezun olmuştur. Piano’nun mimarisi, sanat ve mühendislik sentezine dayanmaktadır. Çalışmaları çağın en yeni teknolojilerini kullanırken kökeninde klasik İtalyan felsefesi ve geleneğine dayanmaktadır. Problem çözme yeteneği ve merakıyla değişen dünyada sürdürülebilir mimariyle ilgilenmektedir. Müteahhit aile içinde büyürken malzeme duyarlılığı kazanmış ve el işçiliği kadar bilgisayar teknolojisini de önemsemiştir. İlk uluslararası tanınırlığı Paris Pompidou Merkezi ile sağlanmıştır. Mekân-bağlam arasındaki duyarlılığı ve formlarındaki dikkat çekiciliği ile modern ve post-modern mimariyi yeniden tanımlamıştır. Teknoloji çağında sorun çözme becerileri ve katkıları ile Pritzker Mimarlık Ödülünü kazanmıştır (Anonymous 83).

1971 yılında Richard Rogers ile Centre Pompidou yarışmasını kazandıklarında ünlenmiş ve çeşitli yapılarıyla yıldız mimar (starchitect) olarak anılmaya başlamıştır (Korkmazoğlu 2016). Piano inşaatı sevmekte ve tasarım mantığı da yapının form cesaretini desteklemektedir. Piano'nun mimarisinin kazanan niteliklerinin anahtarı sonsuz yaratıcılığıdır. İnşaatçı aileden gelmekte bu yüzden sorunları çözmede bir mühendis gibi davranmaktadır. İddiasız, uygulamalı bir tasarımcı ve ilham verici bir mimardır (Amery 1999).

Çizelge 4.21. 1998 yılı kazananı Renzo Piano'nun analizi

1998 yılı ödülü		
Renzo Piano	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 83)	Menil Koleksiyon Müzesi Centre Pompidou Menil Koleksiyon Müzesi Columbus Uluslararası Fuarı Kansai Uluslararası Havaalanı Terminali Beyeler Vakfı Müzesi Tjibaou Kültür Merkezi	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Sudaş 2013)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 84)	 Başlangıç Çizimleri (Delaqua 2017)
Proje Görselleri		
 Kimbell Sanat Müzesi (Delaqua 2017)	 Tjibaou Kültür Merkezi (Anonymous 85)	 Pathe Vakfı (Delaqua 2017)

Şekil 4.10. Piano'nun el çizimi ile teknik çizim arasındaki benzerlik (Sudaş 2013)

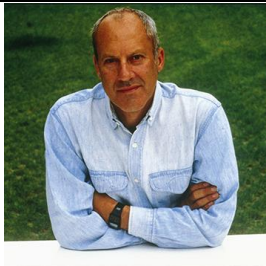
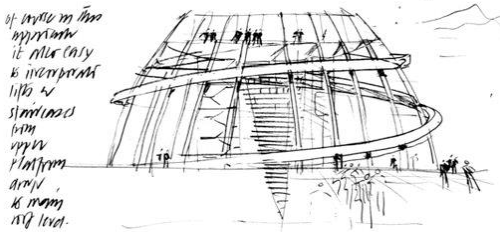
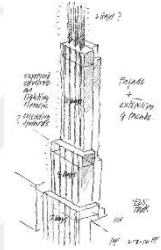
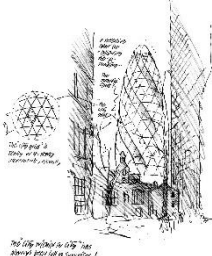
Piano'nun tasarımlarındaki matematik, kütle oluşum biçimleri, eğrisellik ve oranlar çizimlerine de yansımaktadır. Başlangıç çizimlerinde kullandığı eğrisel hareketlerin rastlantısal olmadığı ve bir amaca hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Projede kullanacağı peyzaj öğelerini fikir aşamasında projesine eklemekte ve çizimleri sanki proje tamamlandıktan sonra çizilmiş gibi görünmektedir. Bu sayede çizimleri ile sonuç ürün arasında büyük benzerlikler barındırmaktadır. Pritzker Ödülleri'nin resmi internet sayfasında seçilmiş işler başlığı altında el çizimlerine yer verilmiş ve el çiziminin tasarımıdaki öneminin altı çizilmiştir.

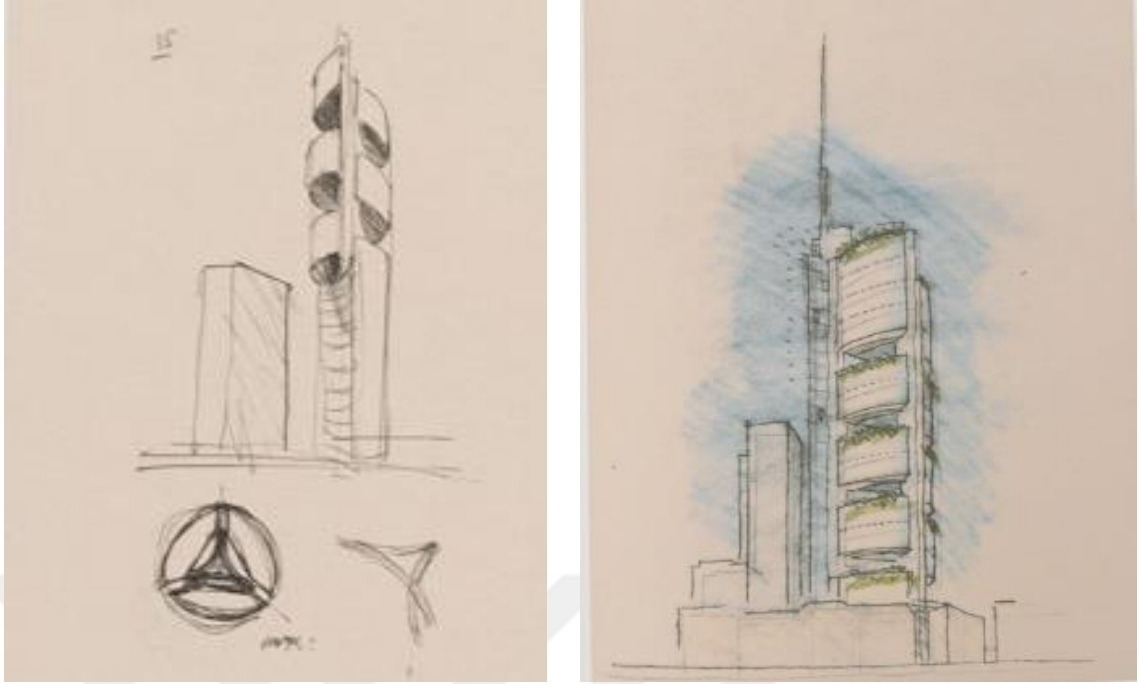
4.2.22. 1999 yılı kazananı Norman Foster

1935 yılında Manchester'da doğmuş 1961'de ise Manchester Üniversitesi'nden mezun olmuştur. Yale Üniversitesi'nde burs kazanarak yüksek lisans eğitimi almıştır. 1967 yılında Foster and Partners'ı kurarak sanat ve bilim peşinde ilerleyişiyle çeşitli zaferler kazanmıştır. Avrupa'nın en yüksek binasını tasarlarlarken ekolojik bir gökdelen üreterek yüksek bina kavramına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Çevreye önem vererek ileri teknolojiyi kullanan, tasarım sorunlarına duyarlı çözümler üreten bir bakış açısına sahiptir. Projelerinde yalnızca estetik ve işleve önem vermek yerine kullanıcı olan insana yönelik tasarımlar yapmaktadır. Bu sosyal bakış açısı yaşam kalitesini artırmaktadır. Tasarımlarında çok yönlüdür ve kapı kolundan mobilyalara, sergi standlarından motoryat tasarımına kadar geniş bir yelpazede çalışmalar yapmıştır. Sürekli keşfeden, yenilenen ve ilham verici bir süreci vardır. Mimarlık ilkelerine bağlılığı, teknoloji kullanım biçimi ve insanlığa değer katmasıyla ödüle layık görülmüştür (Anonymous 86).

Foster'ın kendine özgü çizim tarzı bulunmakta ve kendi imzası gibi olan çizimleri farklı yapılarda da benzerlikler taşımaktadır. Bu benzerlik kullandığı kalem türü, çizimlere aldığı notlar ve çizgi biçimiyle ilgili olabilmektedir. Çizimlerini mimari tasarım süreci boyunca sürdürdüğü aynı projenin gelişim aşamalarının olduğu çizimlerden ve öneri sınıflandırmada yer alan başlangıç çizimleri ve temsil çizimleri türlerinde çeşitli çizimleri olmasından anlaşılmaktadır. Aynı yapı için birden fazla ve geliştirilerek devam eden çizimleri de olan Foster'ın tasarım sürecinde el çizimine verdiği önem görülmektedir.

Çizelge 4.22. 1999 yılı kazananı Norman Foster'ın analizi

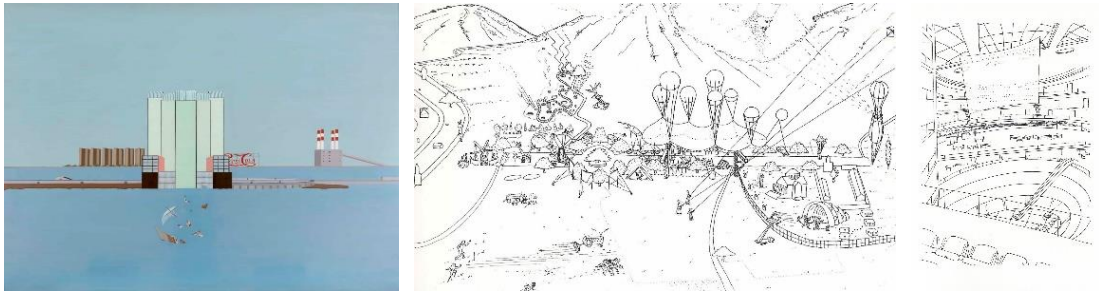
1999 yılı ödülü		
Norman Foster		Seçilmiş İşler
 (Anonymous 86)		Hukuk Fakültesi, Cambridge Üniversitesi Willis Faber ve Dumas Sainsbury Görsel Sanatlar Merkezi Yüzyıl Kulesi Bunkyo-ku Carre d'Art Metro istasyonu, Bilbao Commerzbank Genel Merkezi Reichstag Yeni Alman Parlamentosu Büyük Mahkeme, British Museum
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Biaison 2016)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 87)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 88)
Proje Görselleri		
 Reichstag Dome (Anonymous 89)	 425 Park Avenue (Frearson 2012)	 Gherkin Binası (Anonymous 90)

Şekil 4.11. Norman Foster'ın Commerzbank projesi aşamalı tasarım çizimi (Anonymous 91)

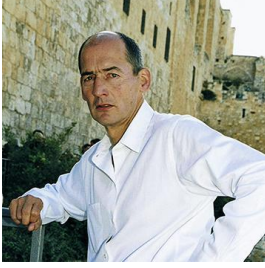
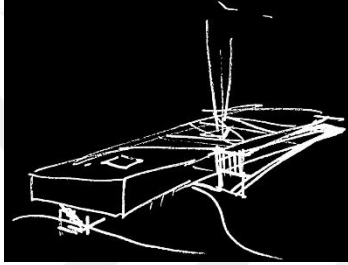
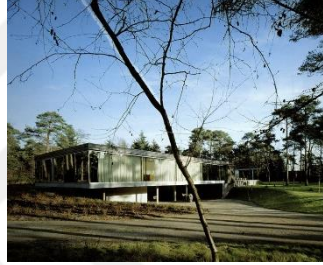
4.2.23. 2000 yılı kazananı Rem Koolhaas

1944 yılında Rotterdam'da doğan Koolhaas, fikirleriyle tasarımı henüz hayata geçmeden dünyanın en tartışılan mimarlarından biri olmuştur. Öğrencileriyle tartışmalar, akademik çalışmalarda bulunmuş ve bu çalışmalar kadar cesur bir mimari yönelimi vardır. Bordeaux evi projesiyle tekerlekli sandalye kullanan bir kullanıcı için yaşam kalitesini sürdürebildiği kullanım olanakları sunan bir proje tasarlamıştır. Çözülmesi zor sorunlara parlak fikirler üreterek özgün çözümler bulmuştur. Tasarımlarında serbest bir mekân, organizasyon ve sirkülasyon vardır. Bu kavramlar formu ortaya çıkarır. Projelerinde fikrin yoğunluğu hissedilir ve hem teorik hem pratik alanda katkıları sayesinde ödüle layık görülmüştür (Anonymous 92).

Şekil 4.12. Rem Koolhaas'ın çeşitli çizimleri (Lucarelli 2011)

Çizelge 4.23. 2000 yılı kazananı Rem Koolhaas'ın analizi

2000 yılı ödülü	
Rem Koolhaas	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 92)	Hollanda Dans Tiyatrosu Nexus Housing Villa dall'Ava Hollanda Evi Kunstal Grand Palais Educatorium Maison à Bordeaux
El Çizimleri	Proje Görselleri
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 93)	 Dutch Evi (Anonymous 94)

Koolhaas'ın el çizimine Pritzker Mimarlık Ödülü'nün resmi internet sayfasında seçilmiş işler başlığı altında yer verilmiştir. Bu çizim dışında soyut çizimleri, üst ölçek kent çizimleri ve iç mekân perspektifleri bulunmaktadır. Her birinde farklı tarzı bulunmasıyla çizim zenginliği görülmektedir. Ulaşılan el çizimi-proje eşleştirmesinde ikisinin de yapının tarzının çizime yansıdığı görülmektedir.

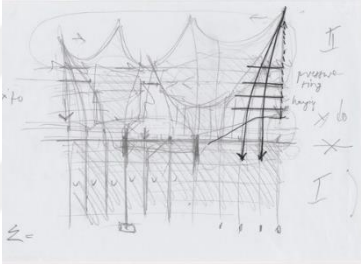
4.2.24. 2001 yılı kazananı Jacques Herzog ve Pierre de Meuron

Herzog & de Meuron Architekten 1978 yılında İsviçre'de kurulmuştur. Kurucu iki mimar da 1950 yılında doğmuş ve mimarlık eğitimlerini Zürih'teki İsviçre Federal Teknoloji Enstitüsü'nde almıştır. Jacques Herzog ve Pierre de Meuron'un Avrupa geleneğinden gelen kökeni ve güncel teknolojiyle birleşen mimarlığı teknik yetenekleriyle ortaya çıkmaktadır. Çeşitli çalışma yelpazeleri başarılarını yansıtmaktadır. Genellikle mimarların ilk projeleri küçük, uygun bütçeli ve kısıtlamalara faydalı çözümler gerektiren projelerdir. Onların da projeleri böyleyken bir mimari esere dönüştürmüşlerdir. Bu iki mimar taş, çelik, tuğla ve camı yeni çözümler ifade etmede kullanmalarıyla ve mimarlık sanatını ilerletmeleri sebebiyle ödülü kazanmıştır (Anonymous 95).

Herzog ve Meuron'un çizimlerinin başlangıç çizimleri ve temsil çizimleri olarak çeşitli nitelikte olduğu görülmekte ve bu sayede tasarımlarının farklı aşamalarında çizimler ortaya koydukları anlaşılmaktadır. Farklı karakterde olan çizimleri projeyi anlatacak biçimde ve sonuç ürünü açıklayacak şekildedir. Örneğin Pekin Ulusal Stadyumu çiziminin dinamizmi yapının işlevine ve tamamlanmış haline uygundur.

Benzer şekilde Caixaforum projesinin karakteri ve çevreyle kurduğu ilişki de çizime yansımaktadır.

Çizelge 4.24. 2001 yılı kazananı Jacques Herzog ve Pierre de Meuron'un analizi

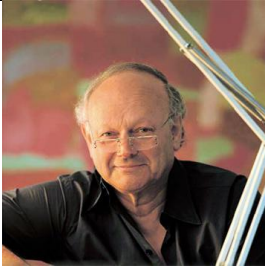
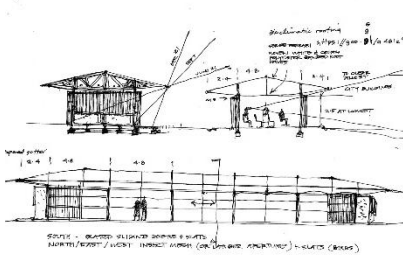
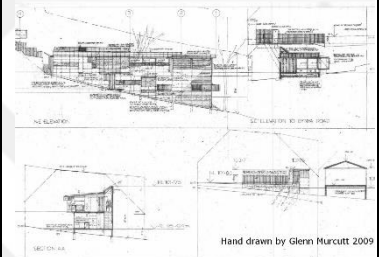
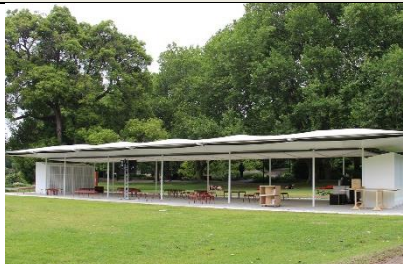
2001 yılı ödülü		
Jacques Herzog ve Pierre de Meuron	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 95)	Laban Dans Tiyatrosu Ricola Depolama Binası Apartment Building along a Party Wall Merkezi Sinyal Kulesi SBB Cottbus Üniversitesi Kütüphanesi Küppersmühle Müzesi Tate Modern	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 96)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 97)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 98)
Proje Görselleri		
 Pekin Ulusal Stadyumu Anonymous 99	 Elbphilharmonie Hamburg (Anonymous 97)	 Caixaforum (Anonymous 100)

4.2.25. 2002 yılı kazananı Glenn Murcutt

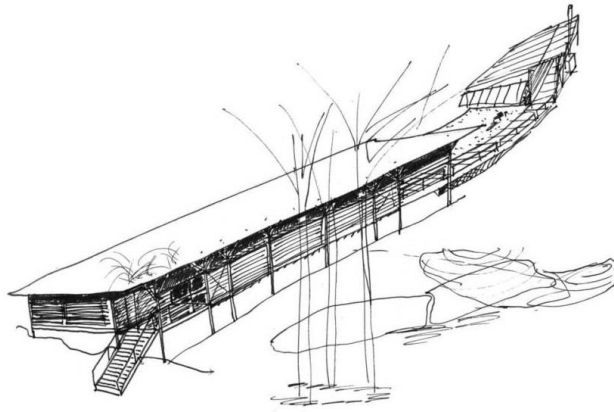
1936 yılında Londra'da doğan ve New South Wales Üniversitesi'nde mimarlık eğitimi gören Murcutt, modernist, natüralist, çevreci, hümanist, ekonomist ve ekolojist olarak tüm bu niteliklerini projelerinin tüm aşamalarında yalnız çalışan bir mimar olarak mimarlık pratiğine aktarmaktadır. Mimarlığı, yere, manzaraya ve iklime yanıt veren bir

mimarlık olarak adlandırılabilir. Çok çeşitli malzemeler kullanır ve bu seçimi bilinçli bir şekilde yapar. Yapının çevreye etkisini analiz eder (Anonymous 101).

Çizelge 4.25. 2002 yılı kazananı Glenn Murcutt'un analizi

2002 yılı ödülü		
Glenn Murcutt	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 101)	Done Evi Fredericks Evi Magney Evi Marika-Alderton Evi Simpson-Lee Evi Arthur ve Yvonne Boyd Eğitim Merkezi Bowral Evi	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 102)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 102)	 Teknik Çizim (Anonymous 103)
Proje Görselleri		
 MPavilion (Anonymous 104)	 Avustralya İslam Merkezi (Walker 2019)	 Donaldson Evi (Mairs 2017)

Murcutt'un öneri sınıflandırmada yer alan başlangıç çizimleri ve teknik çizimlerde örnekleri bulunmaktadır. Avrupa İslam Merkezi projesi çizimine bakıldığında sonuç ürünle arasında oran, ölçek, form gibi önemli benzerlikler bulunurken renk farklılığı görülmektedir. Bu durum da tasarım aşamasında verilen kararların uygulanabildiğini ve el çiziminin de sonuç ürünle benzerlik sağlanmasında önemli rol oynadığını göstermektedir.

(a)

(b)

Şekil 4.13. Simpson-Lee evi **a)** Murcutt'un başlangıç çizimi (Johnston 2014); **b)** Simpson-Lee evi (Faiferri 2014)

Murcutt'un Simpson-Lee evinin fikir aşaması olan başlangıç çiziminde iki kütlelerin bir aksla birleştirildiği ve bir kütlelerin diğerine oranla yaklaşık dört kat büyük olduğu görülmektedir. Son üründe ise kütleler arasında bu kadar büyük bir fark olmadığı ve çatı eğiminin el çizimine oranla sonuç üründe daha fazla olduğu görülmektedir. Buradan hareketle başlangıç çizimi ile genel tasarım kararlarının benzerlik gösterdiği fakat ilk çizime göre projenin gelişerek değiştirildiği anlaşılmaktadır.

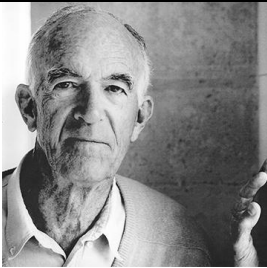
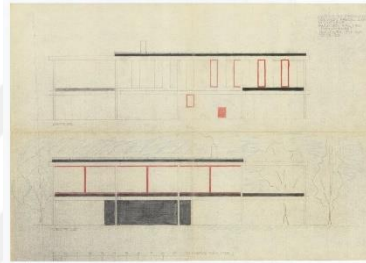
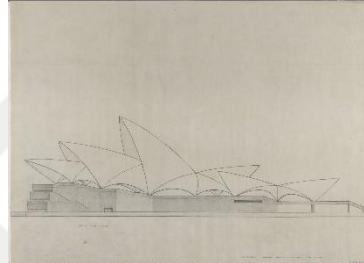
4.2.26. 2003 yılı kazananı Jorn Utzon

1918 yılında Danimarka'da doğan Utzon'un mimari kökeni Maya, Çin, Japon ve İslam kültürüne aynı zamanda kendi İskandinav mirasına uzanır. Bu kökeni kendi mimarlık anlayışı ve bölge şartlarıyla birleştirerek organik yapılar üretmektedir. Konut, opera binası, kilise, kamusal binalar gibi yelpazesi geniş projeleri bulunmaktadır (Anonymous 105).

Konut projelerinde insanı öncelik olarak benimseyen tasarımlar yapmaktadır. "Mümkün olanın sınırında olmayı seviyorum" sözleriyle Sidney Opera Binası gibi imkânsız gibi görüneni başarabileceğini göstermektedir. Kalıcı binalarıyla modernist mimarlar arasında yerini almıştır (Anonymous 105).

Utzon'un çizimleri ve renk kullanımı projeye yansımaktadır. Örneğin Middelboe Evi çiziminde kullandığı kırmızı renk çizgiler projenin ana hatlarını oluşturmaktadır. Benzer şekilde Bagsvaerd Kilisesi çiziminde yeşil ve mavi kullanımı da sonuç üründe bulunan renkleri ön plana çıkarmaktadır. Buradan hareketle tasarım aşamasında atılan her çizgi ve kullanılan her rengin bir anlamı olduğunu ve bilinçli bir fikir üretimini desteklediğini göstermektedir. Bu etkili süreçte sonuç ürünle benzerlik sağlamaktadır.

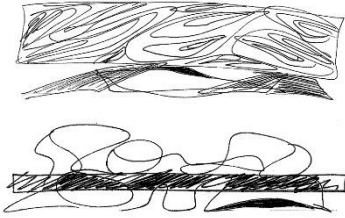
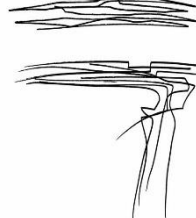
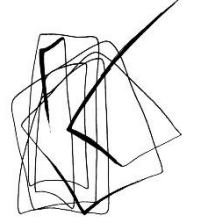
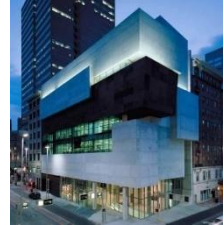
Çizelge 4.26. 2003 yılı kazananı Jorn Utzon'un analizi

2003 yılı ödülü		
Jorn Utzon	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 105)	Can Lis Fredensborg Konutları Sidney Opera Binası Eğitim Merkezi, Prototip Ev Bagsvaerd Kilisesi Kuveyt Ulusal Meclisi	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Chiu vd. 2019)	 Teknik Çizim (Anonymous 106)	 Teknik Çizim (Anonymous 107)
Proje Görselleri		
 Bagsvaerd Kilisesi (Anonymous 108)	 Middelboe Evi (Anonymous 109)	 Sidney Opera Binası (Anonymous 108)

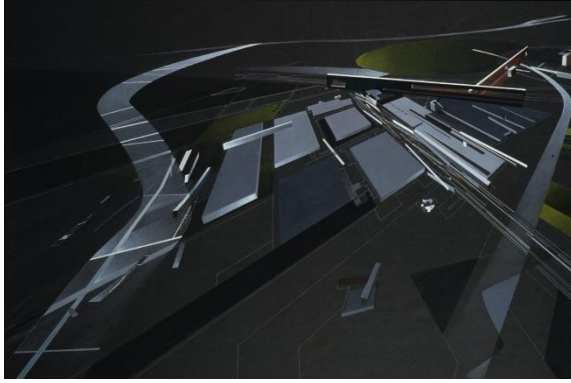
4.2.27. 2004 yılı kazananı Zaha Hadid

1950 yılında Bağdat'ta doğan Zaha Hadid (1950-2016) Beyrut'ta bulunan Amerikan Üniversitesi'nde matematik eğitimi alarak başlamış daha sonra 1972 yılında Architectural Association'da mimarlık eğitimi almaya başlamıştır. 1983 yılında Hong Kong Peak Club yarışmasını kazanarak ünlenmiştir. Projelerinde dinamik formları cesurca kullanmakta ve sonraki her projesinde daha özgünleşmektedir. Bu yaklaşımı mimarlık ortamına farklı bakış açıları getirmektedir. Çalışmaları yalnızca mimaride değil aynı zamanda mobilya, resim, sergi tasarımı, dekor ve çizimlerle de çeşitlenmektedir. Jüri 21. yüzyılın en büyük mimarlarından birine önceki ve gelecekteki başarıları için ödül vermektedir (Anonymous 109).

Çizelge 4.27. 2004 yılı kazananı Zaha Hadid'in analizi

2004 yılı ödülü		
Zaha Hadid	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 110)	Vitra İtfaiye İstasyonu LFone Landesgartenschau Otopark ve Kuzey Hoenheim Terminali Bergisel Ski Jump Richard ve Lois Rosenthal Çağdaş Sanat Merkezi Phaeno Bilim Merkezi	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Santibañez 2017)	 Başlangıç Çizimleri (Santibañez 2017)	 Başlangıç Çizimleri (Santibañez 2017)
Proje Görselleri		
 Phaeno Bilim Merkezi (Anonim 3)	 MAXXI Müzesi (Anonymous 111)	 Richard ve Lois Rosenthal Çağdaş Sanat Merkezi (Anonymous 112)

Hadid için özellikle kariyerinin başında ve daha sonraki süreçlerde çizim ile resmin önemi büyüktür. Mimari çizimlerindeki boya kullanımında esin kaynağı Kazimir Malevich'tir. Özgün soyutlama biçimiyle yapıları iki boyuttan üç boyuta taşımakta ve bunun ilk örneğini (Şekil 4.11) Vitra İtfaiye İstasyonu'nda deneyimlemektedir (İkiz 2022).

(a)

(b)

Şekil 4.14. Vitra İtfaiye İstasyonu **a)** Zaha Hadid'in el çizimi (İkiz 2022); **b)** Yapı görseli (İkiz 2022)

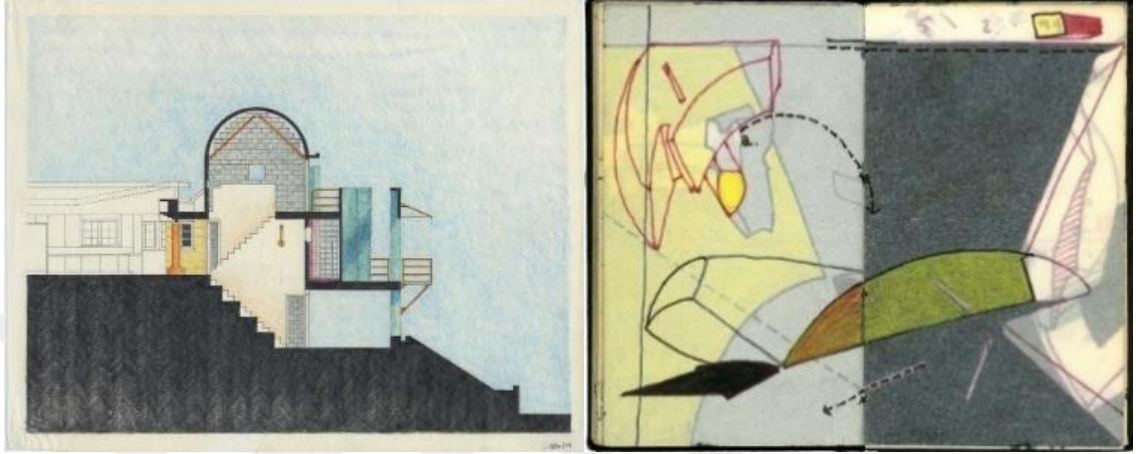
4.2.28. 2005 yılı kazananı Thom Mayne

1944 yılında Connecticut'ta doğan Mayne'in Morphosis adındaki “oluşum halinde olmak” anlamına gelen firması kariyerini de tanımlamaktadır. Formları ve malzeme seçimleriyle cesur ve özgün tasarımlar yapmakta ve yarışmalar kazanmaktadır. Mimarisi, Avrupa modernizmi, Asya etkileri ve yakın geçmişin Amerikan mimarisinden etkilenmiştir. Aynı zamanda UCLA'daki profesörlüğüyle yeni nesil mimarlara örnek olmuş ve mimarlığın sözcüsü olmuştur (Anonymous 113).

Çizelge 4.28. 2005 yılı kazananı Thom Mayne'in analizi

2005 yılı ödülü	
Thom Mayne	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 113)	Diamond Ranch High School Blades Rezidansı Toronto Üniversitesi Lisansüstü Öğrenci Konaklaması Hypo Alpe-Adria Merkezi Tsunami Asian Grill Caltrans Bölge 7 Genel Merkezi Bilim Merkezi Okulu Cincinnati Üniversitesi Kampüsü Rekreasyon Merkezi Wayne L. Morse Amerika Birleşik Devletleri Adliyesi Amerika Birleşik Devletleri Federal Binası
El Çizimleri	Proje Görselleri
 Temsil Çizimleri (Anonymous 114)	 Lawrence Rezidansı (Anonymous 115)

Mayne'in cesur ve alışılmışın dışında projeleri olduğu gibi el çizimleri de bulunmaktadır. Bu çizimlerden Lawrance Rezidansı çizimi yapıyı anlatırken farklı bir gerçeklikte sunmaktadır. Kullandığı tonlamalar ve ışık-gölge etkisiyle yapının mevcut bağlamı dışında bir yerde var olduğu izlenimini vermektedir. Bu durumda kütle olarak sonuç ürünle benzerlik taşıırken bağlam açısından farklılıklar barındırmaktadır. Benzer şekilde soyut çizimleri de olan Mayne'in kendine özgü çizim tarzının olduğu söylenebilir.

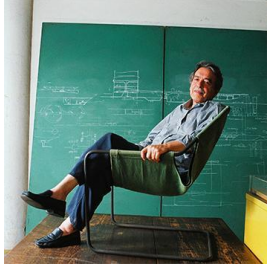
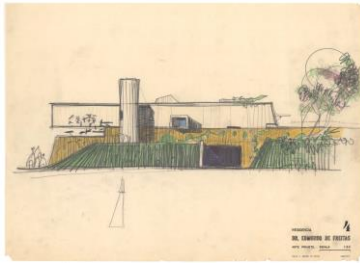
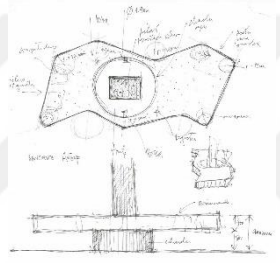
Şekil 4.15. Thom Mayne'in el çizimleri (Harrouk 2020)

4.2.29. 2006 yılı kazananı Paulo Mendes da Rocha

1928 yılında doğan Rocha (1928-2021), 1954 yılında mimarlık eğitimini tamamlamıştır. Basit malzemelerle özgüvenli formlar üreterek modernizmin ilkelerinden yararlanmışır. Mekânı anlayan bakışıyla şiirsel binalar üretmiştir. Peyzaj ve mekâna müdahale ederek insan ihtiyaçlarını sosyal ve estetik olarak karşılamaktadır. Proje işlevi ne olursa olsun kullanıcılara ve topluma karşı sorumlulukla hareket eden bir mimari oluşturmaktadır. Mimarlığın doğadan ilham aldığını ve mimarlık ile doğanın uyum içinde olması gerektiğini düşünmektedir. Beton malzemeyi imza gibi kullanan Rocha, akıllıca fakat basit yöntemlerle etkileyici binalar yapmaktadır. Bu nitelikleri Rocha'yı Pritzker Mimarlık Ödülü sahibi yapmaktadır (Anonymous 116).

Rocha'nın farklı karakterde projeleri olmasına paralel olarak farklı çizimleri de bulunmaktadır. Başlangıç çizimleri olarak değerlendirilebilen çizimlerinde; çizim tarzı, renk kullanımı, detay seviyesi gibi farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların tasarımda anlatılmak istene göre değiştirildiği düşünülmektedir. Örneğin Casa Butanta projesinde önemli olan yapının zeminle kurduğu ilişki olduğundan çizimde bu kısma önem verilmiş ve ön plana çıkarılmıştır.

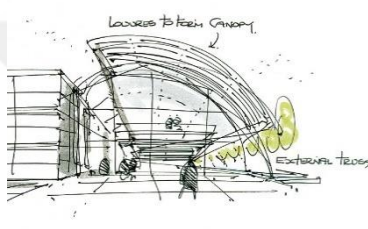
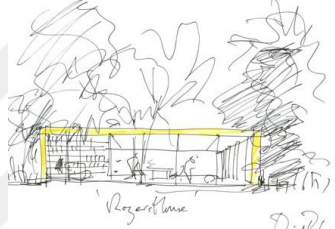
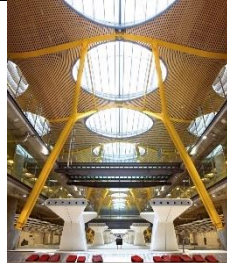
Çizelge 4.29. 2006 yılı kazananı Paulo Mendes da Rocha'nın analizi

2006 yılı ödülü		
Paulo Mendes da Rocha	Seçilmiş İşler	
	Paulistano Atletizm Kulübü “Paulistano” Şezlong Aziz Petrus Şapeli Forma Store Brezilya Heykel Müzesi Patriarch Plaza and Viaduct do Cha São Paulo Devlet Müzesi Mario Masetti'nin Konutu	
(Anonymous 116)		
El Çizimleri		
		
Başlangıç Çizimleri (Anonymous 117)	Başlangıç Çizimleri (Anonymous 118)	Başlangıç Çizimleri (Sanches 2023)
Proje Görselleri		
		
Casa Butanta (Anonymous 119)	Metro Arquitetos Associados (Anonymous 118)	Casa em Catanduva (Evandro Fiorin 2013)

4.2.30. 2007 yılı kazananı Richard Rogers

Richard Rogers (1933-2021) İtalya Floransa’da doğmuştur. Tanınırlığını sağlayan Paris Pompidou Merkezi, Lloy’s of London ve Millenium Dome gibi projeleridir. Rogers’ın modern hareketin makine olarak binaya duyduğu hayranlık çalışmalarında; mimari netlik, kamusal-özel alan kurgusu, kullanıcı taleplerine göre düzenlenebilen esnek planlar projelerinde sürekli görülmektedir. Projeleri farklı ülkelerde, farklı ölçeklerde ve farklı türlerde olsa da her biri biçimsel olarak titiz ve kullanıcı odaklıdır. Mimarisini malzeme ve teknik bilgilerle destekleyerek teknolojiyi mimariyi üretken hale getirmek için kullanmaktadır (Anonymous 120).

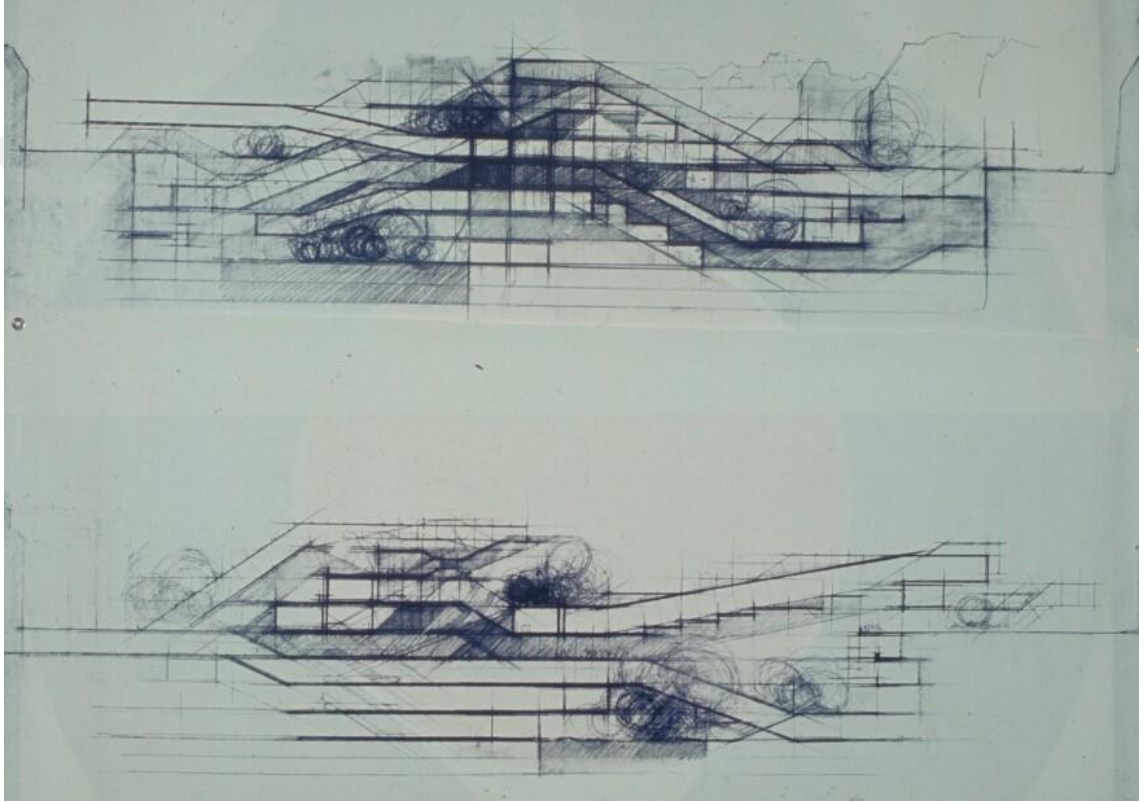
Çizelge 4.30. 2007 yılı kazananı Richard Rogers'ın analizi

2007 yılı ödülü		
Richard Rogers	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 120)	Centre Pompidou Lloyd's of London Minami Yamashiro Okulu Madrid Barajas Havaalanı Galler Ulusal Meclisi Dünya Ticaret Merkezi Sitesi Leadenhall Binası	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 121)	 Başlangıç Çizimleri (Howarth 2013)	 Başlangıç Çizimleri (Cendoya ve Svishcheva 2016)
Proje Görselleri		
 Thames Vadisi Üniversitesi (Anonymous 121)	 Wimbledon Evi (Howarth 2013)	 Madrid Barajas Havaalanı (Cendoya ve Svishcheva 2016)

Rogers'ın başlangıç çizimleri olarak değerlendirilebilecek çizimlerine Pritzker Mimarlık Ödülleri'nin resmi internet sayfasında seçilmiş işler başlığı altında yer verilmiştir. Rogers'ın projelerinin dikkat çekici noktalarından biri olan renk kullanımı, henüz tasarım aşamasındayken çizimlerine yansımakta ve kullandığı renklerle benzer biçimde hayata geçirilmektedir. Kütle oranları, eğrisel biçimler ve net çizgilerin tasarım aşamasında el çizimleriyle karar vermede etkili olduğunu göstermekte ve yapı inşa edilmeden önce fikir oluşturmaktadır.

4.2.31. 2008 yılı kazananı Jean Nouvel

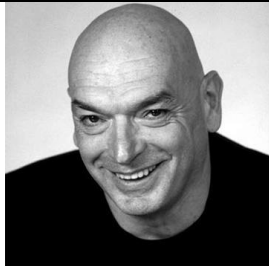
1945 yılında doğan Nouvel, Beaux-Arts'a girmek için düzenlenen yarışmada birinci olmuştur. Eğitimi devam ederken mimarlık ofislerinde çalışmış ve kısa zamanda başarılar kazanmıştır. Nouvel, benimsenmiş normların dışına çıkarak yeni fikirler üretme yolunda ilerlemiş ve çağdaş mimarının sınırlarını genişletmiştir. Geleneksel mimarlık problemlerine yeni fikirler getirerek kabul gören tipolojileri yok saymıştır. Şeffaf-opak ışık geçişleri çalışmalarında sıklıkla görülmektedir. Nouvel herhangi bir stille bağlantı kurmadan projesini; konum, kültür, gereksinimler ve istenenleri düşünsel bir bağlama oturtarak her seferinde farklı stratejiler oluşturarak tasarlar. Çalışmalarındaki ruh, süreklilik, hayal gücü ve deneyimleri için ödülü kazanmıştır (Anonymous 122).

Şekil 4.16. Jean Nouvel'in Plateau Beaubourg Çağdaş Sanatlar Merkezi projesi el çizimleri (Gueroux 2016)

Nouvel'in gerçekleşen projelerinden bir çizime ulaşılammış olsa da 1971 yılında tasarladığı Plateau Beaubourg Çağdaş Sanatlar Merkezi projesinin çizimleri sayesinde çalışmalarında el çizimi yaptığı anlaşılmaktadır. Bu çizimlerin öneri sınıflandırmada yer alan başlangıç çizimleri türünde olduğu görülmekte ve bu sayede konsept aşamasında el çizimi yaptığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.31. 2008 yılı kazananı Jean Nouvel'in analizi

2008 yılı ödülü		
Jean Nouvel	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 122)	Institut du Monde Arabe Nemausus I toplu konut Cartier Çağdaş Sanat Vakfı Kültür ve Konferans Merkezi Agbar Kulesi Guthrie Tiyatrosu Quai Branly Müzesi Tour de Verre	
Proje Görselleri		
 Cartier Çağdaş Sanat Vakfı (Anonymous 123)	 Quai Branly Müzesi (Anonymous 123)	 Agbar Kulesi (Anonymous 123)

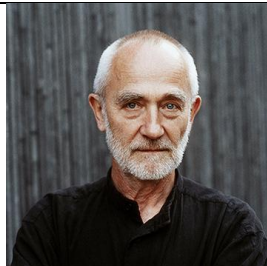
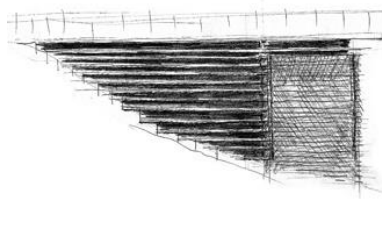
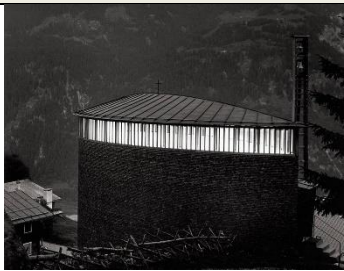
4.2.32. 2009 yılı kazananı Peter Zumthor

1943 yılında İsviçre Basel'da doğan Zumthor, önce baba mesleği olan dolap ustalığı eğitimi almış daha sonra tasarım alanında çalışmalar yapmıştır. Aile geleneği sayesinde proje tasarımları kadar uygulama yöntemlerine de dikkatle çalışmıştır. Çalışmalarında modadan etkilenmeden bütününe en ince ayrıntısına kadar ilgilenmektedir. Mimarisi yalnızca görme duyusuna değil aynı zamanda işitme, dokunma ve koku duyularına da hitap etmektedir. Bina değil mekân yaratmaktadır. Kültürel değerlere, mimarlık tarihine saygı duyan binalar tasarlamaktadır. Zumthor, malzemeyi bir zanaatkar gibi işleyerek niteliklerini ortaya çıkarmaktadır (Anonymous 124).

Şekil 4.17. Zumthor'un Homes for Senior Citizens çizimi ve projesi (Etherington 2009)

Homes for Senior Citizens projesi çizimlerinde planda belirlenen akslar ve renkler sayesinde cephenin dolu boş kurgusu anlaşılmakta ve kullandığı renkler mekânın sıcaklığını yansıtmaktadır.

Çizelge 4.32. 2009 yılı kazananı Peter Zumthor'un analizi

2009 yılı ödülü		
Peter Zumthor	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 124)	Roma Kazıları İçin Koruyucu Konut Zumthor Stüdyo Aziz Benedict Şapeli Yaşlılar için Evler Thermal Bath Vals Spittelhof Malikanesi Kunsthau Bregenz, Vorarlgerger Landesgalerie Kardeş Klaus Field Şapeli	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Etherington 2009)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 125)	 Başlangıç Çizimleri (Etherington 2009)
Proje Görselleri		
 Truog House (Salim 2015)	 Thermal Bath Vals (Anonymous 125)	 Kardeş Klaus Field Şapeli (Anonymous 125)

Zumthor'un el çizimlerine Pritzker Mimarlık Ödülleri'nin resmi internet sayfasında seçilmiş işler başlığı altında yer verilmiştir. Bu durum el çizimlerinin mimari tasarım sürecindeki önemini altını çizmektedir. Zumthor, duylara hitap eden mekanlar yaratırken bu durumu çizimlerine de yansıtmakta ve duylara hitap eden çizimler ortaya çıkmaktadır. Plan düzleminde kütlenin araziye oturmuna kadar çeşitli seviyelerde detaylar çalışmaktadır. Çizimlerinde kullandığı renkler de projeyi yansıtmakta ve sonuç ürün benzerliğini kurmaktadır.

4.2.33. 2010 yılı kazananı Kazuyo Sejima ve Ryue Nishizawa

1956 yılında doğan Sejima ve 1966 yılında doğan Nishizawa SANAA adlı firmada ortak olarak çalışmakta ve projeleri kimin tasarladığının anlaşılmadığı bir birliktelikle çalışmaktadırlar ve tüm tasarımları iki zihnin ortak çalışmaları olmaktadır. Basit görünümlü binalar tasarlarken fiziksel varlığın geri çekildiği bir vizyonla ilerlemekte ve gösteriştan uzak bir anlayış sürdürmektedir. Gösteriştan uzak çalışmaları açık, net ve sınırlandırmalarla oluşturulmuştur. Fikir sürecinde yeniden değerlendirmelerle tasarımın temel özellikleri ile üretimler yapılmakta ve sonucunda mantıksal bir organizasyon ve estetik ortaya çıkmaktadır (Anonymous 126).

Çizelge 4.33. 2010 yılı kazananı Kazuyo Sejima ve Ryue Nishizawa'nın analizi

2009 yılı ödülü	
Kazuyo Sejima ve Ryue Nishizawa	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 126)	O-Müze 21. Yüzyıl Çağdaş Sanat Müzesi Zollverein Yönetim ve Tasarım Okulu Cam Müzesi, Toledo Sanat Müzesi Yeni Çağdaş Sanat Müzesi Rolex Öğrenim Merkezi, Ecole Polytechnique Federale
El Çizimleri	Proje Görselleri
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 127)	 Teshima Sanat Müzesi (Anonim 4)

Hafif ve şeffaf kompozisyonlarını sistematik adımlarla ve mimari kısıtlamalarla birleştirip yeni biçimler üretmektedirler. Teknolojiyi kullanırken mekân üretiminde eşdeğerliği tercih etmekte ve iddiasız binalar yaratmaktadırlar. Bu binaların bağlamla ilişkisine önem verirken doğayla anlamlı bağlar kurmaktadırlar. Ortak çalışmalarından doğan mimari dili, geçmiş ve sonraki projeleri için ödül kazanmışlardır (Anonymous 126).

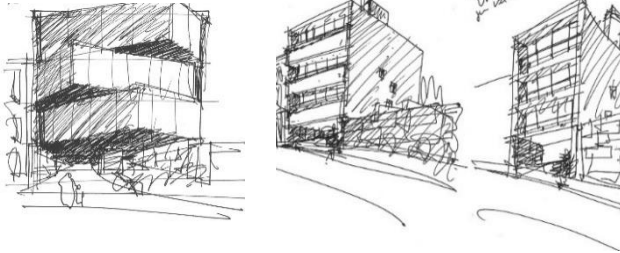
Sejima ve Nishizawa tasarımlarında ortak fikir üretirken bu aşamada el çizimi yapmaktadırlar. Çizimleri fikirlerini en iyi anlatan noktaya odaklanırken tasarımın ruhunu ortaya koymaktadır. Örneğin Teshima Sanat Müzesi projesinin odak noktası yapıda açılan boşluktur ve bu boşluğu el çizimi yardımıyla kâğıda dökerek somutlaştırmışlardır.

Bu boşluğun tasarımı yaratacağı atmosfer henüz tasarım aşamasındayken hissedilmiş ve başlangıç çizimleri ile sonuç ürün arasında bağ kurmuştur.

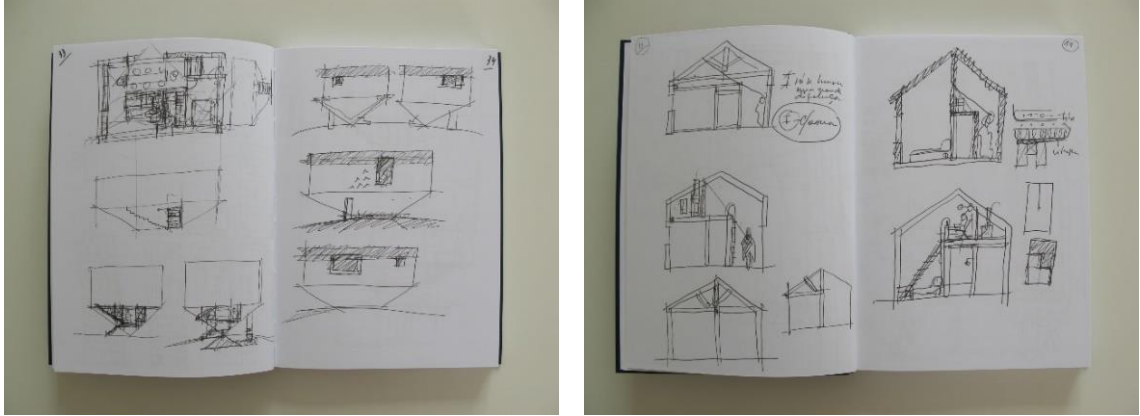
4.2.34. 2011 yılı kazananı Eduardo Souto de Moura

Moura, 1952 yılında Portekiz'in Porto kentinde doğmuş ve önce heykel eğitimi daha sonra mimarlık eğitimi almıştır. Bağımsız bir mimar olarak Porto Kültür Merkezi yarışmasını kazanması kariyerinin ilk adımıdır. Moura, geleneğin izlerini sürdüren fakat bulunduğu çağa ait eserler üretmiştir. Çalışmalarında modern yerele uyarlayan, bağlamı gözetken ve işlevi dikkate alan yapılar tasarlamıştır. Tekil bina ölçeğinden kentsel ölçeğe kadar geniş kapsamlı projeler üretmektedir. Yapılarında biçimsel sadelik barındırırken aynı zamanda bölgeden ve mimarlık tarihinden referanslar vermektedir. Geometrik formlar kullanırken dolu-boş, ışık-gölge gibi zıtlıklar kurgulamaktadır. İnşaat ve malzeme konusundaki yetkinliği ile özgün bir tarzı vardır. Mimarisi ciddi ve zekice işlerle doludur (Anonymous 128).

Çizelge 4.34. 2011 yılı kazananı Eduardo Souto de Moura'nın analizi

2011 yılı ödülü	
Eduardo Souto de Moura	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 128)	House in Serra da Arrábida Cascais'teki ev Cinema House Manoel de Oliveira Municipal Stadium Burgo Kulesi Bom Jesus'taki ev Maia'daki ev Paula Rego Müzesi Otelcilik ve Turizm Okulu
El Çizimleri	Proje Görselleri
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 129)	 Cantareira Binası (Anonymous 129)

Mouro'nun bağlamıyla birlikte ele aldığı çizimleri ile tasarımlarında yere bağlılık konusundaki dikkati görülmektedir. Başlangıç çizimlerinde tasarım fikrini oluştururken aynı yapının birden çok eskizini yapmakta, çeşitli açılardan çizmekte, önce genel kütle kararlarını oluşturup daha sonra detaylandırdığı görülmekte ve tasarımı el çizimi yoluyla geliştirmektedir. Bu gelişim sonuç ürüne ulaşmada bir yol haritası oluşturmaktadır. Bu sayede tasarım ile sonuç ürün benzerliği korunmaktadır. Fikrinin çeşitli varyasyonlarını çalışması Şekil 4.18'te yer alan eskiz defterinde görülmektedir.

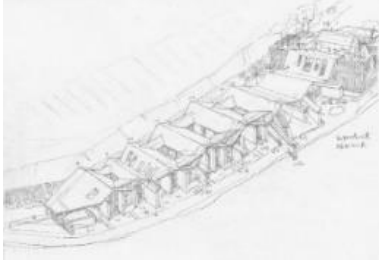

Şekil 4.18. Eduardo Souto de Moura'nın eskiz defterinden çizimler (Hernández 2012)

4.2.35. 2012 yılı kazananı Wang Shu

Shu'nun çizimlerinde yerle kurulan ilişki ve yapının geleneksel hatları görülmektedir. Çizimlerindeki oran yapının son halinde korunmakta ve ana fikri aktarmayı sağlamaktadır. Az sayıda çizimine ulaşılabilen Wang Shu profesyonel çizimi sayesinde yetkinliğini göstermektedir.

Çizelge 4.35. 2012 yılı kazananı Wang Shu'nun analizi

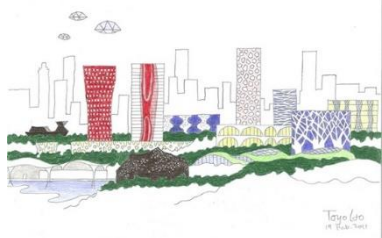
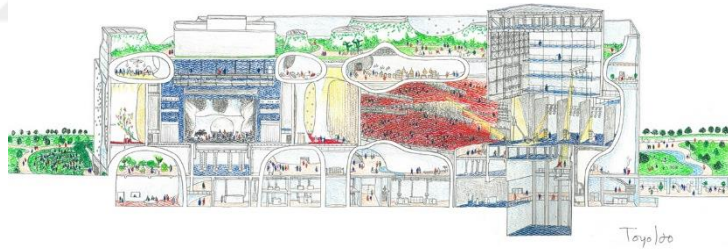
2012 yılı ödülü	
Wang Shu	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 130)	Wenzheng Koleji Kütüphanesi Dikey Avlu Daireleri Xiangshan Kampüsü, Çin Sanat Akademisi Seramik Ev Ningbo Tarih Müzesi Beş Dağınık Ev Ningbo Tengtou Pavyonu, Şanghay Fuarı
El Çizimleri	Proje Görselleri
 Başlangıç Çizimleri (Denison ve Yu Ren 2013)	 Xiangshan Kampüsü, Çin Sanat Akademisi (Anonymous 131)

1963 yılında Çin'de doğan Shu 1988 yılında Nan Nanjing Teknoloji Enstitüsü'nden yüksek lisans derecesiyle mezun olmuştur. Shu'nun binaları tarihle direkt

bağlantı kurmadan geçmişi anımsatmaktadır. Mimarisi kültürel süreklilik ve geleneğin canlandırılma örneklerindendir. Çin'in kentleşme sürecinde geleneksel mi modern mi tartışmasının olduğu dönemde onun yapıları zamansız fakat bağlama kök salmış bir mimaridir. Yapılarında günlük yaşamın işleyişi bazen sakinlikle kurgulanırken bazen anıtsallıkla ortaya çıkmaktadır. Geri dönüştürülmüş malzemelerle kaynak kullanımına dikkat çekmekte ve bağlam ile geçmişe saygı duymaktadır. Yer duygusuna gösterdiği özen ve sorumluluktan ötürü ödüle hak kazanmıştır (Anonymous 130).

4.2.36. 2013 yılı kazananı Toyo Ito

Çizelge 4.36. 2013 yılı kazananı Toyo Ito'nun analizi

2013 yılı ödülü		
Toyo Ito	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 132)	Silver Hut Rüzgâr Kulesi Sendai Mediatheque Serpentine Galerî Pavyonu TOD'S Omotesando Binası	Meiso no Mori Belediye Cenaze Salonu Tama Sanat Üniversitesi Kütüphanesi 2009 Dünya Oyunları Ana Stadyumu Toyo Ito Mimarlık Müzesi
El Çizimleri		
 Temsil Çizimleri (Hildner 2013)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 133)	
Proje Görselleri		
 Tama Sanat Üniversitesi Kütüphanesi (Anonymous 134)	 Ulusal Taichung Tiyatrosu (Stott 2016)	

1941 yılında Kore Seul'de doğmuş ve Tokyo Üniversitesi'nde eğitim alarak 1965 yılında mezun olmuştur. Çok sayıda uluslararası ödül alan Ito'nun yapısal ustalıklarla

biçimsel netliği birleştiren bir mimarisi vardır. Alüminyum kaplamalar, geçirgen kumaşlar gibi belirli malzemeler kullanarak kendi tarzını oluşturmuştur. Daha sonra önemli eserlerinde betonarme kullanarak etkileyiciliği yakalamıştır (Anonymous 132).

Mekân, strüktür, teknoloji gibi unsurlarla mimarinin tüm yönlerini ele almıştır. Mimarisi yenilikçilikle tanımlanabilirken akışkan ve modern mimarinin sınırlamalarından sıyrılan bir anlayışta olduğunu söylemektedir. Yaratıcılığı kamusallıkla birleşirken yenilikten kaçmamış ve duyulara hitap eden bir mimari anlayışın peşindedir. Zamansız binalar tasarlarken davetkârlık, peyzaja duyarlılık ve maneviyatla ön plana çıkmaktadır (Anonymous 132).

Itô'nun çizimlerinin kendine has bir tarzı vardır. Tasarladığı birçok yapıyı tek bir çizimde birleştirerek kentte var oluşunu göstermiştir. Cephede hareketleri, malzemeler ve biçimlerle farklılığını ortaya koymuş ve hayal gücünü gösteren el çizimleri ile tasarımlarını beslemiştir. Ulusal Taichung Tiyatrosu kesitini derinlik katarak çizmiş ve yaşayan bir yapı ortaya koymuştur. Bu profesyonel çizim sayesinde el çizimine verdiği önem görülmektedir.

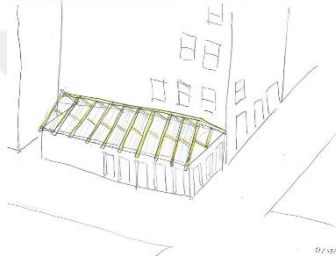
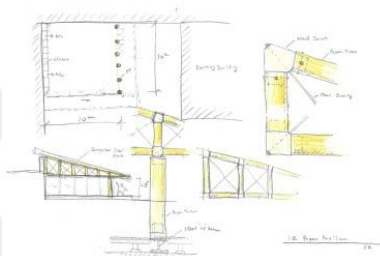
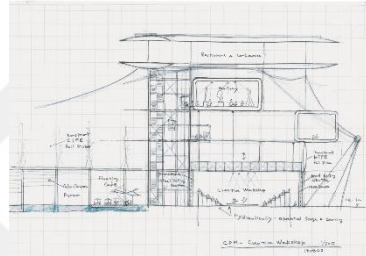
4.2.37. 2014 yılı kazananı Shigeru Ban

1957 yılında Tokyo'da doğan Shigeru Ban, Güney Kaliforniya Mimarlık Enstitüsü'nden hayali olan Cooper Union'a geçerek 1984 yılında mezun olmuştur. Doğal afetlerin sonuçlarına yönelik yaratıcı ve kaliteli tasarımlar yapmaktadır. Binaları afetzedeler için bir barınak ve ruhani mekân olmuştur. Toplum ihtiyaçlarına yönelik mimari bir anlayış ve kaliteye sahiptir. İşlerinin ortak özelliklerinden biri deneyselciligidir. Sorunların çözümünde kullanılan tekniklerle genişleyen bir mimari oluşturmuştur. Bambu, plastik kompozit, kâğıt lifi ve kumaş gibi alışılmadık dışında malzemelerle yaratıcılığını sergilemektedir. Projelerinde mekanları iç ve dış olarak ayırmak yerine bir süreklilikle bağlamaktadır. Sürdürülebilirlik kavramını mimarisine ekleme olarak değil baştan düşünülerek yapmakta ve yenilenebilir malzemeler kullanarak çevreye uyumlu projeler üretmektedir (Anonymous 135).

Ban, tasarladığı farklı işlevlere sahip yapılar için çeşitli çözümler sunarak fonksiyona verdiği önemi göstermektedir. Çizimlerinde bazen kütle çalışırken bazen kesit bazen de detay çalışmaktadır. Bu durum tasarım sürecinde nerde çözülmesi gereken bir durum varsa o noktayı el çizimleri üretmekle göstermektedir. Çeşitli aşamalarda ürettiği çizimler sayesinde sonuç ürünle benzerlik sağlamaktadır.

Genellikle öneri sınıflandırmada yer alan başlangıç çizimi türünde çizimleri olduğu görülen Ban'ın proje oluşum sürecine önem verdiği anlaşılmaktadır. Çizimlerinde yer alan rengi sonuç üründe de görmemiz sayesinde aslında kavramsal çizimlerinin düşünülmüş birer çalışma olduğu sonucu çıkarılabilmektedir. Renk kullanımı sayesinde el çiziminin kendine has bir tarzı oluşmuş ve projesine de yansımıştır.

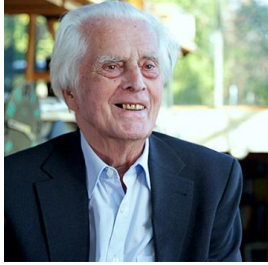
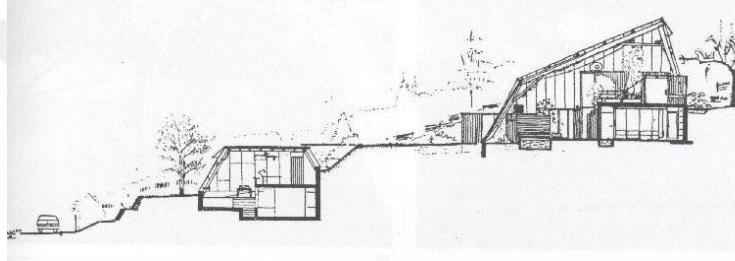
Çizelge 4.37. 2014 yılı kazananı Shigeru Ban'ın analizi

2014 yılı ödülü		
Shigeru Ban	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 135)	Curtain Wall Evi Paper Kilisesi Naked House Paper Log House Centre Pompidou-Metz Tamedia Binası Cardboard Katedrali	
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 136)	 Başlangıç Çizimleri Ravenscroft 2013	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 137)
Proje Görselleri		
 Camper Ayakkabı Evi (Anonymous 136)	 IE Business School (Anonymous 138)	 Centre Pompidou-Metz (Anonymous 139)

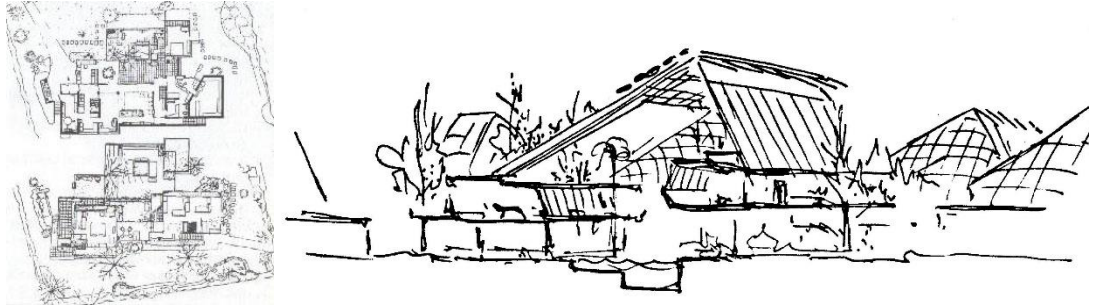
4.2.38. 2015 yılı kazananı Frei Otto

Otto 1925 yılında Almanya Siegmaringen'de doğmuş Berlin'de büyümüştür. Hayatı çeşitli sebeplerle öncesinde mimar olmasına izin vermemiş fakat 1948 yılında Berlin Teknik Üniversitesi'nde mimarlık okumak üzere savaş sonrasında dönmüştür. Hafif yapı tasarımında değişken bir üslup oluşturmuştur. Tasarımlarında doğadan ilham almış ve mekanları örtmek için az malzeme ve uygulama yolları aramış ve sürdürülebilirlik kelimesinden önce bunu uygulamıştır. Formlarını araştırarak ve keşfederek oluşturan Otto kopyalama formlardan uzak durmuştur (Anonymous 140).

Çizelge 4.38. 2015 yılı kazananı Frei Otto'nun analizi

2015 yılı ödülü	
Frei Otto	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 140)	Münih Olimpiyat Parkı Ana Spor Tesisleri Çatısı 1967 Uluslararası ve Evrensel Sergi/Expo 67 Diplomatic Club Heart Tent Hall at the International Garden Exhibition Institute for Lightweight Structures,
El Çizimleri	Proje Görselleri
 Teknik Çizim (Anonymous 141)	 Otto Evi (Anonymous 142)

Otto, plan, kesit, perspektif gibi birçok mimari çizim yapmaktadır. Tasarladığı projeyi yalnız plan düzleminde çözmekle kalmayıp kesitte araziye oturuşunu ve perspektifle üç boyutlu olarak da tasarlamaktadır. Yapıyı çeşitli yönlerden ele almasıyla sonuç ürünü en doğru şekilde tasarlamaktadır.

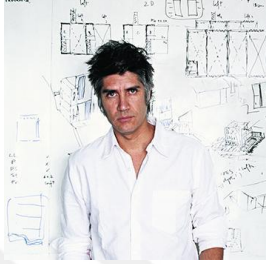
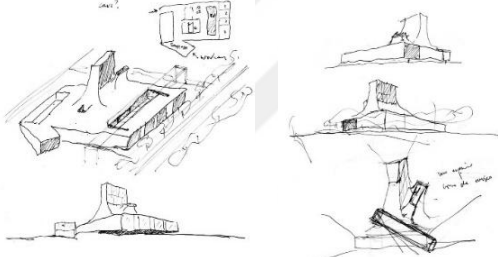
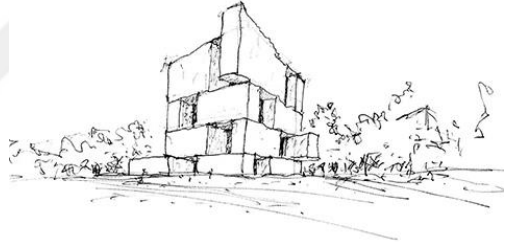
Şekil 4.19. Frei Otto'nun el çizimleri (Anonymous 141)

4.2.39. 2016 yılı kazananı Alejandro Aravena

1967 yılında Şili Santiago'da doğmuştur. 1992 yılında mimarlık eğitimini tamamlamış ve 1994 yılında kendi ofisini kurmuştur. Aravena, sosyal ve toplumsal sorumluluk bilinci, yaşam mekânı tasarımı, şehir yaşamı ve ekonomik talepler doğrultusunda tasarım anlayışının yeni mimarlar arasındaki öncülerindendir. Konuttan kurumsal yapılara çeşitli ölçeklerde çalışmalar gerçekleştirmiştir. Çalışmalarında önden

kabul gören fikirler ve formlardan uzak yeni başlangıçlar yapmıştır. Farklılığı sosyal barınma konusundaki duruşudur. Sosyal konutlar için düşük maliyetli, yaratıcı çözümler üretmiş ve inşa etmiştir. Bu yaklaşımla geleneksel mimari kavramı genişleterek yapıyı çevreye kolektif bir çözüm arayan bir figür olmuştur (Anonymous 143).

Çizelge 4.39. 2016 yılı kazananı Alejandro Aravena'nın analizi

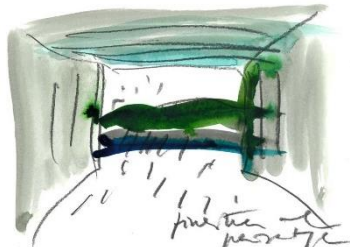
2016 yılı ödülü	
Alejandro Aravena	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 143)	UC İnovasyon Merkezi Siyam Kuleleri Quinta Monroy Konutları St. Edward's Üniversitesi Yurtları İki Yüzüncü Yıl Çocuk Parkı Villa Verde Konutları Novartis Ofis Binası Ocho Quebradas'ın Evi
El Çizimleri	
 Başlangıç Çizimleri (Saieh 2008)	 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 144)
Proje Görselleri	
 Siyam Kuleleri (Sarkis 2016)	 UC İnovasyon Merkezi (Anonymous 145)

Aravena, tasarımlarında kütle oluşumu ve fikir gelişimi için çok sayıda çizim yapmakta ve yapıya farklı açılardan bakarak perspektif çizmektedir. Bu çizimleri sayesinde forma karar vermekte ve sonuç ürüne ulaşmada başlangıç çizimlerini kullanarak ilerlemektedir. Bu sayede tasarım ile sonuç ürün benzerliği ortaya çıkmaktadır.

4.2.40. 2017 yılı kazananı Rafael Aranda, Carme Pigem ve Ramon Vilalta

1961 yılında Rafael Aranda, 1962 yılında Carme Pigem ve 1960 yılında Ramon Vilalta doğmuş ve 1987 yılında eğitimlerini tamamladıktan sonra ofislerini kurmuşlardır. 1988 yılında katıldıkları İspanya’da düzenlenen yarışmada bir deniz feneri tasarlayarak birinci olmuşlardır. Binaları estetik güzellikle birlikte işlev ve işçilik bakımından tarihsel unsurların gerekliliklerini sağlamaktadır. Kendilerini değerli yapan ise yerel ve evrensel mekânı bir arada tasarlayabilmeleridir (Anonymous 146).

Çizelge 4.40. 2017 yılı kazananı Rafael Aranda, Carme Pigem ve Ramon Vilalta’nın analizi

2017 yılı ödülü		
Rafael Aranda, Carme Pigem ve Ramon Vilalta	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 146)	Bell – Lloc Şaraphanesi Soulages Müzesi La Lira Tiyatrosu El Petit Comte Anaokulu Les Cols Restoran	Barberi Laboratuvarı Sant Antoni- Joan Oliver Kütüphanesi Tossols-Basil Atletizm Pisti La Cuisine Art Center Row Evi
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Foster 2017b)	 Başlangıç Çizimleri (Foster 2017b)	
Proje Görselleri		
 La Lira Tiyatrosu (Anonymous 147)	 Soulages Müzesi (Anonymous 148)	

Çalışmalarının tamamında yer ile bağlantıya ve manzaraya önem verilmektedir. Bu da çevreyi, kültürü, güneşi gözlemleyerek projeye aktarmalarından kaynaklanmaktadır. Yapı yerleşimi ve malzemeleri de formuyla birlikte çevreye uygun tasarlanmaktadır. Tarih bilgilerinden faydalanarak daha önce benzeri olmayan mekanlar yaratırken modern inşaat tekniklerini kullanmaktadırlar (Anonymous 146).

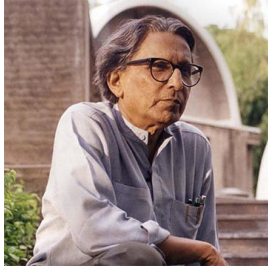
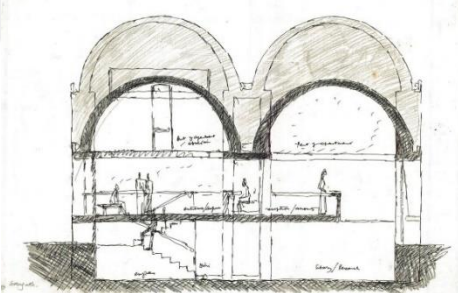
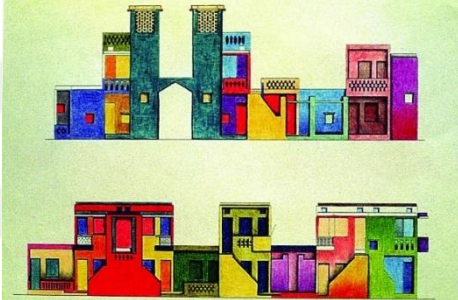
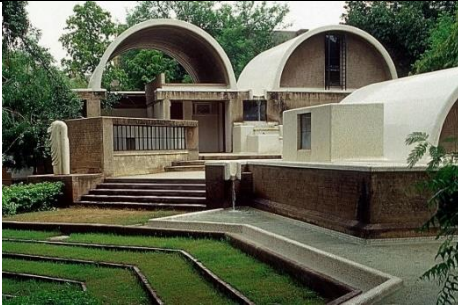
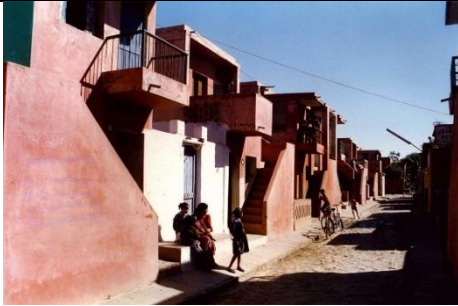
Aranda, Pigem ve Vilalta'nın çizimleri kütleyi kavramsal olarak anlatırken detaydan uzak fakat oranlıdır. Başlangıç çizimleri olarak görülen bu çizimler yapıda önemli olanı anlatmakta ve detaya inmeden ölçeği ortaya koymaktadır. Ana tasarım kararlarının alındığı bu çizim yöntemi ile projenin temel fikrinin sürdürüldüğü bir sonuç ürün benzerliği yakalanmaktadır.

4.2.41. 2018 yılı kazananı Balkrishna Doshi

Doshi (1927-2023), Hindistan Pune'de mobilyacılıkla ilgilenen bir ailede doğmuştur. Çocukluktan itibaren sanata merakı olan Doshi, erken yaşta oran anlayışının önemini farkına varmıştır. Hindistan mimarisi ve geleneklerini algılayarak prefabrikasyonu kullanmıştır. Bölgenin zanaatını da kullanarak tarih, gelenek ve kültüre uygun bir anlayış geliştirmiştir. Bu sayede gösteriştan uzak modayı yön olarak belirlemeyen kendine has bir üslup yaratmıştır. Ülkesine bağlılık ve katkı sağlama fikriyle projeler tasarlamış ve bunlardan biri de en dar gelirli için konut projesi olmuştur. Doshi, bağlamından ayrı düşünölemeyecek projeleri ile sürdürölebilir çalışmalar ortaya koymaktadır (Anonymous 149).

Doshi'nin çizimlerine bakıldığında projenin fikri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Çizimler farklı kişiler tarafından çizilmiş gibi dursa da aslında Doshi'nin yere bağlılığından kaynaklı farklılıklar oluşmaktadır. Örneğin, Sangath Architect'in Stüdyosu projesi, konumu ve fonksiyonundan kaynaklı modern bir üsluba sahiptir ve el çizimlerinde de bu durum anlaşılmaktadır. Fakat Aranya Düşük Maliyetli Konut projesinin konumu, malzemesi ve fonksiyonuna bakıldığında çok farklı ihtiyaçları ve gereklilikleri bulunmaktadır. Bu yüzden her iki proje birbirinden farklı şekilde el çizimiyle ifade edilmiş ve uygulanmıştır. Her ikisi de el çizimleriyle ifade edilişine uygundur ve sonuç ürünle büyük benzerlikler taşımaktadır.

Çizelge 4.41. 2018 yılı kazananı Balkrishna Doshi'nin analizi

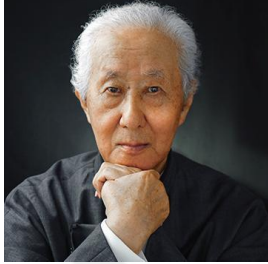
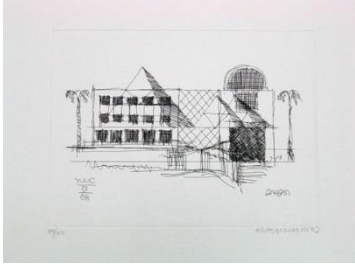
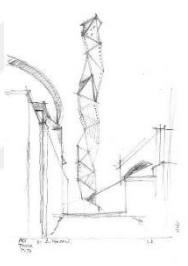
2018 yılı ödülü	
Balkrishna Doshi	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 149)	Premabhai Salonu Sangath Architect'in Stüdyosu Amdavad Ni Gufa Çevre Planlama ve Teknoloji Merkezi Aranya Düşük Maliyetli Konut Hindistan Yönetim Enstitüsü Bangalore Hintoloji Enstitüsü Kamala Evi Hayat Sigortası A.Ş. Konut Vidhyadhar Nagar Master Planı
El Çizimleri	
 Başlangıç Çizimleri (Doshi ve Handelman 2020)	 Temsil Çizimleri (Anonymous 150)
Proje Görselleri	
 Sangath Architect'in Stüdyosu (Anonymous 150)	 Aranya Düşük Maliyetli Konut (Anonymous 150)

4.2.42. 2019 yılı kazananı Arata Isozaki

1931 yılında doğan Isozaki (1931-2022), 1954 yılında Tokyo Üniversitesi'nden mezun olarak doğu-batı arasında ilişki kuran ilk Japon mimar olmuştur. Bunu taklit yoluyla değil kendine özgü fikirleriyle yapmıştır. 1963 yılında kendi firmasını kuran ve mimarlık tarihine hâkim avangart bir mimardır. Yerellikten modern teknolojiye kadar çeşitli eserleri bulunmakta ve modayı takip etmeden kendi yolunu çizmektedir. Farklı

ölçek ve tipolojide yapılarıyla geniş bir repertuarı bulunmakta ve bunun için sürekli arayışta ve üretim içinde olmaktadır (Anonymous 151).

Çizelge 4.42. 2019 yılı kazananı Arata Isozaki'nin analizi

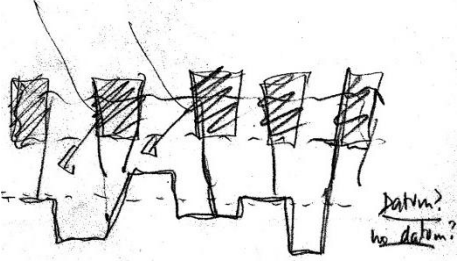
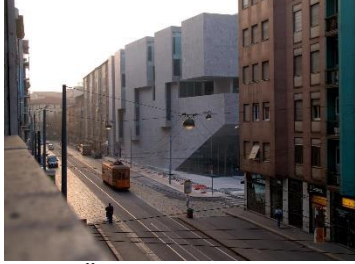
2019 yılı ödülü		
Arata Isozaki	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 151)	Ōita Valiliği Kütüphanesi MOMA, Gunma Kitakyushu Merkez Kütüphanesi Tsukuba Merkez Binası Çağdaş Sanat Müzesi, Los Angeles Sanat Kulesi Mito Palau Sant Jordi Domus: La Casa del Hombre	Nara Yüzüncü Yıl Salonu Seramik Parkı Mino Pala Alpitour Zendai Himalayalar Merkezi Katar Ulusal Kongre Merkezi Lucerne Festivali Ark Nova Allianz Kulesi Şanghay Senfoni Salonu
El Çizimleri		
 Başlangıç Çizimleri (Lehmann 2017)	 Başlangıç Çizimleri (Lehmann 2017)	 Başlangıç Çizimleri (Lehmann 2017)
Proje Görselleri		
 Çağdaş Sanat Müzesi, Los Angeles (Anonymous 152)	 Sanat Kulesi Mito (Anonymous 152)	 Isozaki Atea İkiz Kulesi (Anonymous 153)

Isozaki, genellikle başlangıç çizimleri olarak adlandırılan ve fikir üretim aşamasında kullanılan çizimlerle tasarım yapmaktadır. Bu aşamada form oluşturmakta ve yapıyı çevresiyle birlikte ele almaktadır. Bu çizimler sayesinde kentle bağlantı kurmakta ve sonuç ürünü özümsemektedir.

4.2.43. 2020 yılı kazananı Yvonne Farrell ve Shelley McNamara

1951 yılında doğan Farrel ile 1952 yılında doğan McNamara University College Dublin’de mimarlık eğitimleri sırasında tanışmışlardır. Yer anlayışı, analizleri, kültüre bağlılıkları ile yapılarının bulunduğu konuma en doğru şekilde yerleştirilmesini ve tepki vermesini sağlamaktadır. Yerin ruhuna dair anlayışları ile toplumu geliştirmektedirler. Binaları şehirden kopuk değil hatta şehre katkı sağlayan komşulardır. Büyük ölçekli projelerde bile tüm detaylara hâkim bir süreç izlemektedirler. Yapı-çevre ilişkisi ile hem binaya hem de çevreye değer katmaktadırlar. Bakış açılarında değişmez olan şey ise doğal ışığın yapının tamamına ulaşmasını sağlamaktır. Bu yüzden gerektiğinde çatı pencereleri kullanmaktadırlar (Anonymous 154).

Çizelge 4.43. 2020 yılı kazananı Yvonne Farrell ve Shelley McNamara’nın analizi

2020 yılı ödülü	
Yvonne Farrell ve Shelley McNamara	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 154)	İrlanda Kent Enstitüsü Loreto Topluluk Okulu Luigi Bocconi Üniversitesi Maliye Bakanlığı Ofisleri Tıp Fakültesi, Limerick Üniversitesi Üniversite Kampüsü UTEC Lima Université Toulouse 1 Capitole, Ekonomi Okulu Institut Mines Télécom Şehir Evi Binası, Kingston Üniversitesi Parnell Square Kültür Mahallesi, Şehir Kütüphanesi Londra Ekonomi ve Siyaset Bilimi Okulu
El Çizimleri	Proje Görselleri
 Başlangıç Çizimleri (Delaqua 2020)	 Luigi Bocconi Üniversitesi (Anonymous 155)

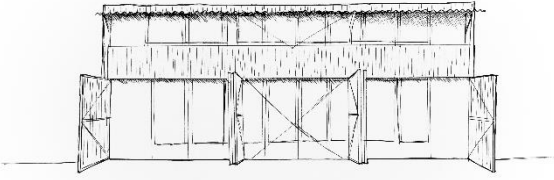
Farrell ve McNamara fikir üretip oran yakalarken doğru tasarımın adımlarını el çizimleriyle atmaktadır. Bu sayede sonuç üründe el çizimlerindeki hatları görmek mümkündür. Serbest el çiziminde kütle hareketini göstermeyi amaçlarken başlangıç çizimini kullanmaktadır.

4.2.44. 2021 yılı kazananı Anne Lacaton ve Jean-Philippe Vassal

1955 yılında Fransa’da doğan Lacaton ile 1955 yılında Fas’ta doğan Vassal, École Nationale Supérieure d'Architecture et de Paysage de Bordeaux'da eğitim aldıkları

dönemde tanışmışlardır. 1987 yılında Lacaton & Vassal'ı kurarak kariyerlerinde sosyal konutların yıkılmaması için kullanıcı odaklı çalışmaları savunmuşlardır. Çalışmalarında teknolojik ve ekolojik bir mimari kurgulamaktadırlar. Mekân, malzeme, ekonomi, form fikirleriyle yenilikçi projeler üretmişlerdir. Sürdürülebilirlik konusunu çevresel ve sosyal dengede genişletmişlerdir. Mimarlığın topluma etkisini ve yalnız olmadığımız farkındalığıyla yol gösterici olmuşlardır (Anonymous 156).

Çizelge 4.44. 2021 yılı kazananı Anne Lacaton ve Jean-Philippe Vassal'ın analizi

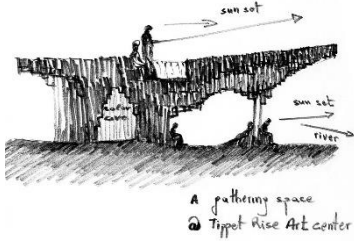
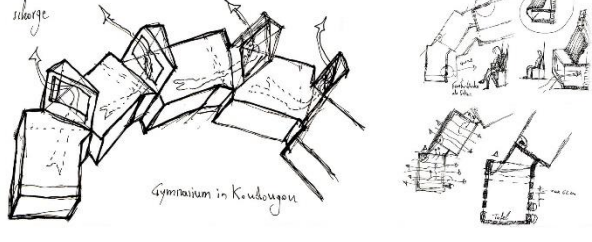
2021 yılı ödülü		
Anne Lacaton ve Jean-Philippe Vassal	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 156)	Latapie Evi Cap Ferret House in Bordeaux École Nationale Supérieure d'Architecture de Nantes 53 Adet, Az Katlı Daire, Sosyal Konut 100 Ünitinin Dönüşümü, Tour Bois le Prêtre, Sosyal Konut (Frédéric Druot ile)	Çağdaş Yaratılış Sitesi, Aşama 2, Palais de Tokyo 129 Ünite, Ourcq-Jaurès Öğrenci ve Sosyal Konut FRAC Nord-Pas de Calais Çok Amaçlı Tiyatro G, H, I Binalarının Dönüşümü, Grand Parc, 530 Ünite, Sosyal Konut Konut ve Ofis Binası
El Çizimleri		Proje Görselleri
 Başlangıç Çizimleri (Anonymous 157)		 Latapie Evi (Anonymous 158)

Çizimlerinde yapının oranları, malzemesi, cephe açıklıkları gibi tasarım kriterlerine dikkat etmekte ve sonucunda tasarlanan projenin başlangıçta verilen kararlara uyularak doğru bir tasarım yapılması sağlanmaktadır. Başlangıç çizimi türünde detaysız gibi duran çizimleri olsa da kütleyi en iyi anlatan biçimde çizilmekte ve anlatılmak istenen fikri iletebilmektedir.

4.2.45. 2022 yılı kazananı Diebedo Francis Kéré

1965 yılında yoksul bir ülke olan Burkina Faso'da doğmuş ve doğduğu yeri unutmadan mimarlık kariyerini sürdürmüştür. Kéré, bir yapının yalnızca bir yapı olmaktan öte kültürel duyarlılıkla toplum bilincine yön verdiğini düşünmektedir. Çalışmaları içinde bulunan koşullara bağlıdır. Yerel ve küresel bakış açısıyla gelenekseli çağdaşla birleştirmektedir. Çalışmaları, estetik ihtiyaçları unutmadan ihtiyaç sahiplerine yetecek bina ve altyapı sağlamanın önemini, sürdürülebilirliği hatırlatmakta ve yol gösterici olmaktadır (Anonymous 159).

Çizelge 4.45. 2022 yılı kazananı Diebedo Francis Kéré'nin analizi

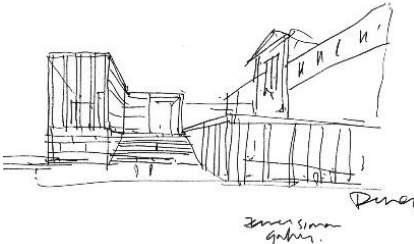
2022 yılı ödülü	
Diebedo Francis Kéré	Seçilmiş İşler
 (Anonymous 159)	Gando İlköğretim Okulu Mali Milli Parkı Opera Köyü Sağlık ve Sosyal Refah Merkezi Cerrahi Kliniği ve Sağlık Merkezi Lycée Schorge Ortaokulu Serpentine Pavillion Benga Riverside Okulu Léo Doktor Konutları Sarbalé Ke Xylem Burkina Teknoloji Enstitüsü Startup Lions Kampüsü
El Çizimleri	
 Başlangıç Çizimleri (Hill 2018)	 Başlangıç Çizimleri (Iype 2023)
Proje Görselleri	
 Tippet Rise Sanat Merkezi (Walsh 2018)	 Lycée Schorge Ortaokulu (Griffiths 2017)

Çizimlerinde proje için ana fikri temsil eden veya önemli bulduğu noktaları çizen Kéré, kütle üretiminde başlangıç çizimleri sınıflandırmasında yer alan kriterlerde çizimler yapmaktadır. Bu çizimler sayesinde kütlenin formuna ve ana fikrine uygun sonuç ürünler üretmektedir. Tippet Rise Sanat Merkezi projesinin el çizimi ile eşleştirmesi maket üzerinden yapılmış ve hem tarzı hem dokusuyla proje en iyi şekilde ifade edilmiştir. Lycée Schorge Ortaokulu projesinde ise çatı pencereleri projenin ana tasarım kararlarını oluşturmaktadır ve bu yüzden başlangıç çizimi aşamasında çalışılmıştır.

4.2.46. 2023 yılı kazananı Sir David Alan Chipperfield CH

1953 yılında Londra’da doğmuş ve 1980 yılında Architectural Association Mimarlık Okulu’ndan mezun olmuştur. 1985 yılında Londra’da David Chipperfield Architects’i kurmuş daha sonra çeşitli ülkelerde ofisler açmıştır. Toplum ve kamu yararına işler yapmaya odaklanmıştır. Zarif, ölçülü, net ve rafine mimarisi ile bağlamsal ve emin bir duruş sergilemektedir. Her şeyin aşırı olduğu bir çağda dengede durmaktadır. Titiz ve tutarlı tasarımlarıyla çeşitli fonksiyonda projeler üretmiştir fakat müzeler odak noktası olmuş ve bu müzeler bulunduğu kente bir dönüşüm getirmiştir (Anonymous 160).

Çizelge 4.46. 2023 yılı kazananı Sir David Alan Chipperfield’in analizi

2023 yılı ödülü		
Sir David Alan Chipperfield CH	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 160)	River and Rowing Müzesi Amerika Kupası Binası 'Veles e Vents' BBC İskoçya Genel Merkezi Neues Müzesi Turner Contemporary The Hepworth Wakefield Saint Louis Sanat Müzesi	Museo Jumex Inagawa Mezarlığı Şapeli ve Ziyaretçi Merkezi Amorepacific Headquarters Kraliyet Sanat Akademisi Master Planı Hoxton Press James-Simon-Galerie West Bund Müzesi Morland Mixité Capitale Procuratie Vecchie
El Çizimleri		
 Temsil Çizimleri (Anonymous 161)	 Başlangıç Çizimleri (Mishra 2017)	
Proje Görselleri		
 James-Simon-Galerie (Anonymous 161)	 (Rosenfield 2016)	

Binaları, detayların çalışıldığı, şehirle bağ kuran tasarımlardır. Farklı şehirlerdeki binalarına bakındığında bir Chipperfield binası görmek yerine her biri özel olarak tasarlanmış farklı Chipperfield binaları görülmekte bu da yerin ruhunu anlayan tasarımları olduğunu göstermektedir (Anonymous 160).

Çizimlerinde yapıyı perspektif olarak çizerken kütle oranlarına dikkat etmiş ve projede önemli olan peyzaj ögesi gibi unsurlara çizimlerinde yer vermektedir. Bu sayede yapı inşa edilmeden önce tasarımın öne çıkan nitelikleri anlaşılmış ve sonuç ürünle benzerlik sağlanmıştır. Günümüze yaklaştıkça yapıları el çizimi ve yapı inşa edildikten sonraki durumu arasında kıyaslamak dışında el çizimi ve 3d görsel arasında da kıyaslamak mümkün hale gelmektedir.

4.2.47. 2024 yılı kazananı Riken Yamamoto

1945 yılında Çin'in Pekin şehrinde doğup Japonya'da eğitim alan Yamamoto, farklı ülkelerin ve kıtaların kültürünü deneyip tarihini öğrenmek amacıyla seyahat etmiştir. 1968 yılında Nihon Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Bilim ve Teknoloji Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 1971 yılında Tokyo Sanat Üniversitesi'nde Yüksek Lisans derecesi almış ve 1973 yılında Riken Yamamoto & Field Shop isimli firmasını kurmuştur (Anonymous 162).

Çizelge 4.47. 2024 yılı kazananı Riken Yamamoto'nun analizi

2024 yılı ödülü		
Riken Yamamoto	Seçilmiş İşler	
 (Anonymous 162)	Yamakawa Villası GAZEBO Hotakubo Konutları Iwadeyama Ortaokulu Saitama Valilik Üniversitesi Hiroşima Nishi İtfaiye İstasyonu Hakodate Gelecek Üniversitesi Shinonome Kanal Mahkemesi CODAN	Ecoms Evi Jian Wai SOHO Yokosuka Sanat Müzesi Fussa Belediye Binası Pangyo Konutları Tianjin Kütüphanesi Koyasu İlköğretim Okulu Zürih Havalimanı'nda The Circle Nagoya Zokei Üniversitesi
El Çizimleri		Proje Görselleri
 Başlangıç Çizimleri		 Zürih Havalimanı'nda The Circle

Özel konutlar bile ona göre kamusaldır. Modüler mimarisiyle kullanıcıları kısıtlamadan kendilerine göre bir yaşam kurma şansı tanımaktadır. Yapılı çevrenin kolektif yaşama uyum sağlayabilmesi için mesleğini geçmiş ve geleceği düşünerek tasarımlar yapmaktadır (Anonymous 162). Yamamoto'nun çok sayıda çizimine ulaşılmasa da çizelgede yer alan Zürih Havalimanı'nda The Circle projesinin başlangıç çizimindeki kalem kâğıda hâkim ve kendinden emin çizimi sayesinde mimari tasarım sürecinde el çizimi yaptığı anlaşılmaktadır.

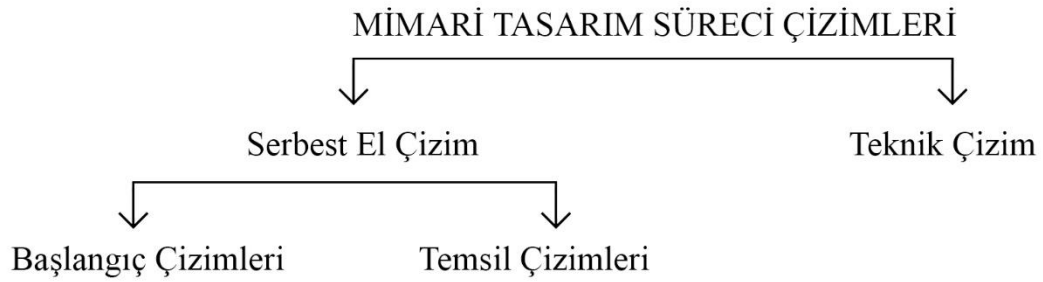

5. TARTIŞMA

El çizimi mimarlık mesleğinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Çizimin ortaya çıkışından itibaren değişerek, dönüşerek ve gelişerek bugüne ulaşmıştır. Günümüzde el çizimine alternatif olarak görülebilen teknolojik imkanlar bulunmaktadır. Fakat tüm bunlara rağmen el çizimi halen varlığını sürdürmektedir.

Pritzker Mimarlık Ödülü, mimarlık dünyasının en bilinen ödülleriendir. 1979 yılından günümüze kadar kesintisiz bir şekilde her yıl düzenlenmektedir. Aynı zamanda yarışmanın resmi internet sayfası sayesinde detaylı bir şekilde kazanan mimara, jüri raporuna, mimarların seçilmiş işlerine ve tören videolarına ulaşılabilir. Bu bilgi kaynağı yarışmanın güvenilirliğini desteklemekte ve bu yüzden Pritzker Mimarlık Ödülü çalışma konusu olarak seçilmektedir.

El çizimlerinin farklı amaçları olabilmektedir. Çalışma konusu gereği mimari tasarım süreci çizimleri sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada üç kategori bulunmaktadır: Başlangıç çizimi, temsil çizimi ve teknik çizim. Çizimlerine ulaşılan mimarların bu sınıflandırmada yer alan hangi türe ait çizimleri olduğu tespit edilmiş ve bu çizimlerin ait olduğu yapı ile eşleştirmesi yapılmıştır. Bu sayede el çizimlerinin sonuç ürünü ne derece yansıttığı anlaşılmıştır.

Şekil 5.1. Öneri mimari tasarım süreci çizimlerinin sınıflandırması

Önerilen mimari tasarım süreci çizimine göre başlangıç çizimlerinde bir arayış söz konusudur ve bu arayışla çeşitli taslaklar oluşturulur. Fikir üretimi desteklenerek alternatifler oluşturulur. Temsil çizimlerinde bu alternatifler arasından seçim yapılarak fikir netleştirilerek detaylandırılır. Son olarak teknik çizimde ise uluslararası standartlar korunarak çalışmanın bilgi aktarımı sağlanarak sonuç ürünü ifade eder.

Literatürde mimarlıkta el çizimi farklı bağlamlarda araştırılmıştır. Fakat el çiziminin mimari başarıdaki öneminin araştırılmamış olduğu görülmüştür. Bu sebeple başarının kıyaslanabilmesi için Pritzker Mimarlık ödülü seçilmiş ve ödülü kazanan mimarlar üzerinden analizler yapılmıştır. Bu doğrultuda ödül kazanan mimarların el çizimi ile proje eşleştirmeleri yapılmış ve 47 mimarın tamamının el çizimlerine ulaşılmıştır.

Çizelge 5.1. Pritzker Mimarlık Ödülü kazananlarının el çizimi analizi

Yıl	Mimar	El Çizimi	Yıl	Mimar	El Çizimi
1979	Philip Johnson	+	2002	Glenn Murcutt	+
1980	Luis Barragan	+	2003	Jorn Utzon	+
1981	James Stirling	+	2004	Zaha Hadid	+
1982	Kevin Roche	+	2005	Thom Mayne	+
1983	IM Pei	+	2006	Paulo Mendes da Rocha	+
1984	Richard Meier	+	2007	Richard Rogers	+
1985	Hans Heollin	+	2008	Jean Nouvel	+
1986	Gottfried Böhm	+	2009	Peter Zumthor	+
1987	Kenzo Tange	+	2010	Kazuyo Sejima ve Ryue Nishizawa	+
1988	Oscar Niemeyer	+	2011	Eduardo Souto de Moura	+
1988	Gordon Bunshaft	+	2012	Wang Shu	+
1989	Frank Gehry	+	2013	Toyo Ito	+
1990	Aldo Rossi	+	2014	Shigeru Ban	+
1991	Robert Venturi	+	2015	Frei Otto	+
1992	Alvaro Siza	+	2016	Alejandro Aravena	+
1993	Fumihiko Maki	+	2017	Rafael Aranda, Carme Pigem ve Ramon Vilalta	+
1994	Christian de Portzamparc	+	2018	Balkrishna Doshi	+
1995	Tadao Ando	+	2019	Arata Isozaki	+
1996	Rafael Moneo	+	2020	Yvonne Farrel ve Shelley McNamara	+
1997	Sverre Fehn	+	2021	Anne Lacaton ve Jean-Philippe Vassal	+
1998	Renzo Piano	+	2022	Diebedo Francis	+
1999	Norman Foster	+	2023	Sir David Alan Chipperfield CH	+
2000	Rem Koolhaas	+	2024	Riken Yamamoto	+
2001	Jacques Herzog ve Pierre de Meuron	+			

Başarılı mimarların tasarımlarında en çok hangi çizim yöntemini kullandığı analiz edilmiştir. Bu analize göre 47 başarılı mimardan 42'sinin fikir üretim aşamasında kullanılan başlangıç çizimi türünde çizimleri olduğu, başlangıç çiziminden sonra en çok temsil çizimini kullandıkları (16 kişi) ve en az teknik çizim yaptıkları (10 kişi) görülmüştür. Bu doğrultuda başarılı mimarların el çizimi yaptıkları ve el çizimlerini en çok başlangıç çizimi kullanarak yaptıkları anlaşılmaktadır. Başlangıç çizimi fikir üretiminin, kütle oluşumunun, kavramsal çalışmaların yer aldığı çizim türü olması

sebebiyle mimarların fikir üretimine verdiği önemi göstermektedir.

Çizelge 5.2. Pritzker Mimarlık Ödülü kazananlarının el çizimi türleri

Çizim Türü	Başlangıç Çizimi	Temsil Çizimi	Teknik Çizim
Kişi Sayısı	42	16	10

47 mimar içinde yalnız başlangıç çizimi yapanlar 25 kişi ile en yüksek orandadır. Bu sayıyı takiben başlangıç ile temsil çizimi yapan 8 kişi ve başlangıç ile teknik çizim yapan 5 kişi bulunmaktadır. Buradan hareketle başarılı mimarların en çok başlangıç çizimi yaptığı görülmektedir.

Çizelge 5.3. Pritzker Mimarlık Ödülü kazananlarının çizim türlerine göre sayıları

Çizim Türü	Başlangıç + Temsil + Teknik Çizim	Başlangıç + Temsil Çizimi	Başlangıç+ Teknik Çizim	Temsil + Teknik Çizim	Yalnız Başlangıç Çizimi	Yalnız Temsil Çizimi	Yalnız Teknik Çizim	Toplam
Kişi Sayısı	3	8	6	1	25	4	0	47

Buradan hareketle Michael Graves (2005)'in “hazırlık çalışması”, Marco Frascari (2009)'nin “kavramsal eskizler”, Necati Inceoglu (2020)'nun “düşünceye yönelik eskizler” olarak adlandırdığı çizim türlerinin yaklaşık karşılığı bu çalışmada “başlangıç çizimleri” olmuştur. Aynı zamanda Frascari'nin bu çizimleri önemsiz olmayan çizim olarak adlandırması da çalışmayı destekleyecek niteliktedir.

6. SONUÇLAR

İnsanoğlu önceleri çizgilerle iletişim kurma gayreti içinde olmuş daha sonra kendilerini sürekli geliştirip çizgilerin belirli anlamlara gelmesini sağlayarak yazıyı icat etmişlerdir. Gelişen iletişim sayesinde birbirlerinden haberdar olan insanlar sürekli üreterek bilginin ve teknolojinin bugüne gelmesini sağlamıştır. Mimarlık mesleğinin temellerini atan çizgiler de bugünün mimari ve teknik çizimlerinin oluşumunu sağlamıştır.

El ile çizim yapmanın yanına gelişen teknolojiyle beraber bilgisayar destekli çizimler de eklenmiştir. 1960-1970 yıllarından itibaren bilgisayarda çizim teknikleri kullanılsa da 2000’li yıllara kadar henüz yaygınlaşmamıştır (Mıhlayanlar ve Tachir 2019). Buradan hareketle Pritzker Mimarlık Ödülleri’nin ilk yıllarında bilgisayarda mimari çizim teknolojilerinin ortaya çıktığı fakat henüz gelişmediği bilinmektedir. Fakat özellikle 2000’li yılların başlarında gelişerek yaygınlaşan bilgisayar kullanımına rağmen tüm ödül sahiplerinin günümüze kadar halen el çizimi yapıyor olması mimari tasarım sürecinde el çiziminin önemini göstermektedir.

El çizimi ile bilgisayarda çizim teknikleri kıyaslandığında, el çiziminin konforu halen bilgisayar veya tabletlerle tam anlamıyla sağlanamamıştır. Tasarımcıların eskiz yaparken kâğıda aktardığı duygular, doğal tasarım süreci ve içgüdüsel hareketleri teknolojiyi geride bırakmaktadır. Bu yüzden günümüzdeki çoğu mimar halen el çizimi yapmaktadır.

Geleneksel çizim yöntemleriyle tasarım yapmaya devam eden Glenn Murcutt bu konuda şunları söylemiştir:

“Çizim yapmak için halen kalem ve kâğıt kullanıyorum çünkü bunun bir düşünme biçiminin ayrılmaz parçası olduğuna gerçekten inanıyorum. Kalemle birlikte duygular da gelir. Bilgisayardaki bir fareden nasıl duygu çıkarabilirsiniz? Çok sıkıcı. Çizimin keşfin ayrılmaz bir parçası olduğunu anlamak için bu son derece önemlidir” (Anonymous 102).

Pritzker Mimarlık Ödülü, sürekliliği, güvenilirliği gibi sebeplerle mimarlık dünyasında önem arz etmektedir. İlk olarak 1979 yılında düzenlenen ödül sayesinde mimarlar tek bir proje üzerinden değil tüm çalışmalarını üzerinden değerlendirilmektedir. Bu çalışmada da mimarların tasarım süreçlerinde el çizimi yapıp yapmadıkları araştırıldığı için proje bazlı bir ödül üzerinden değerlendirme yapmak yerine kariyerleri üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Mimarlıkta el çiziminin başarıya etkisinin incelenmesinde bu sebeple Pritzker Ödülü seçilmiştir.

Pritzker Mimarlık Ödüllerinin resmî sitesi olan The Pritzker Architecture Prize (www.pritzkerprize.com) sayfasında ödül alan mimarlardan Aldo Rossi, Renzo Piano, Rem Koolhaas, Richard Rogers, Peter Zumthor ve Balkrishna V. Doshi’nin el çizimlerine “seçilmiş işler” başlığı altında yer verilmiştir. Bu durum dünyanın en prestijli ödüllerinin verildiği platformda el çiziminin önemini, yerini ve tasarıma katkısını vurgulamaktadır.

Ödüllerde yer alan projeler incelendiğinde genellikle mimarların el çizimlerindeki etkinin gerçekleşen projelerde hissedildiği görülmektedir. Bu durum örneğin 2018 yılı kazananı Balkrishna V. Doshi’nin iki farklı projesinin çizimlerinin (Şekil 2.11) farklı

tarzlarda çizilmesinden ve gerçekleşen projelerde de buna paralel olarak farklılaşmasından anlaşılmaktadır.

Bu doğrultuda 1979-2024 yılları arasında verilen tüm ödüller incelenmiştir. Bugüne kadar toplam 47 ödül verilmiş ve bu ödülü alan mimarların tasarım süreçlerinde el çizimi kullanıp kullanmadıkları araştırılmış ve projelerle el çizimleri eşleştirilerek sonuç ürün ile kıyaslanmıştır. Araştırma sonucunda ödül verilen tüm mimarların el çizimlerine ulaşılmıştır. 46 yıldaki 47 mimarın tamamının el çizimine ulaşılmış olması, ödül kazanan mimarların %100 oranında el çizimi yaptıklarını göstermektedir. Bu durumda 47 de 47 oranında el çizimi yapıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Her el çiziminin aynı nitelikte olduğu düşünülemez. El çizimleri amaçlarına, yöntemlerine, biçimlerine göre veya farklı kategorilerle sınıflandırılabilir. Çalışma konusu olan mimari tasarım sürecindeki el çizimleri konuya uygun olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada serbest el çizim ve teknik çizim olarak iki kategori bulunmaktadır. Fikir üretim aşaması olan başlangıç çizimleri ve geliştirilen fikri anlatan temsil çizimleri serbest el çizim sınıfında değerlendirilmiştir. Bu sınıflandırma ile her mimarın çizimleri eşleştirilmiş ve sonucunda Çizelge 5.1’de genel bir tablo yapılarak mimarların hangi sınıflandırmaya ait çizimler yaptığı ortaya konulmuştur. Mimarların en çok başlangıç çizimi yaptığı daha sonra temsil çizimi ve son olarak en az teknik çizim yaptığı görülmüştür. Buradan hareketle fikir üretim aşamasında kullanılan başlangıç çiziminin başarılı mimarlar tarafından en çok kullanılmasından ötürü tasarım için öneminin anlaşılması sağlanmıştır.

Başlangıç çizimlerinin tasarımda en çok kullanılan el çizimi yöntemi olmasının sebebi fikir üretiminde kullanılmasıdır. Fakat bunun yanında teknik çizimin az olmasının sebeplerinden biri günümüzde gelişen teknolojik imkanların teknik çizim yapmada daha sık kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Büyüyen ofis yaşamları ve artan mimar sayısı ile projelerde uzmanlık alanları gelişmiştir. Örneğin; ofis sahibi mimar veya tasarım ekibi üyeleri el çizimiyle tasarımını yapmakta ve teknik mimar ekibi bu tasarımları bilgisayara aktarmaktadır. Bu yüzden günümüze yaklaştıkça ödül kazanan mimarların el ile çizdiği teknik çizimler azalmaktadır.

Çizelge 6.1. Pritzker Mimarlık Ödülü kazananlarının el çizimi sınıflandırması

Yıl	Mimar	Başlangıç Çizimi	Temsil Çizimi	Teknik Çizim
1979	Philip Johnson	+	+	+
1980	Luis Barragan	+	+	+
1981	James Stirling	+	+	
1982	Kevin Roche	+		
1983	IM Pei	+		
1984	Richard Meier	+		
1985	Hans Heollin	+		
1986	Gottfried Böhm		+	
1987	Kenzo Tange		+	
1988	Oscar Niemeyer	+	+	+
1988	Gordon Bunshaft	+		+

Çizelge 6.1.'in devamı

1989	Frank Gehry	+		
1990	Aldo Rossi	+	+	
1991	Robert Venturi	+		+
1992	Alvaro Siza	+		
1993	Fumihiko Maki	+	+	
1994	Christian de Portzamparc	+	+	
1995	Tadao Ando	+		
1996	Rafael Moneo	+		+
1997	Sverre Fehn		+	+
1998	Renzo Piano	+		
1999	Norman Foster	+	+	
2000	Rem Koolhaas	+		
2001	Jacques Herzog ve Pierre de Meuron	+	+	
2002	Glenn Murcutt	+		+
2003	Jorn Utzon	+		+
2004	Zaha Hadid	+		
2005	Thom Mayne		+	
2006	Paulo Mendes da Rocha	+		
2007	Richard Rogers	+		
2008	Jean Nouvel	+		
2009	Peter Zumthor	+		
2010	Kazuyo Sejima ve Ryue Nishizawa	+		
2011	Eduardo Souto de Moura	+		
2012	Wang Shu	+		
2013	Toyo Ito		+	
2014	Shigeru Ban	+		
2015	Frei Otto	+		+
2016	Alejandro Aravena	+		
2017	Rafael Aranda, Carme Pigem, Ramon Vilalta	+		
2018	Balkrishna Doshi	+	+	
2019	Arata Isozaki	+		
2020	Yvonne Farrel ve Shelley McNamara	+		
2021	Anne Lacaton ve Jean-Philippe Vassal	+		
2022	Diebedo Francis Kere	+		
2023	Sir David Alan Chipperfield CH	+	+	
2024	Riken Yamamoto	+		

Bir önem sırası belirlendiğinde tasarımda başlangıç çizimleri ve temsil çizimlerinin daha önemli olduğu, teknik çizimin ise tasarımda daha önemsiz olduğu görülmektedir. Frascari'nin önemsiz olmayan çizim olarak adlandırdığı ve başlangıç çizimiyle benzer niteliklere sahip çizim yönteminin başarılı mimarlar tarafından çok kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışma sonucunda Frascari'nin sınıflandırması ile benzer sonuçlar ortaya konmuştur.

Bu araştırmada “mimari tasarımda el çiziminin proje başarısına etkisi var mıdır?” sorusunun cevabı Pritzker Mimarlık Ödülleri bağlamında değerlendirilmiştir. Ödül alan mimarların tamamının el çizimi yaptıkları tespit edilmiş ve günümüzde halen el çizimi yapılmaya devam edildiği görülmüştür. Bu sayede bu nitelikli projeleri tasarlayan mimarların referansı ile “mimari tasarımda el çiziminin proje başarısına etkisi vardır” cevabına ulaşılmıştır.

Sonuç olarak tarihte çizim ve mimarlıkta el çizimi araştırılmış, bu el çizimlerinin önemi mimarlık ödülleri aracılığıyla değerlendirilmek üzere Pritzker Mimarlık Ödülü uygun görülmüştür. Çünkü mimarlık alanında başarının sembolü ödüllerdir ve bu ödüllerin en prestijli olanlarından biri üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda 1979 yılından günümüze kadar her yıl düzenlenmiş olan ödülün tüm kazanan mimarları incelenmiş ve el çizimleri ile projeleri tablolaştırılmıştır. Tabloda yer alan tüm çizimler tezde önerilen mimari tasarım süreci çizimleri sınıflandırması üzerinden değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda ödül kazanan 47 mimarın tamamının el çizimlerine ulaşılmış ve el çizimi ile proje eşleştirmeleri yapılarak çizim-sonuç ürün incelemesi yapılmıştır. Bu mimarların çoğunlukla öneri sınıflandırmada yer alan başlangıç çizimleri türünde çalışmaları olduğu görülmüş bu sayede mimarlıkta el çiziminin fikir üretim aşamasındaki önemi ortaya konmuştur. Aynı zamanda başarılı mimarların el çizimi yaptığı ve bu çizimlerin de en çok başlangıç çizimi olması sebebiyle tasarımda el çizimi ile fikir üretmenin yeri ve önemi anlaşılmıştır.

7. KAYNAKLAR

- Ak, A. 2022. Philip C. Johnson’ın mimari tasarımları üzerine “modern” ve “postmodern” sürekliliği açısından bir yorum. *Akdeniz University Journal of the Faculty of Architecture*, 1(1): 28-46.
- Akçakoca, M. 2018. Yeni nesil çizim. *İnsan ve İnsan*, 5(18): 259-277.
- Akipek, F.Ö. 2020. Dijital eskiz. İçinde: İnceoğlu, N. (Ed.), *Eskizler Çizerek Düşünme Düşünerek Çizme*, Yem Yayın, İstanbul, s. 85-91.
- Anonim 1: Emre Arolat Mimarlık Resmî Web Sitesi. <https://emrearolat.com/project/dalaman-airport-international-flights-terminal/> [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Anonim 2: <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Art-gallery-philip-johnson-glasshouse.jpg> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonim 3: Phaeno Bilim Merkezi. <https://www.arkitektuel.com/phaeno-bilim-merkezi/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonim 4: Teshima Sanat Müzesi. <https://www.arkitektuel.com/teshima-sanat-muzesi/> [Son erişim tarihi: 06.06.2024].
- Anonymous 1: https://www.buildingtheherkin.com/pictures/hires/Drawing-Norman_Foster.jpg [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Anonymous 2: <https://theherkin.com/building/#> [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Anonymous 3: https://www.buildingtheherkin.com/pictures/hires/sketch2-Foster_and_Partner.jpg [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Anonymous 4: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/balkrishna-doshi#laureate-page-1939> [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Anonymous 5: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/about> [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Anonymous 6: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates> [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Anonymous 7: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1979#laureate-page-366> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Anonymous 8: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1979> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 9: <https://www.nytimes.com/slideshow/2010/08/08/arts/design/20100809-archive/s/20100809-archive-slide-KXGA.html> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 10: <https://www.wright20.com/auctions/2009/12/important-design/476> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 11: <https://m.blog.naver.com/being-simple/221355387248> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 12: <https://www.dallasnews.com/business/real-estate/2013/01/08/downtown-dallas-comerica-bank-tower-may-be-changing-hands/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 13: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1980> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 14: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1980#laureate-page-1741> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 15: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1981> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 16: Canadian Centre for Architecture Official Website. https://www.cca.qc.ca/en/search?page=14&_=1715717169954&digigroup=364164 [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 17: <https://www.moma.org/artists/5668> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 18: https://www.artfritz.ch/MUSEEN/stuttgart_staatsgalerie.html [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 19: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1982#laureate-page-46> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Anonymous 20: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1982#laureate-page-1731> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 21: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1983#laureate-page-56> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 22: Art Institvte Chicago. <https://www.artic.edu/artists/61754/i-m-pei> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 23: A design for the east building. https://www.nga.gov/features/slideshows/a-design-for-the-east-building.html#slide_4 [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 24: <https://tr.pinterest.com/pin/373235887860765669/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 25: A bird's-eye view of Meyerson Symphony Center. <https://andrewvanz.blogspot.com/2013/05/a-birds-eye-view-of-meyerson-symphony.html> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 26: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1984#laureate-page-65> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 27: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1984#laureate-page-1726> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 28: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1985> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 29: <https://www.edwardcella.com/artists/52-hans-hollein/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 30: <https://foundation.generalist.at/en/collection/hans-hollein/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 31: <https://boty.archdaily.com/us/2019/candidates/119207/sbf-tower-slash-hans-hollein-and-christoph-monschein> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 32: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1986#laureate-page-84> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 33: <https://www.inprnt.com/gallery/haroldred/gottfried-bohm-christi-auferstehung/canvas/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 34: <https://elarafrizenwalden.tumblr.com/post/156139836254/herz-jesu-kirche-parish-church-of-the-sacred> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 35: Christi Auferstehung Church. Architectuul. <https://architectuul.com/architecture/christi-auferstehung-church> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 36: <https://in-gl.de/2019/10/26/gottfried-boehm-oder-der-alte-mann-und-die-kirche/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 37: Herz-Jesu-Kirche (Bergisch Gladbach). https://de.wikipedia.org/wiki/Herz-Jesu-Kirche_%28Bergisch_Gladbach%29 [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 38: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1987#laureate-page-94> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 39: <https://demusitecture.wordpress.com/2010/08/02/kenzo-tange/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 40: <https://dalatarchi-tranconghoaks.blogspot.com/2012/12/kts-kenzo-tange.html> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 41: <https://divisare.com/projects/437553-kenzo-tange-jacopo-gennari-feslikenian-fuji-tv-headquarters> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 42: <https://archeyes.com/national-gymnasium-for-tokyo-olympics-kenzo-tange/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 43: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1988-niemeyer#laureate-page-104> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 44: <https://architizer.com/blog/practice/tools/architects-sketchbooks-oscar-niemeyer/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 45: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1988-niemeyer#laureate-page-1711> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 46: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1988-bunshaft#laureate-page-113> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 47: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1988-bunshaft#laureate-page-1706> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 48: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1989#laureate-page-123> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 49: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1990#laureate-page-132> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 50: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1990#laureate-page-1696> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 51: <https://www.pinterest.es/pin/464715255302534871/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 52: <https://en.wikiarquitectura.com/building/theater-of-the-world-in-venice/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 53: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1991#laureate-page-141> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 54: <https://www.pafa.org/museum/collection/item/vanna-venturi-house-philadelphia-pa> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 55: <https://drawingmatter.org/robert-venturi/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 56: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1991#laureate-page-1691> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 57: The Pritzker Architecture Prize Official Website. https://www.researchgate.net/figure/Figura1-Recommendation-for-a-Monument-Robert-Venturi-Denise-Scott-Brown-y-Steven_fig2_372150682 [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Anonymous 58: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1992#laureate-page-150> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Toledo, R.P. 2019. Siza – unseen & unknown. 100 sketches on Alvaro Siza's legacy. <https://www.metalocus.es/en/news/siza-unseen-unknown-100-sketches-alvaro-sizas-legacy> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 59: Alternative histories: Murmuur Architecten On Álvaro Siza. <https://drawingmatter.org/ah-murmuur-architecten-on-alvaro-siza/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 60: <https://afasiaarchzine.com/2015/03/alvaro-siza-2/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 61: https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Bairro_Bouca_1_%28Porto%29.jpg [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 62: <https://www.cca.qc.ca/en/search?digigroup=447183> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Anonymous 63: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1993#laureate-page-162> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 64: <https://www.mutualart.com/Artwork/Study-for-Tepia-Sciene-Pavillion-Tokyo/D5D3DB3ABCF16A9C> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 65: <https://www.invaluable.com/artist/maki-fumihiko-vcytkkpwp4/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 66: <https://www.aedes-arc.de/cms/aedes/de/programm?id=20616457> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 67: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1993#laureate-page-1681> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 68: https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Tokyo_Metropolitan_Gymnasium_2008.jpg [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 69: <https://www.wiesbaden.de/en/culture/museum/museum-reinhard-ernst/index.php#> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 70: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1994#laureate-page-174> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 71: <https://www.moma.org/collection/works/168048> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 72: https://artinterview.com/interviews/christian-de-portzamparc/attachment/ld-hautes-formes_cemilien_urbano_cdp_04/ [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 73: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1995#laureate-page-187> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 74: Architects' sketchbooks: Tadao Ando. <https://architizer.com/blog/practice/tools/architects-sketchbooks-tadao-ando/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 75: Flashback: Modern Art Museum of Fort Worth / Tadao Ando Architect & Associates. <https://www.archdaily.com/213084/flashback-modern-art-museum-of-fort-worth-tadao-ando> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 76: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1995#laureate-page-1846> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 77: https://en.wikipedia.org/wiki/Pulitzer_Arts_Foundation [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 78: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1996#laureate-page-197> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 79: <https://divisare.com/projects/190187-rafael-moneo-francisco-berreteaga-iglesia-de-iesu> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 80: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1996#laureate-page-1671> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 81: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1997#laureate-page-208> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 82: The Nordic Pavilion in Venice (1962) and Brussels (1958) / Sverre Fehn. <https://archeyes.com/norwegian-pavilion-in-brussels-world-exhibition-sverre-fehn/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 83: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1998#laureate-page-35> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 84: Jean Marie Tjibaou Cultural Center, Nouméa <https://arquitecturaviva.com/works/centro-cultural-jean-marie-tjibaou-noumea-1> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 85: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1998#laureate-page-1751> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 86: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/1999#laureate-page-227> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 87: <https://www.archdaily.com/896643/100-architectural-sketches/5b293303f197cca8a90000c7-100-architectural-sketches-photo> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 88: <https://www.fosterandpartners.com/projects/30-st-mary-axe> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 89: <https://www.arch2o.com/reichstag-german-parliament-fosterpartners/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 90: <https://www.archdaily.com/928285/30-st-mary-axe-tower-foster-plus-partners> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 91: <https://www.revistaad.es/arquitectura/galerias/bocetos-arquitecto-artista-norman-foster/13287> [Son erişim tarihi: 06.06.2024].
- Anonymous 92: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2000#laureate-page-238> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 93: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2000#laureate-page-1761> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 94: <https://ofhouses.com/post/156569687131/394-rem-koolhaas-oma-dutch-house> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 95: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2001#laureate-page-353> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 96: <https://www.canadianarchitect.com/moma-announces-landmark-gift-from-architects-herzog-de-meuron/800-2018/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 97: <https://carnets-traverse.com/city-guide/hambourg/elbphilharmonie-hafencity-hambourg-allemagne/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 98: <https://anonymousarchitecture.co/tag/herzog-de-meuron/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 99: Herzog de Meuron Official Website. <https://www.herzogdemeuron.com/projects/226-national-stadium/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 100: Herzog de Meuron Official Website. <https://www.herzogdemeuron.com/projects/201-caixaforum-madrid/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 101: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2002#laureate-page-248> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 102: <https://fabio-barilari.blogspot.com/2014/11/touch-this-earth-lightly.html> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 103: <https://en.wikiarquitectura.com/donaldsonsection-aa-2/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 104: <https://anston.com.au/blogs/projects/mpavilion-2019/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 105: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2003#laureate-page-261> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 106: Utzon Archives. https://utzon-archives.aau.dk/drawings/villa-middelboe-holte/VILLA+MIDDELBOE_04.png.html [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 107: Utzon Archives. <https://utzon-archives.aau.dk/documents/Folios/competition-drawings-by-jorn-utzon/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 108: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2003#laureate-page-1806> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 109: Middelboe House by Jorn Utzon. <http://www.ifwallsouldream.com/2016/06/15/middelboe-house-by-jorn-utzon/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 110: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2004#laureate-page-272> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 111: MAXXI Museum / Zaha Hadid Architects. <https://www.archdaily.com/43822/maxxi-museum-zaha-hadid-architects> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 112: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2004#laureate-page-1801> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 113: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2005#laureate-page-282> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 114: Thom Mayne: Sculptural Drawings. <https://aasarchitecture.com/2020/09/thom-mayne-sculpturaldrawings/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 115: <https://artpictures.club/autumn-2023.html> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 116: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2006#laureate-page-292> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 117: Currents: Retrospectives for two Pritzker Prize-winning architects. <https://www.architecturalrecord.com/articles/16311-currents-two-retrospective-in-paris-for-two-pritzker-prize-winning-architects> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 118: AESOP / Metro Arquitetos Associados + Paulo Mendes da Rocha. <https://www.archdaily.com/774276/aesop-paulo-mendes-da-rocha-plus-metro-arquitetos> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 119: https://www.behance.net/gallery/129133689/Casa-no-Butanta-by-Paulo-Mendes-da-Rocha?tracking_source=search_projects|paulo+mendes+da+rocha+archviz&l=3 [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 120: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2007#laureate-page-304> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 121: <https://archello.com/project/thames-valley-university> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 122: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2008> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 123: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2008#laureate-page-1781> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 124: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2009#laureate-page-328> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 125: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2009#laureate-page-1776> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 126: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2010#laureate-page-341> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 127: <https://daybydaywithmysketchbook.wordpress.com/tag/ryuenishizawa/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 128: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2011#laureate-page-20> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 129: Cantareira Building / Eduardo Souto de Moura. <https://www.archdaily.com/770603/cantareira-building-eduardo-souto-de-moura> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 130: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2012#laureate-page-945> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 131: New Academy of Art in Hangzhou / Wang Shu, Amateur Architecture Studio. <https://www.archdaily.com/20523/new-academy-of-art-in-hangzhou-wang-shu-amateur-architecture-studio> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 132: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2013#laureate-page-974> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 133: Toyo Ito: rethinking architecture from modernism. <https://archleague.org/article/toyo-ito-rethinking-architecture-from-modernism-transcript/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 134: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2013#laureate-page-1831> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 135: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2014#laureate-page-1009> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 136: Camper's House of Shoes / Shigeru Ban Architects + Dean Maltz Architect. <https://www.archdaily.com/237528/campers-house-of-shoes-shigeru-ban-architects-dean-maltz-architect> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 137: <https://www.centrepompidou.fr/en/ressources/oeuvre/cX4MBx9> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 138: IE Paper Pavilion / Shigeru Ban Architects <https://www.archdaily.com/354471/ie-paper-pavilion-shigeru-ban-architects> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 139: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/2014#laureate-page-1826> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 140: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/frei-otto#laureate-page-1071> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 141: <https://groups.csail.mit.edu/mac/users/rauch/misc/Otto/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 142: <https://www.krzbb.de/gallery.wohnhaus-in-warmbronn-so-wohnte-der-weltberuehmte-architekt-frei-otto.ca87f22d-6d85-435a-8e75-16a38a2faa22.html/id/8aeb35ce-d2cc-4781-95da-a78cabf0da1c> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 143: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/ale-jan-dro-ara-ve-na#laureate-page-1301> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 144: Anacleto Angelini UC Innovation Center, Santiago <https://arquitecturaviva.com/works/centro-de-innovacion-uc-anacleto-angelini-4> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 145: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/ale-jan-dro-ara-ve-na#laureate-page-1636> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 146: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/rafael-aranda-carne-pigem-ramon-vilalta#laureate-page-1366> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 147: <https://www.archilovers.com/projects/202178/la-lira-theater-public-open-space.html> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 148: The Pritzker Architecture Prize Official Website. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/rafael-aranda-carne-pigem-ramon-vilalta#laureate-page-1576> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 149: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/balkrishna-doshi#laureate-page-1916>
[Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 150: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/balkrishna-doshi#laureate-page-1936>
[Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 151: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/arata-isozaki#laureate-page-2066> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 152: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/arata-isozaki#laureate-page-2056> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 153: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Zubizuri,_Bilbao.jpg [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 154: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/2020#laureate-page-2181> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 155: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/2020#laureate-page-2171> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 156: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/anne-lacaton-and-jean-philippe-vassal#laureate-page-2291> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 157: <https://pursuitofarchitecture.com/architect/lacaton-vassal> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 158: Lacaton and Vassal Official Website.
<https://www.lacatonvassal.com/index.php?idp=25> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 159: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/diebedo-francis-kere#laureate-page-2441> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 160: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/sir-david-alan-chipperfield-ch#laureate-page-2511> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 161: James-Simon-Galerie / David Chipperfield Architects
<https://www.archdaily.com/926033/james-simon-galerie-david-chipperfield-architects> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Anonymous 162: The Pritzker Architecture Prize Official Website.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/riken-yamamoto#laureate-page-2596>
[Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Anonymous 163: The Circle at Zürich Airport / Riken Yamamoto. <https://www.archdaily.com/1014037/the-circle-at-zurich-airport-riken-yamamoto> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Amery, C. 1999. The Pritzker Architecture Prize, 1979 to the present In: Thorne, M. (Ed.), The Pritzker Architecture Prize: The First Twenty Years, Harry N. Abrams, Chicago, pp. 38-49.
- Arellano, M. 2023. Sketches, perspectives, notes, and drawings by Luis Barragán that reveal processes in his work. <https://www.archdaily.com/1000177/sketches-perspectives-notes-and-drawings-by-luis-barragan-that-reveal-processes-in-his-work> [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Arslan, A. 2022. Robert Venturi'nin 'Las Vegas'ın Öğrettikleri' kitabı üzerine bir inceleme. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (42): 126-133.
- Aslan, S.N. 2019. Pritzker mimarlık ödülleri aracılığıyla mimarlığın önceliklerinin irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 140 s.
- Aycı, H. 2021. 2000 sonrası Aga Khan mimarlık ödülleri'nde teknoloji kavramının değerlendirilmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (22): 331-341.
- Aytaç, E. 2008. Mimarısız mimarlık. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 52 s.
- Badalge, K. 2018. AD Classics: Smith House / Richard Meier & Partners. <https://www.archdaily.com/889769/ad-classics-smith-house-richard-meier-and-partners> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Bakır İ. 2019. Alvaro Siza mimarlığının yer ile kurduğu ilişki bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 124 s.
- Balamir, A. 2020. Mimarlıkta çizerek düşünme, düşünerek çizme, düşünmeden çizme. İçinde: İnceoğlu, N. (Ed.), *Eskizler Çizerek Düşünme Düşünerek Çizme*, Yem Yayın, İstanbul, s. 6-11.
- Belardi P. 2019. Mimarlar Neden Hala Çiziyor? Janus Yayıncılık, İstanbul, 158 s.
- Belogolovsky, V. 2017. Christian de Portzamparc: "no one but an architect can solve the problems of the contemporary city". <https://www.archdaily.com/875329/christian-de-portzamparc-no-one-but-an-architect-can-solve-the-problems-of-the-contemporary-city> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Bhagat, D. 2019. Central Library Expansion: Boylston Street Building: 1972 - 2016 <https://www.bpl.org/blogs/post/celebrating-165-years-the-bpl-through-time-and-place/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Biason, E. 2016. The Reichstag in Berlin | A modern parliament in a historic building. <https://medium.com/@elebias/the-reichstag-building-in-berlin-a-modern-parliament-in-a-historic-building-3a9623a7c3b1> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Bozok B. 2022. Çağdaş sanat uygulamalarında antik bir kent: Çatalhöyük. *Journal of History School*, 15(58): 1581-1596.

- Branscome, E. 2014. Hans Hollein, 1934-2014. The Architect's Newspaper. <https://www.archpaper.com/2014/05/hans-hollein-1934-2014/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Cendoya C. and Svishcheva, O. 2016. 10 years T4 Madrid Barajas Airport 2006-2016. <https://www.metalocus.es/en/news/10-years-t4-madrid-barajas-airport-2006-2016> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Charitonidou, M. 2022. Frank Gehry's non-trivial drawings as gestures: drawdlings and a kinaesthetic approach to architecture. *Journal of Visual Art Practice*, 21(2): 147-174.
- Charitonidou, M. 2023. Aldo Rossi: transforming artefacts into objects of affection. <https://drawingmatter.org/aldo-rossi-transforming-artefacts-into-objects-of-affection/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Chiu, C., Goad, P., Myers, P. and Kılınçer, N.Y. 2019. My country and my people and Sydney Opera House: The missing link. *Frontiers of Architectural Research*. https://www.researchgate.net/figure/Above-Utzons-initial-sketches-for-showing-his-concept-of-Bagsvaerd-Church-design_fig15_332968338 [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- de Canales, F.G. and Ray, N. 2014. Rafael Moneo and the search for a reflexive canon. *The Journal of Architecture*, 19(5): 693-722.
- Delaqua, V. 2017. The importance of the sketch in Renzo Piano's work. <https://www.archdaily.com/877340/the-importance-of-the-sketch-in-renzo-pianos-work> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Delaqua, V. 2020. Architectural thinking of Grafton Architects, the Pritzker 2020 Laureates. <https://www.archdaily.com/934949/architectural-thinking-of-grafton-architects-the-pritzker-2020-laureates> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Demircan, B. 2021. İeoh Ming Pei ve eserleri üzerine. https://www.mimarhane.org/ieoh_ming_pei/ [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Denison, E. and Yu Ren, G. 2013. Wa Shan Guesthouse, Xiangshan, China by Wang Shu. *The Architectural Review*. <https://www.architectural-review.com/today/wa-shan-guesthouse-xiangshan-china-by-wang-shu> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Doğan, F. 2009. Eskizlerin kurgulanması ve algılanması üzerinden mekân imgelemi. *Dosya*, 17: 25-31.
- Doğan, F. ve Nersessian, N. J. 2010. Generic abstraction in design creativity: the case of Staatsgalerie by James Stirling. *Design Studies*, 31(3): 207-236.
- Doshi B.V. and Handelman S. 2020. BV Doshi: drawn closer. <https://drawingmatter.org/bv-doshi-drawn-closer/> [Son erişim tarihi: 04.06.2024].
- Elengical, J. 2023. 'Aldo Rossi. Insulae' illustrates the creative cogitations of a master architect. <https://www.stirworld.com/see-features-aldo-rossi-insulae-illustrates-the-creative-cogitations-of-a-master-architect> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].

- Etherington, R. 2009. Key projects by Peter Zumthor. <https://www.dezeen.com/2009/04/18/key-projects-by-peter-zumthor/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Faiferri, M. 2014. Simpson-Lee House. <https://www.area-arch.it/en/simpson-lee-house/> [Son erişim tarihi: 08.06.2024].
- Fiederer, L. 2017. AD Classics: Neviges Mariendom / Gottfried Böhm. <https://www.archdaily.com/92646/ad-classics-neviges-mariendom-gottfried-bohm> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Fiorin, E. 2013. Arquitetura Paulista: entre o projeto e a prática – A Casa em Catanduva de Paulo Mendes da Rocha. https://documobrasil.com/wp-content/uploads/2016/08/OBR_21.pdf [Son erişim tarihi: 06.06.2024].
- Foster, J.T. 2017a. Spotlight: Hans Hollein. <https://www.archdaily.com/490792/happy-birthday-hans-hollein> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Foster, J.T. 2017b. Rafael Aranda, Carme Pigem and Ramon Vilalta Named 2017 Pritzker Prize Laureates <https://www.archdaily.com/806200/2017-pritzker-prize-rcr-arquitectes-rafael-aranda-carme-pigem-ramon-vilalta> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Frascari, M. 2009. Lines as architectural thinking. *Architectural Theory Review*, 14(3): 200–212.
- Frearson, A. 2012. Foster + Partners to build Park Avenue skyscraper for Lehman Brothers. <https://www.dezeen.com/2012/10/03/425-park-avenue-by-foster-partners/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Geers, K., Graziani, S. ve Pancevac J. 2021. The urban fact: Aldo Rossi, the school, Fagnano Olona. <https://drawingmatter.org/the-urban-fact-the-school-fagnano-olona-1972-76/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Ghirardo, D. 1998. In memory of Aldo Rossi 1931–1997. *Journal of Architectural Education*, 51(3): 146–147.
- Goldschmidt, G. 1991. The dialectics of sketching. *Creativity Research Journal*, 4(2): 123–143.
- Graves, M. 2005. The necessity for drawing. In: Michael Graves. Princeton Archit, Press, pp. 235-245.
- Gueroux, T. 2016. Filiations, Claude Parent et Jean Nouvel. <https://www.darchitectures.com/filiations-claude-parent-et-jean-nouvel-a2845.html> [Son erişim tarihi: 08.06.2024].
- Griffiths, A. 2017. Diébédo Francis Kéré uses local materials for ring-shaped school in Burkina Faso. <https://www.dezeen.com/2017/06/23/diebedo-francis-kere-local-materials-ring-shaped-school-burkina-faso/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Güven, S. 2022. Geçmişten günümüze Çatalhöyük. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 18: 134-145.
- Harrouk, C. 2020. "Thom Mayne: sculptural drawings" opens at the museum for architectural drawing in Berlin. <https://www.archdaily.com/947201/thom-mayne->

- sculptural-drawings-opens-at-the-museum-for-architectural-drawing-in-berlin [Son erişim tarihi: 06.06.2024].
- Hasol, D. 2002. Pritzker ödülü üzerine. *Yapı Dergisi*, 248.
- Hernández, D. 2012. Eduardo Souto de Moura Sketchbook No.76. <https://www.archdaily.com/292326/eduardo-souto-de-moura-sketchbook-no-76> [Son erişim tarihi: 06.06.2024].
- Hewitt, M.A. 2018. Robert Venturi and difficult whole: how architecture's enfant terrible changed design forever. <https://www.archdaily.com/903226/robert-venturi-and-the-difficult-whole-how-architectures-enfant-terrible-changed-design-forever> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Hildner, C. 2013. Interview: Toyo Ito. *The Architectural Review*. <https://www.architectural-review.com/essays/interview-toyo-ito> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Hill, J. 2018. Francis Kéré designs pavilion for Tippet Rise. <https://www.world-architects.com/en/architecture-news/headlines/francis-kere-designs-pavilion-for-tippet-rise> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Hobhouse, N. 2021. 68½ Degrees, Sverre Fehn And The Nordic Pavilion: reiew & excerpt. <https://drawingmatter.org/review-excerpt-68%C2%BD-degrees-sverre-fehn-and-the-nordic-pavilion/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Hollein, H. 2016. Hans Hollein: everything is architecture. <https://drawingmatter.org/hans-hollein-everything-is-architecture/> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Howarth, D. 2013. Richard Rogers RA: Inside out exhibition at the Royal Academy of Arts. <https://www.dezeen.com/2013/07/18/richard-rogers-ra-inside-out-exhibition/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Howell, C.M. 2023. Hans Hollein & spiritual expression in architecture <https://drawingmatter.org/hans-hollein-spiritual-expression-in-architecture/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Iype, J. 2023. Architecture to me is caring', Francis Kéré at UIA World Congress of Architects 2023. <https://www.stirworld.com/inspire-people-architecture-to-me-is-caring-francis-kere-at-uia-world-congress-of-architects-2023> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- İkiz, S.U. 2022. An overview of Zaha Hadid's architectural form and abstract paintings. <https://parametric-architecture.com/an-overview-of-zaha-hadids-architectural-form-and-abstract-paintings/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- İnceoğlu, N. 2020. Eskizler Çizerek Düşünme Düşünerek Çizme. Yem Yayın: 288:66, İstanbul, 95 s.
- Johnston, L. 2014. Glenn Murcutt – Architecture for Place. <https://www.area-arch.it/en/glenn-murcutt-architecture-for-place/> [Son erişim tarihi: 08.06.2024].
- Kalaycı, P.D. and Rahmoun, A. 2019. Meaning inquiry for 21st century architecture through the pritzker prize laureates. *Online Journal of Art and Design*, 7(3): 62-77.

- Keçeci, K. 2024. Getty Center -sistemsel araştırma. <https://dokmimarlik.com/getty-center-sistemsel-arastirma/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Keskeys, P. 2016. How architecture is born: 7 scribbles by Frank Gehry and the buildings they inspired. <https://architizer.com/blog/practice/tools/how-architecture-is-born-frank-gehry/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Keskinalendar, H. 2011. Ekspresyonizm kavramı ve mimarlıkta ekspresyonizmin Frank Gehry bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 273 s.
- Killian, T. 2020. Drawing culture at som New York. <https://drawingmatter.org/drawing-culture-at-som-new-york/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Koo, Y. min, Kim, K. Ho and Sul, H. jin. 2002. A study on the correlation between Aldo Rossi's drawing and De Chirico's painting on the basis of metaphysics. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 1(1): 303–308.
- Korkmazoğlu, D. 2016. Renzo Piano yapılarının değişen mimari süreçler üzerinden irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 230 s.
- Kroll, A. 2011. AD Classics: Neue Staatsgalerie / James Stirling <https://www.archdaily.com/124725/ad-classics-neue-staatsgalerie-james-stirling> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Lampariello, B. 2023. Aldo Rossi: 'Shards' And Smooth Surfaces For An Architecture of Longue Durée. <https://drawingmatter.org/aldo-rossi-shards-and-smooth-surfaces-for-longue-duree/> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Ledewitz, S. 1985. Models of design in studio teaching. *Journal of Architectural Education*, 38(2): 2–8.
- Lehmann, S. 2017. Arata Isozaki: Six decades of visionary work <https://www.bdonline.co.uk/opinion/arata-isozaki-six-decades-of-visionary-work/5088758.article> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Levinson, J. 2020. National Commercial Bank. <https://centerfordiagonality.org/national-commercial-bank-2/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Lucarelli, F. 2011. Oma/Rem Koolhaas early sketches. <https://socks-studio.com/2011/07/18/omarem-koolhaas-early-sketches/> [Son erişim tarihi: 06.06.2024].
- Mairs, J. 2015. Postmodern architecture: San Cataldo Cemetery by Aldo Rossi. <https://www.dezeen.com/2015/07/30/san-cataldo-cemetery-modena-italy-aldo-rossi-postmodernism/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Mairs, J. 2017. Glenn Murcutt covers bushland home in zinc panels to protect it against wildfires. <https://www.dezeen.com/2017/09/14/glenn-murcutt-donaldson-house-architecture-bushland-zinc-sydney-australia/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Mihlayanlar, E. ve Tachir, G. 2019. Mimarlık eğitiminde bilgisayar destekli tasarımdan bina enformasyonuna.... *Artium*, 7(2): 167-179.

- Minner, K. 2011. Richard Meier Retrospective <https://www.archdaily.com/175121/richard-meier-retrospective> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Mishra, D. 2017. David Chipperfield collaborates with Studio Archohm to create the Mughal Museum. <https://www.architecturaldigest.in/content/david-chipperfield-collaborates-with-studio-archohm-to-create-the-mughal-museum/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Nageli, W. 2022. Drawing for James Stirling. <https://drawingmatter.org/drawing-for-james-stirling/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Oukawa, C.S. 2023. Architecture Classics: Copan Building / Oscar Niemeyer. <https://www.archdaily.com/909420/architecture-classics-copan-building-oscar-niemeyer> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Overstreet, K. 2018. Revealing the mystery behind the architect: What was James Stirling really like?. <https://www.archdaily.com/896436/revealing-the-mystery-behind-the-architect-what-was-james-stirling-really-like> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Özünür Şahin, S.B. ve Kavas, K.R. 2021. Soyut düzlemlerin algısal kompozisyonu: mimarlık-felsefe etkileşimi çerçevesinde Luis Barragán'ın konut mimarlığı üzerine dönemsel bir okuma. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10): 120-137.
- Pascucci, D. 2014. AD classics: wohnhaus schlesisches tor (bonjour tristesse) / Álvaro Siza Vieira + Peter Brinkert. <https://www.archdaily.com/519337/ad-classics-wohnhaus-schlesisches-tor-bonjour-tristesse-alvaro-siza-vieira-peter-brinkert> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Pelayo R. and Fonseca T. 2015. The Immense Drawing of a Brief Encounter -Álvaro Siza. 3(5): 112-121.
- Perez, A. 2010. AD Classics: Vanna Venturi House / Robert Venturi. <https://www.archdaily.com/62743/ad-classics-vanna-venturi-house-robert-venturi> [Son erişim tarihi: 08.06.2024].
- Ravenscroft, T. 2013. In pictures: Shigeru Ban's 'paper-tube pavilion'. <https://www.architectsjournal.co.uk/archive/in-pictures-shigeru-bans-paper-tube-pavilion> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Rosenfield, K. 2016. Work begins on David Chipperfield's Mughal Museum in India. <https://www.archdaily.com/781268/construction-begins-on-david-chipperfields-mughal-museum-in-india> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Saieh, N. 2008. ORDOS 100 #1: Alejandro Aravena Architects <https://www.archdaily.com/9558/ordos-100-1-alejandro-aravena-architects> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Salim, M.S. 2015. Peter Zumthor: an architect's study. MSc Thesis, Poornima University, India, Rajasthan, 86 p. https://www.researchgate.net/figure/Fig-Truog-House-by-Helene-Binet_fig7_340754381 [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Sanches, P.E. 2023. Exposições em Portugal Celebram a Trajetória de Paulo Mendes da Rocha. <https://elle.com.br/elle-decoration/exposicoes-em-portugal-celebram-a-trajetoria-de-paulo-mendes-da-rocha> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

- Santibañez, D. 2017. The Creative Energy of Zaha's Sketches. <https://www.archdaily.com/868315/the-creative-energy-of-zahas-sketches> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Sarkis, H. 2016. It's elementary (not): on the architecture of Alejandro Aravena <https://www.archdaily.com/780947/its-elementary-not-on-the-architecture-of-alejandro-aravena> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Schön, D.A. 1992. Designing as reflective conversation with the materials of a design situation, *Knowledge-Based Systems*, 5(1): 3-14.
- Siza A. 2020. Álvaro Siza: Drawn Closer. <https://drawingmatter.org/alvaro-siza-drawn-closer/> [Son erişim tarihi: 05.06.2024].
- Spens, M. 2006. Sculptural Architecture in Austria. <https://www.studiointernational.com/sculptural-architecture-in-austria> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Stott, R. 2016. Toyo Ito's Taichung Metropolitan Opera House Photographed by Lucas K Doolan. <https://www.archdaily.com/796428/toyo-itos-taichung-metropolitan-opera-house-photographed-by-lucas-k-doolan> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Sudaş, İ. 2013. Kimbell Art Museum Expansion. <https://www.arkitera.com/proje/kimbell-art-museum-expansion/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- TDK. 2020. <https://sozluk.gov.tr/> [Son erişim tarihi: 07.06.2024].
- Tuñón, E. 2017. Five voices: on Rafael Moneo. <https://www.soane.org/soane-medal/five-voices-rafael-moneo> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Ulus Uraz, T. 1999. Mimarlık bilgisi "eskizler" ve düşündürdükleri. *Mimarlık Dergisi*. 289: 11-13.
- Vitruvius. 2021. Mimarlık Üzerine. Alfa Yayıncılık, İstanbul, 456 s. (çev. Çiğdem Dürüşken).
- Walker, P. 2019. Radical and poetic: Australian Islamic Centre of Newport. <https://architectureau.com/articles/australian-islamic-centre-of-newport/> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Walsh, N.P. 2018. Francis Kéré Design new pine log pavilion for Tippet Rise Art Center. <https://www.archdaily.com/894702/francis-kere-to-design-new-pine-log-pavilion-for-tippet-rise-art-center> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].
- Yıldırım, T., Yavuz, A. Ö. ve İnan, N. 2010. Mimari tasarım eğitiminde geleneksel ve dijital görselleştirme teknolojilerinin karşılaştırılması. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 3(3): 17-26.
- Yost, C. 2011. Kevin Roche Retrospective Opens in New York <https://www.architecturalrecord.com/articles/2338-kevin-roche-retrospective-opens-in-new-york> [Son erişim tarihi: 25.05.2024].

ÖZGEÇMİŞ

ZEYNEP KANLIKAMA

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi
2022-2024	Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Antalya
Yandal	Akdeniz Üniversitesi
2020-2022	Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Antalya
Lisans	Akdeniz Üniversitesi
2017-2021	Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Antalya

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Mimar	HSA Yapı Mimarlık Ofisi
2023-Devam Ediyor	Antalya
Mimar	Lara Çim
2023	Antalya